

Comentarii la Apocalipsa – 1

Preot Ioan Sorin Usca/ Prof. Ana Usca

Apocalipsa în tâlcuirea Sfinților Părinți

Introducere la Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul

Ultima scriere a Bibliei, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, este cartea profetică a Noului Testament aparținând, totodată, (și) genului apocaliptic. Acest gen, deși existent de câteva veacuri în spațiul iudaic, își ia numele, ulterior, de la scrierea Sfântului Ioan. Dintre cărțile cuprinse în Sfânta Scriptură, Apocalipsa se apropie cel mai mult de Cartea Proorocului Daniel, din care se și inspiră pe alocuri, alte scrieri apocaliptice nefiind primite în canonul biblic[1].

Numele cărții, în *The Greek New Testament*, este Ἀποκάλυψις Ἰωάννου (**Apokalipsis Ioannu**), Vulgata numind cartea similar: **Apocalypsis Iohannis Apostoli**. Versiunile românești optează, de regulă, pentru titulatura *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*. Cuvântul *apocalipsă* înseamnă *descoperire, revelație*, fiind vorba despre descoperirea ce s-a făcut către Ioan, înfățișând lupta Bisericii în istorie, mergând până la sfârșitul veacurilor.

Autorul scrierii se numește, în două rânduri, *Ioan, robul lui Hristos*. Tradiția Bisericii l-a identificat cu Sfântul Apostol Ioan, fiul lui Zevedei și fratele lui Iacov, autorul *Evangheliei* după Ioan. Fără a intra în detalii, amintim că au fost și contestatari ai identității autorului Apocalipsei (și sunt până astăzi), însă faptul că Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, convertit în Efes, unde și-a trăit ultimii săi ani Sfântul Ioan Evanghelistul, ca și Sfântul Irineu, ucenic al Sfântului Policarp, care l-a cunoscut pe Evanghelistul Ioan, îi atribuie acestuia paternitatea Apocalipsei, ne par argumente suficient de solide pentru a respinge eventualele poziții adverse. Cert este că, datorită caracterului special al cărții și al faptului că scrierea a fost deseori răstălmăcită (ceea ce se continuă până în zilele noastre), Biserica a avut întotdeauna o atitudine prudentă, astfel că din Apocalipsă nu se citește niciodată la sfintele slujbe. Mai mult, numeroși autori patristici importanți nu citează niciodată din scrierea Sfântului Ioan, neîndoios tot din pricina tulburărilor apărute în viața Bisericii, pornindu-se de la greșita tâlcuire a cărții.

Locul scrierii Cărții este indicat clar în text, acesta fiind insula Patmos. Timpul scrierii, în opinia celor mai mulți comentatori, trebuie fixat către sfârșitul domniei lui Domițian, în anii 94-95.

Cartea se dorește a fi o încurajare pentru creștinii primului veac, ca și pentru aceia din întreaga istorie, având un dublu scop, atât unul misionar, cât și unul apologetic. Sfântul Ioan face referire la evenimente contemporane lui, dar acestea, reduse la simboluri, capătă valori valabile pentru întreaga istorie universală, cât și pentru realitățile eshatologice.

Planul Apocalipsei:

Titlu și adresare (1, 1-8).

Mesaje către cele șapte Biserici ale Asiei Mici (1, 9 – 3, 22).

Viziunea lui Dumnezeu, a tronului Său și a curții cerești (4, 1-11).

Cele șapte peceți (5, 1 – 8, 6).

Cele șapte trâmbițe (8, 7 – 11, 19).

Cele șapte semne (12, 1 – 15, 4).

Cele șapte cupe (15, 5 – 16, 21).

Babilonul cel mare (17, 1 – 19, 5).

Biruința lui Hristos și Judecata de Apoi (19, 6 – 22, 5).

Epilog (22, 6-21).

În ce ne privește, ne vom strădui, în Comentariul nostru, să urmăm cât mai îndeaproape tâlcuirile patristice, unele opinii personale (pe care ni le-am cenzurat cât s-a putut) și sugestii de actualizare a profețiilor Apocalipsei expediindu-le în plan secundar, ca simple note de subsol. Am socotit necesară această prudență, dat fiind că spațiul actual e suprasaturat de interpretări fanteziste și hazardate. În fond, scopul Apocalipsei, ca și al întregii Scripturi, e acela al călăuzirii pe calea mântuirii și nu al satisfacerii unor curiozități cărora chiar cartea Sfântului Ioan le pune stavilă.

Oricât ne-am dori de exhaustivi, știm din plecare că (din fericire, am zice) înțelesurile Apocalipsei nu pot fi epuizate (cum de altfel nu pot fi nici cele ale oricărei cărți scripturistice). Nădăjduim, însă, să fi reușit a trasa câteva direcții esențiale în convenita interpretare a acestei dificile scrieri.

În finalul Comentariului nostru, anexăm o listă a numelor proprii care apar în Cartea Apocalipsa, ordonate alfabetic, urmate de varianta greacă^[2] (dată și în transliterare, ținând însă cont de modul răsăritean de citire a cuvintelor grecești) ca și de traduceri cele mai plauzibile (în comentariile patristice apărând uneori traduceri destul de îndepărtate de sensul originar). Apoi, vom indica în paranteză locul unde numele apare pentru prima dată în scriere.

CAPITOLUL 1 – Introducere. Salutare către cele șapte Biserici. Vedenie pregătitoare.

1: Descoperirea lui Iisus Hristos, pe care Dumnezeu I-a dat-o pentru ca să le arate robilor Săi cele ce trebuie să se petreacă-n curând; și El, prin trimiterea îngerului Său, i-a destăinuit-o robului Său Ioan,

Descoperirea: „traducerea grecescului **apokalipsis** (apocalipsă)”^[3]. „Conținutul cărții ne prezintă destăinuirea evenimentelor viitoare, privitoare la sfârșitul timpurilor și la venirea Împărăției lui Dumnezeu. Autorul acestei destăinuirii este Dumnezeu. El o încredințează lui Iisus Hristos, Care o transmite lumii prin mijlocirea *servitorului Său Ioan*. Această revelație ni-l arată în același timp pe Iisus Hristos biruitor”^[4]. „*Îngerul Său*: intermediarul dintre Iisus Hristos și autorul scrierii”^[5]. *Să se petreacă-n curând:* „în Biserica primară, venirea în slavă a lui Iisus Hristos era așteptată uneori într-un viitor apropiat”^[6].

„Aceste cuvinte arată în mod clar caracterul și scopul Apocalipsei – de carte profetică. Prin aceasta, Apocalipsa se deosebește esențial de celelalte cărți ale Noului Testament, al căror conținut este mai cu seamă unul de educație a credinței și moralei. Importanța Apocalipsei este evidentă aici prin faptul că este rezultatul revelației directe și al poruncii date Sfântului Apostol [Ioan] de către Însuși Capul Bisericii, Domnul Iisus Hristos. Expresia *în curând* indică faptul că profețiile Apocalipsei încep să se împlinească tocmai atunci, imediat după ce cartea a fost scrisă”[7].

2: care a mărturisit cuvântul lui Dumnezeu și mărturia lui Iisus Hristos, pe toate câte le-a văzut.

„Această formulă apare și în 1, 9 și 20, 4. În acest fragment ea indică proclamarea mesajului creștin care suscită opoziție din partea autorității”[8].

3: Fericit este cel care citește și cei care ascultă cuvântul acestei profeții și păstrează cele scrise într-însa!; pentru că vremea e aproape.

Prima parte a versetului „este un îndemn adresat tuturor creștinilor, ca aceștia să-și păstreze statornicia în încercările grele ce-i așteaptă”[9]. „Aceasta este prima din cele șapte *fericiri* conținute în Apocalipsă (1, 3; 14, 13; 16, 15; 19, 9; 20, 6; 22, 7.14). Contrastul între singularul *cine citește* și pluralul *celor care ascultă* ne lasă să intuim că în Asia Mică creștinii se adunau în diferite cetăți pentru a asculta lectura publică a Apocalipsei. Contextul pare să fi fost liturgic. *Vremea este aproape*: destinatarii sunt îndemnați să ia serios în considerare cartea, pentru că judecata se apropie”[10].

„Cartea Apocalipsei are, prin urmare, o importanță nu numai din punct de vedere profetic, ci și moral. Semnificația acestor cuvinte este următoarea: fericit este acela care, citind această carte, se va pregăti pe sine prin viața sa și faptele credinței pentru eternitate, întrucât trecerea în veșnicie este aproape pentru fiecare dintre noi”[11].

4: Ioan, celor șapte Biserici care sunt în Asia: Har vouă și pace de la Cel-ce-Este și Cel-ce-Era și Cel-ce-Vine și de la cele șapte duhuri care sunt înaintea tronului Său,

Asia: „Provincia romană Asia, în vestul Asiei Mici, a cărei capitală era Efesul. Bisericile din ea (enumerare în versetul 11) sunt selectate în funcție de [numărul[12]] 7, simbolul plenitudinii și al universalității”[13]. *Cel-ce-Este și Cel-ce-Era și Cel-ce-Vine*: „Întreită dezvoltare a numelui **Yahvé**[14], în jurul definiției din Ieșirea 3, 14”[15]. Gândul merge de la sine și către taina Treimii, a Cărei evocare indirectă a fost văzută aici.

Cele șapte duhuri „indică în taină, în mod evident, puterea înșeptitului har al Duhului Sfânt”[16]. Textul e folosit (și) spre a demonstra veșnicia (și, implicit, dumnezeirea) Fiului: „Cine ar putea tăgădui Celui ce este și Celui ce era veșnicia?”[17].

5: și de la Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel Întâi-Născut din morți și Domnul împăraților pământului. Celui ce ne iubește și prin sângele Său ne-a dezlegat din păcatele noastre

Cel Întâi-Născut din morți: „*Pârğa celor adormiți* (I Corinteni 15, 20); primul fruct al învierii, garanția că toate celelalte vor veni după El”[18].

Domnul împăraților pământului: „adică peste întreaga omenire”[19]. „Învierea lui Iisus echivalează cu întronizarea Sa ca Împărat universal”[20].

„Domnul Iisus Hristos este numit aici *Martorul cel credincios*, în sensul că El Și-a mărturisit înaintea oamenilor dumnezeirea și adevărul învățurii Sale prin moartea Sa pe cruce”[21] și prin Învierea Sa, urmată de Înălțare. Deși *minune* cu adevărat este primirea morții de bunăvoie pentru omenire, dacă nu urma Învierii, Hristos ar fi rămas, vorba lui Emil Cioran, *un personaj tragic*.

6: și ne-a făcut pe noi împărăție, preoți Dumnezeului și Tatălui Său, Lui fie-I slava și puterea în vecii vecilor! Amin.

„A fi o împărăție înseamnă a urma voința lui Dumnezeu, în loc de a fi sub stăpânirea lui Satana. Toți cei care ascultă și împlinesc voința lui Dumnezeu sunt preoți, adică mijlocitori între Dumnezeu și restul omenirii”[22]. „Desigur, *împărăția și preoția* nu trebuie înțelese aici în sensul propriu, ci în sensul în care Dumnezeu a făgăduit prin profeți aceste lucruri poporului ales (Ieșirea 19, 6), adică El ne-a făcut pe noi, adevărații credincioși, cel mai bun și cel mai sfânt popor între popoare, după cum și preotul sau împăratul sunt considerați a fi astfel în mijlocul oricărui popor”[23].

7: Iată, El vine cu norii, și fiecăruia îi va vedea, și cei ce L-au împuns; și din pricina Lui se vor tânguie toate semințiile pământului. Da! Amin!

„La sfârșitul timpurilor, Iisus Hristos le va apărea tuturor ca Judecător al lumii”[24]. „Atunci lumea va vedea pe Domnul, venind pe norii cerului”[25]. „Cel ce a venit din ceruri este Același cu Cel care a pățimit, iar Cel ce Se va arăta tuturor este Același Care a înviat [...]. Fără îndoială, Îl vor vedea cu același trup împotriva căruia s-au dezlănțuit, fără de care nu ar putea fi El Însuși, nici nu ar putea fi recunoscut, așa încât să fie rușinați și cei ce afirmă că trupul Său stă în ceruri lipsit de simțire, precum un înveliș gol al lui Hristos, ori că trupul și sufletul sunt același lucru, ori că este numai suflet, iar trup deloc”[26]. „Prin *nori* se înțeleg Puterile cele fără de trup sau și norii aceia care L-au acoperit pe Iisus și pe sfinții Săi ucenici în Muntele Taborului”[27].

8: Eu sunt Alfa și Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel-ce-Este, Cel-ce-Era și Cel-ce-Vine, Atotțiitorul.

Alfa și Omega: „Prima și ultima literă a alfabetului grecesc. Dumnezeu este începutul și sfârșitul, izvorul și țelul, creatorul și împlinitorul a tot ce există. De la El vin toate și spre El tinde întreaga creațiune”[28]. „Aceste două litere se află la începutul și, respectiv, sfârșitul alfabetului grecesc. Deoarece se crede că ele conțin cheia universului, acesta din urmă este în întregime închis între cele două extremități. Alfa și Omega simbolizează, deci, totalitatea cunoașterii, totalitatea ființei, totalitatea spațiului și timpului. Autorul Apocalipsei atribuie aceste două litere lui Iisus Hristos [...]. Aceasta înseamnă că Hristos este începutul și sfârșitul a toate câte sunt”[29]. E afirmată explicit dumnezeirea Fiului.

„Prin *Alfa* (începutul), arată că Hristos este făcător a toate, după dumnezeire. Iar prin *Omega* (sfârșitul), arată că Hristos va da plată fiecăruia după faptele lui, când va veni să judece ca om”[30]. Locul e folosit de Tertulian pentru a argumenta atotputernicia Fiului, egal cu Tatăl în dumnezeire[31]. În același ton: „întrucât Scriptura spune că există o slavă a Celui Atotputernic, din care a izvorât și Înțelepciunea, trebuie să înțelegem că și Înțelepciunea e legată de slava cea atotputernică, întrucât pentru ea e numit Dumnezeu *Cel Atotputernic*. Prin Înțelepciune, adică prin Hristos, are Dumnezeu stăpânire peste toate lucrurile și nu numai prin autoritatea Lui de Stăpân, ci și prin supunerea de bună voie a supușilor Săi. Tatăl și Fiul au una și aceeași atotputernicie, după cum și Mântuitorul este El însuși unul și același Dumnezeu împreună cu Tatăl. Așa vorbește Ioan în Apocalipsă [...]. *Cel care va veni* ar putea El să fie altul decât Hristos? După cum nimeni nu trebuie să se poticnească de faptul că Tatăl e Dumnezeu și de faptul că și Mântuitorul e Dumnezeu, tot astfel, întrucât Tatăl e numit *Atotputernicul*, nimeni nu trebuie să se tulbure pentru faptul că și Fiul este numit *Atotputernicul*. Corespunde așadar adevărului ceea ce a zis El către Tatăl: *Toate ale Mele sunt ale Tale și ale Tale sunt ale Mele și M-am preamărit întru ei* (Ioan 17, 10). Iar dacă tot ce este al Tatălui este și al lui Hristos, printre atributele pe care le aflăm în Tatăl este și atotputernicia: or, fără nici o îndoială se cade ca și Fiul cel Unul-Născut să fie *atotputernic* pentru ca tot ce are Tatăl să le aibă așijderea și Fiul”[32]. Un alt autor, cu aceeași intenție: „Dumnezeirea Fiului este totodată a Tatălui. De aceea e și neîmpărțită. Și așa este un singur Dumnezeu și nu este altul afară de El. Astfel Ei fiind doi, dar dumnezeirea fiind una și aceeași, aceleași se spun despre Fiul, câte se spun și despre Tatăl, fără să I se spună Fiului Tată, cum I se spune Dumnezeu”[33]. „Atotțiitor este Tatăl, Atotțiitor este deci și Fiul. [...] Tatăl este lumină, deci Fiul este strălucire și lumină adevărată. Tatăl este Dumnezeu adevărat; Dumnezeu adevărat este deci și Fiul. [...] și peste tot nu e nimic din ceea ce are Tatăl, care nu este al Fiului. De aceea Fiul e în Tatăl și Tatăl în Fiul. Fiindcă cele ce sunt ale Tatălui,

acelea sunt în Fiul și iarăși acestea se înțeleg în Tatăl. Așa se înțelege și cuvântul: *Eu și Tatăl una suntem* (Ioan 10, 30). Fiindcă nu sunt alte în Tatăl și alte în Fiul, ci cele ce sunt în Tatăl, acelea sunt și în Fiul”[34]. „Căci nașterea ființei mai presus de toate este nepătimitoare[35], iar existența celui născut este ființială[36] și liberă de orice tăiere, ținându-L legat și unit și împreună existent în mod integral. Neînceperea în timp I-a mărturisit-o Fiului și înțeleptul Ioan, spunând: *Întru început era Cuvântul* (Ioan 1, 1) și, pe lângă aceasta: *Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine*”[37].

9: Eu, Ioan, fratele vostru și împreună cu voi părtaş la necazul și la împărăția și la răbdarea întru Iisus, fost-am în insula ce se cheamă Patmos, pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturisirea lui Iisus.

Patmos: „Insulă mică din arhipelagul Sporadelor, în Mediterana, la câteva ore sud-vest de Milet”[38]. „Prin *strămtorarea* și suferința exilului, Ioan este părtaş la soarta lui Iisus, prigonit și răstignit pe cruce; prin *împărăție* (II Timotei 2, 12) are parte de măreția Lui, biruitoare asupra morții. *Statornicia* (Fapte 14, 22; Romani 5, 3) este virtutea de căpetenie la vreme de prigoană; este așteptarea neclintită și plină de nădejde a venirii lui Hristos, dreptul Judecător”[39]. ICSS IX: *...părtaş cu voi în suferință*: „termen generic pentru a indica o durere fizică sau morală, suferința se referă adesea la durerile legate de criza de la sfârșitul timpurilor (Daniel 12, 1; Matei 24, 21). [...] ♦ *mă aflu pe insula Patmos*...: Ioan se afla pe insulă pentru că răspândise mesajul creștin. Creștinismul nu era agreat de mulți din acel timp, dar caracterul eshatologic al învățurii lui Ioan putea să fi fost considerat de-a dreptul subversiv de către autorități”[40]. „Expresia *necaz*, potrivit sensului original grecesc al cuvântului, înseamnă aici *suferință* datorată persecuției și torturilor, echivalentă cu *mucenicia*”[41].

„Pe atunci [în vremea împăratului Domițian (81 – 96) – n. n.] umbla zvonul că apostolul și evanghelistul Ioan e încă în viață și că din pricina mărturiei aduse în folosul învățurii creștine a fost osândit să trăiască în insula Patmos”[42].

10: În duh am fost în zi de Duminică, și-n urma mea am auzit un glas mare ca de trâmbiță,

În duh am fost (*εγγερόμην εν πνεύματι*): „= răpit; în stare de extaz”[43]. „Este starea de extaz, în care au loc viziunile descrise de Ioan”[44]. *În zi de Duminică* (*εν τη κυριακη ημέρα*): „literal: Ziua Domnului. În latinește: **Domini Dies** = Duminică”[45]. Începutul versetului, în Vulgata: *fui în spiritul în duminică die*... „Duminică, ziua învierii lui Iisus, avea o semnificație specială, poate liturgică, pentru Ioan. ♦ [*Un glas mare ca de trâmbiță*]: sunetul de trâmbiță era utilizat în mod tradițional pentru a descrie o teofanie (Ieșirea 19, 16.19); în literatura creștină primară, trâmbița e asociată adesea cu sfârșitul timpurilor (Matei 24, 31; I Tesaloniceni 4, 16)”[46].

„În limbaj profetic, *a fi în duh* înseamnă a fi într-o stare sufletească în care omul vede, aude și simte nu cu organele trupului, ci cu întreaga sa ființă lăuntrică. Nu este o stare de visare, întrucât aceasta se petrece atunci când omul este conștient”[47].

11: care zicea: „Ceea ce vezi scrie într-o carte și trimite-o celor șapte Biserici: la Efes și la Smirna și la Pergam și la Tiatira și la Sardes și la Filadelfia și la Laodiceea”.

„Cele șapte localități menționate se găsesc, una după alta, pe un drum de largă circulație. Această Apocalipsă, scrisă în formă de scrisoare circulară, putea fi dusă ușor dintr-o localitate în alta”[48]. Desigur, însă, comunitățile își opreau (alcătuiau) și copii ale epistolelor primite.

12: Și m-am întors să văd glasul care vorbea cu mine. Și-ntorcându-mă, am văzut șapte sfeșnice de aur;

13: și-n mijlocul sfeșnicilor, pe Cineva asemănător cu Fiul Omului, îmbrăcat în veșmânt lung până-n pământ și încins pe sub sân cu cingătoare de aur.

„Expresia *Fiul Omului*, sau *fiu de om*, provine din profetul Daniel. În textul de față, este Iisus Hristos, în măreția lui de Dumnezeu, de mare preot și rege”[49]. Această identitate apare evidentă în versetele următoare.

Veșmântul lung arată arhieria Mântuitorului, ca și demnitatea Sa împărătească, iar încingerea cu cingătoare „pe sub sâni închipuie mila din ziua Judecății. Iar cei doi sâni ai Stăpânului închipuie Legea veche și Legea nouă, care sunt adevărate și cu ele se hrănesc credincioșii. Iar brâul de aur închipuie vrednicia Lui [și] curăția”[50].

14: Capul Său și părul Său erau albe ca lâna albă, ca zăpada; și ochii Săi, ca para focului;

Viziune asemănătoare cu cea a lui Daniel (7, 9; 10, 6).

„Părul alb închipuie că El este de demult și mai înainte de veci, Iar ochii lui ca văpaia focului arată că pe cei sfinți îi luminează, iar pe cei spurcați îi arde”[51].

15: și picioarele Lui erau asemenea bronzului lămurit în cuptor; și glasul Său era ca vuietul apelor multe;

Bronz lămurit în cuptor: „= metal purificat și devenit lucios prin ardere”[52].

„Picioarele închipuie întruparea lui Hristos. [...] Însă, prin *picioare* se arată și Apostolii, ca niște temelii ale Bisericii, *arși* în cuptorul ispitelor prin urmarea Învățătorului lor. Iar *glasul Lui ca vuietul apelor mari* arată că tot glasul Lui este și al Duhului, ale Căruia izvoare de apă vie au curs din pântecul credincioșilor și au sunat foarte tare în tot pământul”[53].

16: în mâna Lui cea dreaptă avea șapte stele; și din gura Lui ieșea o sabie ascuțită, cu două tășuri; iar fața Sa era ca soarele când strălucește-n puterea lui.

„Hristos, Cel din Apocalipsă, cu fața strălucitoare ca soarele, ține în gură o sabie cu două tășuri. El este simbolul focului purificator și al adevărului ce străluminează ca fulgerul. Îl întâlnim reprezentat astfel în numeroase biserici și miniaturi [apusene], de exemplu pe portalul catedralei din Bourges”[54]. „Dacă spada este fulgerul și focul, ea este de asemenea o rază a soarelui: fața din Apocalipsă din gura căreia iese o sabie este strălucitoare precum soarele (este, într-adevăr, o sursă de lumină)”[55]. „*Șapte stele:* sunt îngerii asociați celor șapte biserici (v. 20). Imaginea celor șapte stele poate fi o aluzie la o constelație particulară, cum este Ursa Mare sau Pleiadele sau [cele] șapte planete. *Din gura Lui ieșea o sabie cu două tășuri:* Cuvântul lui Dumnezeu poartă sabia cu dublu tăiș aș poruncii Sale”[56].

„Prin cele *șapte stele* se înțeleg Îngerii Bisericii. Iar prin sabia cea ascuțită de amândouă părțile [...] se mai înțelege apoi și sabia cea duhovnicească, aceea care-l taie pe omul nostru cel lăuntric. Iar fața Lui *ca soarele* arată strălucirea cea mai presus de fire, căci Soarele Dreptății strălucește cu tăria și puterea Sa, nu ca soarele cel firesc, [...] ci întru puterea cea dată de Dumnezeu și cu porunca cea dumnezeiască”[57].

17: Și când L-am văzut, am căzut la picioarele Lui ca mort. Și El Și-a pus peste mine mâna dreaptă, zicând: „Nu te teme; Eu sunt Cel-dintâi și Cel-de-pe-urmă

„De aici s-ar putea deduce că ucenicul iubit, care își sprijinise odată capul pe pieptul lui Iisus, nu a recunoscut la Cel Care i se arătase nici măcar o singură trăsătură familiară. Dar acest lucru nu e surprinzător întrucât, dacă ucenicii nu L-au recunoscut cu ușurință pe Domnul lor după învierea Sa în trupul de slavă pe pământ, cu atât mai dificil va fi de recunoscut în strălucitoarea Sa slavă cerească”[58].

18: și Cel-Viu. Mort am fost, și iată, sunt viu în vecii vecilor, și am cheile morții și pe ale iadului.

Cel-dintâi și Cel-de-pe-urmă și Cel-Viu: „În Isaia 44, 6; 48, 12, acestea sunt titlurile cu care Dumnezeu Se prezintă poporului Său. El există înainte de începutul lumii, al cărei Creator este, și va exista după

sfârșitul acesteia. Aceste însușiri dumnezeiești îi aparțin lui Iisus Hristos”[59]. *Sunt viu în vecii vecilor*: „Iisus Hristos are plinătatea vieții (Ioan 1, 4; 5, 26). Prin însăși moartea Sa, El a biruit moartea și deține puterea de a-i readuce la viață pe cei morți”[60]. *Iad*: „textual: Hades; numele prin care vechii Greci desemnau împărăția (subterană) a morților”[61]. „Pentru evrei, a avea cheile de la ceva însemna a avea stăpânire asupra acelui lucru. Astfel, *cheile morții și ale iadului* semnifică stăpânirea asupra morții trupești și sufletești”[62].

„Se numește *mort*, dar n-a rămas între morți, cum rămân toți în iad, ci este singurul dintre morți liber”[63].

19: Scrie deci cele ce-ai văzut și cele ce sunt și cele ce-au să fie după acestea.

„Această poruncă este o dezvoltare a sarcinii încredințate de descoperitor lui Ioan în versetul 11. Este o formulă obișnuită pentru a descrie o profeție”[64].

20: Taina celor șapte stele pe care le-ai văzut în dreapta Mea și a celor șapte sfeșnice de aur: cele șapte stele sunt îngerii celor șapte Biserici, iar sfeșnicile cele șapte sunt șapte Biserici.

„Unii autori au văzut în acești *îngeri* capii spirituali ai Bisericilor, alții, îngerii lor păzitori. Nici una din aceste interpretări nu poate fi dovedită din contextul Apocalipsului. Iisus nu se adresează unei persoane, ci unei comunități. Scrisorile exprimă când laudă, când mustrări și amenințări de pedeapsă, din cauza păcatelor. *Îngeri* par deci să fie mai curând o personificare spirituală a comunităților creștine, întruchiparea unității vii a Bisericilor”[65]. Cum numărul 7 arată plenitudinea, „cele șapte scrisori trimise celor șapte biserici se adresează Bisericii în întregime; șapte trâmbițe, șapte cupe ș. a. m. d. vestesc împlinirea vrierii lui Dumnezeu pe pământ”[66].

„De vreme ce Hristos este *Lumina cea adevărată* (Ioan 1, 9), pentru aceea făcliile acestea se îmbogățesc de strălucirea Lui și ele luminează noaptea vieții de acum. *Sfeșnice* sunt numite bisericile, ca acelea ce au lumini ce țin în sine *cuvântul Vieții* (Filipeni 2, 15-16). Și sfeșnicile erau de aur pentru scumpa și nespurcata credință dintru ele. Și fiecărei Biserici i s-a pus Înger păzitor. Iar prin *stеле*, Grigorie de Nazianz i-a înțeles pe conducătorii de acum, care sunt închipuiți și prin *Îngeri*, pentru firea lor cea luminată și curată”[67].

[1] Pentru o mai bună introducere în problemă, recomandăm *Apocalipsa lui Ioan în tradiția iudeo-creștină*, Editura Humanitas, București, 1998, *Studiul introductiv* semnat de Cristian Bădiliță, pp. 7-76, ca și *Bibliografia* din finalul volumului.

[2] Operațiune pe care o socotim utilă, adeseori în scrierile patristice numele proprii apărând redactate în forma lor grezizată.

[3] *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), București, 2001, p. 1754

[4] *Noul Testament*, tradus și adnotat de Emil Pascal (în continuare, abreviat: NTEP), ediția a IV-a, Éditions du dialogue; Société d'éditions internationales, Paris 1992, p. 735

[5] BBVA, p. 1754

[6] NTEP, p. 735

[7] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I

[8] Brown, Raymond E., Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy (coordonatori), *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură, IX, Literatura ioaneică*, (în continuare, abreviat: ICSS IX), trad. P. Dumitru Groșan, Ed. Galaxia Gutenberg, f. 1., 2007, p. 147

[9] NTEP, p. 735

[10] ICSS IX, p. 147

[11] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I

- [12] În text: *cifra*. În ce ne privește, operăm (aproape) pretutindeni această modificare, socotind *cifra* doar ca semn grafic, *numărul* fiind acela ce poate cuprinde simboluri, ba chiar o anume putere, în măsura în care raportăm numărul la alte realități superioare.
- [13] BBVA, p. 1754
- [14] יהרה
- [15] BBVA, p. 1754
- [16] Origen, *Omiliile la Levitic*, III, 5
- [17] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 11
- [18] BBVA, p. 1754
- [19] NTEP, p. 736
- [20] ICSS IX, p. 148
- [21] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I
- [22] ICSS IX, p. 148
- [23] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I
- [24] NTEP, p. 736
- [25] *Învățătură a celor 12 Apostoli (Didahia)*, XVI, 8
- [26] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XXIV, 4
- [27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [28] NTEP, p. 736
- [29] Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri I*, (în continuare, abreviat: DS, urmat, cu cifre romane, de numărul volumului), art. *Alfa și Omega*, p. 88
- [30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [31] Cf. Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVII, 3
- [32] Origen, *Despre principii*, I, 2, 10
- [33] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, III, 4
- [34] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistolele către Serapion*, II, 2
- [35] E vorba aici despre nașterea din veșnicie a Fiului.
- [36] *Ființială*, adică din ființa Tatălui, ființă comună cu a Fiului.
- [37] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
- [38] BBVA, p. 1754
- [39] NTEP, p. 736
- [40] ICSS IX, p. 149
- [41] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I
- [42] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 18, 1
- [43] BBVA, p. 1754
- [44] NTEP, p. 736
- [45] BBVA, p. 1754
- [46] ICSS IX, p. 149
- [47] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I
- [48] ICSS IX, p. 150
- [49] NTEP, p. 737
- [50] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [51] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [52] BBVA, p. 1754
- [53] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [54] DS III, art. *Sabie, Paloș*, p. 183
- [55] DS III, art. *Spadă*, p. 246
- [56] ICSS IX, p. 151
- [57] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
- [58] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I
- [59] NTEP, p. 737
- [60] NTEP, p. 737
- [61] BBVA, p. 1754 – S-a încetățenit la noi pronunția **Hades**, cu toate că ar fi, de fapt, **adis** – **ᾠδης** (care a generat, firește, românescul *iad*), accentul aspru de deasupra literei *alfa* nejustificând acel **h**, introdus în pronunțare (fiind, eventual, o guturală).

[62] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, I

[63] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, X, 4

[64] ICSS IX, p. 151

[65] NTEP, p. 737

[66] DS III, art. *Șapte*, p. 291

[67] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I

CAPITOLUL 2 – Trimiteri către Bisericile din Efes, Smirna, Pergam și Tiatura.

1: Îngerului Bisericii din Efes scrie-i: Așa grăiește Cel ce ține-n dreapta Sa cele șapte stele, Cel ce umblă-n mijlocul celor șapte sfeșnice de aur:

Efesul era o cetate a Lidiei, situată la jumătatea drumului dintre Milet (la sud) și Smirna (la nord). Capitală a provinciei Asia, este și locul în care s-a ținut al treilea Sinod ecumenic (431).

„Îngerul (aici): duhul care patronează Biserica; conducătorul ei spiritual (episcopul)”[1]. Revenind la cele șapte stele, notăm aici că „vizionarul Apocalipsei, atunci când vorbește de cele șapte stele pe care Hristos le ține în palmă, se referă, neîndoios, la cele șapte planete sau cele șapte Biserici (ocrotitoare ale destinelor)”[2]. La rândul nostru, în *îngeri* suntem tentați să vedem, aici, pe întâistătorii bisericilor, de vreme ce autorul Apocalipsei *le scrie*. Aceasta nu înseamnă că fiecare biserică nu se află și sub ocrotirea unui înger, cum se va spune mai jos. Cât privește pe episcopii destinatari, ei sunt *îngeri* prin poziția lor și prin faptul că sunt chemați la o stare apropiată de cea îngerească (altfel, mesajele trimise îi vor arăta și cu scăderi omenești).

„Prin cele *șapte stele* (*șapte Îngeri*) se înțeleg patriarhii și episcopii a toate bisericile din lume”[3].

2: Îți știi faptele și osteneala și răbdarea și că nu-i poți suferi pe cei răi și că i-ai pus la-ncercare pe cei ce-și spun apostoli și nu sunt, și că i-ai aflat mincinoși,

Nu e sigur cine sunt falșii apostoli. „Ioan îi numește falși pe acești apostoli pentru că refuză învățătura lor [a Apostolilor autentici – n. n.] sau deoarece contestă rolul lor de conducători, sau pentru ambele motive (cf. II Corinteni 11, 12-15)”[4].

3: și că ai răbdare și c-ai îndurat de dragul numelui Meu și că n-ai obosit.

4: Dar am împotriva ta că ți-ai părăsit iubirea dintâi.

5: Adu-ți aminte deci de unde ai căzut și pocăiește-te și fă-ți faptele cele dintâi; dar dacă nu, Eu vin la tine și voi muta sfeșnicul tău din locul lui..., dacă nu te vei pocăi.

„Semnificația alegorică a amenințării poate fi aceea că biserica [Efesului] și-ar pierde poziția sa proeminentă, dacă stilul său de viață nu se va schimba, pentru a deveni exemplar”[5].

6: Dar o ai pe aceasta: că urăști faptele nicolaiților, pe care și Eu le urăsc.

„*Nicolaiții*: membrii unei secte gnostice obscure, care-și revendicau – fără nici o acoperire – paternitatea lui Nicolae, unul din cei șapte diaconi (Fapte 6, 5). Proveniți dintre păgâni, practicau încă anumite forme de idolatrie și libertinajul erotic”[6].

„Tot pe atunci s-a încheiat pentru foarte scurtă vreme și erezia zisă a nicolaiților, despre care amintește Apocalipsa lui Ioan. Ei se lăudau că se trag de la Nicolae, unul dintre diaconii care însoțeau pe Ștefan, fiind aleși de apostoli pentru slujirea săracilor (Fapte 6, 5)”[7]. „Adeptii ereziei lui Nicolae [...] fac desfrânare în toată voia”[8].

7: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorului, lui îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este-n raiul lui Dumnezeu.

Biruitorului, adică „celui ce, asemenea lui Iisus Hristos (Ioan 16, 33), va învinge până la capăt încercările la care este supus. ♦ *Pomul vieții* din Facerea 2, 9; aici: fericirea făgăduită de Dumnezeu celor ce vor moșteni viața veșnică”[9]. „Mântuirea eshatologică a sfârșitului timpurilor e modelată pe situația ideală a începutului”[10]. Însă, cele făgăduite covârșesc ceea ce numim starea paradisiacă a protopărinților.

Cel ce are urechi, să audă: „Tot omul are urechi trupești, dar numai oamenii duhovnicești și-au dobândit auz duhovnicesc”[11].

E o invitație pentru credincioși și, totodată, prilej de a dori unul celuilalt să se bucure veșnic de cele făgăduite (adică de a se număra printre *biruitori*): „Cel ce a spus: *Foc am venit să arunc pe pământ* (Luca 12, 49), să-l arunce în inima ta și a mea și să te vad pe tine crescând ca cedrii Libanului și înflorind ca un finic (Psalmi 91, 13) *în raiul Dumnezeului meu*”[12]. „Vine la sănătatea judecării cel care iese cu bine din ispită, cel pe care ispita l-a făcut încercat, căci în ziua judecării va fi sănătos, iar sănătatea îl va însoți pe cel care nu va fi fost rănit în ispită [a biruit – n. n.], după cum s-a scris și în Apocalipsă”[13]. „Evangheliile te vor invita să te întinzi pentru ospăț în sânurile lui Avraam, ale lui Isaac, ale lui Iacob, *în împărăția Tatălui* (Matei 8, 11), ca să mănânci acolo *din copacul vieții* și să bei vin *din adevărata viță* (Ioan 15, 1), *vin nou, cu Hristos în împărăția Tatălui Său*”[14]. Biruința e, desigur, în lupta cu ispitele, luptă de care nimeni nu e scutit: „Niciodată n-am întâlnit pe cineva atât de credincios și atât de evlavios, încât să nu fi simțit lipsa harului sau o micșorare a râvnei duhovnicești. Nici un sfânt n-a fost răpit atât de sus și n-a fost atât de luminat, încât să nu fi fost ispitit, ori înainte, ori după luminare. Căci nu este vrednic să privească prin ochii minții pe Dumnezeu acela care n-a suferit nici un necaz pentru Dumnezeu. De obicei, o încercare este înaintemergătoarea unei mângâieri viitoare. Căci celor încercați prin ispite le este făgăduită mângâierea cerească. *Celui ce va birui, zice Domnul, îi voi da să mănânce din pomul vieții*. Iar dumnezeiasca mângâiere se dă ca omul să se facă mai puternic, pentru a răbda necazurile. Și încercarea iarăși vine, ca nu cumva omul să se mândrească cu fapta bună”[15]. Diavolul nu doarme, iar trupul încă nu este mort: așadar, nu înceta să te pregătești de luptă, căci în dreapta și în stânga sunt dușmani care niciodată nu se odihnesc”[16]. Hristos „e urcat pe lemn (I Petru 2, 24), e pironit pe el (Marcu 15, 24; Luca 23, 33; Matei 27, 36; Ioan 19, 17), dar ne reface *prin lemnul vieții*”[17]. La pomul vieții biruie cel ajuns la curăție și la vederea nepătimașă: „Acesta a depășit văzduhul întunecos pe care David îl numește *zid* (Psalmi 17, 12.30) și Părinții l-au numit *marea vieții*, a trecut de el și a ajuns la limanul la care tot cel ce ajunge află tot binele. Fiindcă acolo e raiul, acolo pomul vieții, acolo pâinea cea dulce (Ieșirea 16, 15), acolo băutura dumnezeiască (Înțelepciunea lui Solomon 16, 20), acolo e bogăția neistovită a darurilor harului”[18].

8: Iar îngerului Bisericii din Smirna scrie-i: Așa grăiește Cel-dintâi și Cel-de-pe-urmă, Cel ce a murit și a revenit la viață:

Smirna era o cetate pe coasta occidentală a Asiei Mici. Localitatea se numește astăzi Izmir (aflată în Turcia ca, de altfel, toate cetățile cărora le scrie Sfântul Ioan).

„Pentru că membrii Bisericii din Smirna riscau să fie arestați de autorități (lucru ce putea duce la execuția capitală), imaginea Domnului lor mort și înviat funcționa ca model, ca îndemn și mângâiere”[19].

„Hristos este *Cel dintâi* ca Dumnezeu și *Cel de pe urmă* ca Acela ce S-a făcut om în vremile de apoi, Care, prin moartea Sa de trei zile [și prin Învierea Sa], ne-a deschis nouă calea către viața veșnică”[20].

9: Îți știi necazul și sărăcia (tu însă ești bogat) și defăimarea din partea celor ce-și spun iudei și nu sunt, ci sinagogă a Satanei.

Tu însă ești bogat „= bogăția duhovnicească a creștinilor din Smirna, în opoziție cu sărăcia lor materială”[21]. „Creștinii din Smirna erau probabil săraci pentru că erau imigranți din Galileea sau Iudeea, dezrădăcinați de războaiele iudaice (66-70 d. Hr.)”[22]. *Cei ce-și spun iudei și nu sunt:* „Biserica

e noul Israel; cei ce-o tăgăduiesc sau o persecută au rămas iudei doar cu numele”[23]. Oricum, e aici un indiciu că, încă de la început, iudeii au persecutat Biserica sau, acolo unde n-o puteau face față, au instigat la aceasta; dar, în felul acesta, ei nu mai sunt nici iudei, căci se găsesc luptând împotriva lui Dumnezeu. *Defăimarea* pare a se fi referit la critica învățaturii creștine de către iudei.

10: Nu te teme de cele ce ai să pătimești. Iată, pe unii dintre voi va să-i arunce diavolul în temniță, ca să fiți puși la-ncercare, și veți avea zece zile de necaz. Fii credincios până-la moarte și-ți voi da cununa vieții.

„*Zece zile* indică o perioadă relativ scurtă (vezi Daniel 1, 12). ♦ *Fii credincios* = rămâi fidel față de credința în care te-ai angajat”[24]. Legătura cu versetul dinainte arată că iudeii din Smirna îi denunțau autorităților pe creștini.

„*Cele zece zile* închipuie viața aceasta, nu pe cea veșnică. De aceea, moartea nu este de prisos, pentru că în scurtă vreme, prin aceste răni, se dă cununa vieții veșnice”[25].

„Ce este lumea, dacă nu o arenă în care se dau tot felul de lupte și întreceri? De aceea și Domnul zice în Apocalipsă: *Voi da cununa vieții celui ce învinge*, și Pavel: *Lupta cea bună m-am luptat* (II Timotei 4, 7) și în alt loc: *Iar când se luptă cineva la jocuri nu ia cunună dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Timotei 2, 4). Rânduitorul acestei întreceri este Atotputernicul Dumnezeu. Așadar, cel ce organizează o întrecere în această lume nu se pregătește oare mai întâi cu toate cele de trebuință întrecerii, iar pe luptători îi cheamă numai după ce a pregătit și cununile și panglicile de premii, pentru ca învingătorul să n-aibă zăbavă, ci să i se dea de îndată premiul? Premiile omului sunt deci frânturi ale pământului și lumini ale cerului: unele spre folosul vieții prezente, celelalte spre nădejdea vieții viitoare. Omul este astfel cel din urmă atlet care a intrat în luptă. [...] Vede că toată făptura suspină, așteptând mântuirea. Vede că asupra sa rămâne toată truda. Ridică ochii, vede cununile luminilor, privește chipul lunii și al stelelor: *Fiindcă cei drepti, care au învins, vor fi ca stelele pe cer* (Daniel 12, 3). El își strunește trupul, ca să nu i se împotrivescă în luptă: îl unge cu untdelemnul înțelepciunii, face exerciții zilnice pe arena virtuții, cum luptătorii dau cu praf pe piele și fac alergări pe stadion. Exercițiul loviturilor și al brațelor nu-l face în gol și în nesiguranță, ci străpunge pe potrivnic, pe care nu-l vede, fiindcă se gândește numai la Acela în fața Căruia se dau la o parte chiar și cei ce nu se văd, în numele Căruia erau împrăștiate puterile văzduhului. El dă drumul loviturii, iar Hristos o conduce la izbândă. Pavel, deși nu-i vedea pe cei pe care îi lovea, totuși nu lovea în aer (I Corinteni 9, 26), fiindcă, propovăduind învățătura lui Hristos, rănea toate duhurile rele care i se împotriveau. Deci nu fără chibzuință omul căruia i se pregătea cununa a intrat cel din urmă pe câmpul de luptă, fiindcă înaintea sa avea ca premiu cerul”[26].

11: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorul nu va fi vătămat de moartea cea de-a doua.

Biruitorul nu va fi vătămat: „în sensul: va scăpa neatins; răul va trece pe lângă el fără să-l rănească. ♦ *Moartea cea de-a doua*: spre deosebire de moartea cea dintâi, care este despărțirea sufletului de trup, moartea cea de-a doua va fi despărțirea sufletului de Dumnezeu, pedeapsa veșnică, echivalentă cu moartea însăși a sufletului”[27].

„Aici, vorbește duhovnicește: Cel ce aude și biruie semănăturile diavolești, deși va fi luat prin moarte din trup, nu va fi supărat de moartea a doua, de Gheena”[28].

12: Iar îngerului Bisericii din Pergam scrie-i: Așa grăiește Cel ce are sabia ascuțită-n două tăișuri:

„Pergamul era un centru faimos al cultului imperial și al ritualurilor idolatre”[29]. De la numele cetății vine și *pergamentul*, lucrat pentru prima dată aici. Pergamul era situat la 24 km distanță de Marea Egee. Numele actual al orașului este Bergama.

„*Pergam* se tâlcuiește: *despărțirea coarnelor*. *Corn bun*, credincioși adică, erau puțini în acea cetate, iar *corn potrivnic* erau cei necredincioși. Această cetate era slujitoare idolilor, însă cei credincioși sunt

lăudați pentru răbdarea ispitelor. Iar *sabie cu două tăișuri* este numit cuvântul Evangheliei, care taie inima în două și-i desparte pe cei credincioși de cei necredincioși; sau este numit și răspunsul Judecătorului cel neîmblânzit împotriva păgânilor”[30].

13: Știi unde locuiești: acolo unde-i scaunul Satanei. Și te ții de numele Meu, și credința nu Mi-ai tăgăduit-o nici chiar în zilele lui Antipa, martorul Meu, credinciosul Meu, care-a fost ucis la voi, acolo unde locuiește Satana.

Antipa: „textul îl indică drept mucenic creștin în epoca apostolică. Grecesul **martyr** înseamnă martor, mărturisitor, martir”[31]. *Scaunul Satanei:* „tronul Satanei e interpretat diferit: ca altarul dedicat lui Zeus pe acropolea din Pergam, sanctuarul lui Asklepios, templul dedicat Romei și lui Augustus, [sau] sediul guvernatorului roman”[32]. Oricare ar fi fost acest loc, pare că de el a fost legat martirajul lui Antipa, creștin ce va fi fost binecunoscut destinatarilor epistolei; unele mărturii îl arată a fi fost episcop al Pergamului. De aici s-a concluzionat că, cel mai probabil, prin *scaunul Satanei* s-a desemnat sediul guvernatorului roman, locul în care erau emise sentințele de condamnare.

14: Dar împotriva ta am câteva lucruri: Ai acolo pe unii care se țin de învățătura lui Balaam, cel care-l învăța pe Balac să pună piatră de poticnire înaintea fiilor lui Israel, ca să mănânce carne jertfită idolilor și să se desfrâneze.

Istoria lui Balaam e cuprinsă în Cartea Numerii, capitolele 22-24. „Consumarea cărnurilor jertfite idolilor era o infidelitate față de Dumnezeu, asemănătoare necredinței în căsătorie. Alți autori văd în acest text o comparație cu Numerii 22-24; 31, 16. Potrivit interpretării lui Filon din Alexandria (20 î. Hr. – 54 d. Hr.) și a lui Iosif Flaviu (37 – 100 d. Hr.), Balaam îndemna femeile Moabite să se prostitueze Iudeilor nou veniți, ca aceștia să îmbrățișeze cultul idolilor și să mănânce cărnurile jertfite lor”[33]. Pare a fi vorba aici de încercări de atragere a creștinilor la culte păgâne, așa cum au încercat odinioară moabiții cu Israel.

15: Așa și tu, îi ai pe unii care se țin de învățătura nicolaiților.

16: Așadar, pocăiește-te; dar dacă nu, Eu vin la tine curând și Mă voi război împotriva-le cu sabia gurii Mele.

„Aici, Dumnezeu Își arată iubirea față de om. Căci nu cu tine – zice – voi face război, ci cu aceia care sunt bolnavi fără leac”[34].

17: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă și-i voi da o pietricică albă și pe pietricică scris un nume nou, pe care nimeni nu-l știe decât cel care-l primește.

Mana cea ascunsă „= hrană cerească. ♦ *Pietricică albă:* gemă (pe care se poate grava). Albul e simbol al biruinței și păcii”[35]. „Învingătorului la jocurile de întrecere din Grecia veche i se dădea drept confirmare a biruinței o tăbliță albă pe care era scris numele lui. *Numele nou* arată ființa nouă a omului mântuit și ajuns la mărirea veșnică, pe care nu o poate înțelege decât cine are parte la viața și fericirea lui Dumnezeu”[36].

„După altă înțelegere, *mană* se numesc bunătățile cele viitoare, ce se vor pogorî din cer”[37]. „Așadar, trebuie să străbați vitejește prin acestea [prin ispite și necazuri – n. n.] și să răstorni cu braț puternic piedicile. *Celui ce biruie i se dă mana*, iar celui trândav îi rămâne marea sărăcie [duhovnicească – n. n.]”[38]. Prin *mană* Îl putem înțelege pe Însuși Hristos, *Pâinea coborâtă din cer* (Ioan 6, 50), de care se vor împărtăși dreptii în veșnicie.

18: Iar îngerului Bisericii din Tiatira scrie-i: Așa grăiește Fiul lui Dumnezeu, Cel căruia Îi sunt ochii ca para focului și picioarele asemenea bronzului:

Cetatea Tiatira se afla situată între Pergam și Sardes. Locuitorii ei erau vestiți ca vopsitori în purpură. Pe amplasamentul Tiatirei se află azi localitatea Ak Hissar.

„A pomenit de învăpăierea ochilor, arătând lumina dreptilor și arderea păcătoșilor. Iar *picioarele* și *arama* închipuiesc mireasma lui Hristos întru care se mântuiesc oamenii, mireasma Mirelui celui înțeleghător și unirea cea nedespărțită a dumnezeirii și a omenirii Lui”[39]. Nouă ne scapă legătura dintre *aramă* și *mireasmă*...

19: Îți știi faptele și iubirea și credința și slujirea și răbdarea și că faptele tale cele de pe urmă sunt mai multe decât cele dintâi.

Slujirea (sau *slujba*): NTEP traduce prin *mărinimia*: „literal: *slujba*, întru ajutorarea credincioșilor nevoiași”[40].

20: Dar am împotriva ta că o-ngădui pe femeia Izabela, care-și spune proorociță și-i învață și-i amăgește pe robii Mei să se desfrâneze și să mănânce cărnuri jertfite idolilor.

Izabela: „proorociță falsă, idolatră și perversă, asemenea soției cu același nume a regelui Ahab (III Regi 16, 31; IV Regi 9, 22). În variantă manuscrisă: *femeia ta, Izabela*; în acest caz, nume simbolic (ca acela al lui Balaam)”[41].

Femeia Izabela „numește eresul nicolaiților[42]. Aici îi arată și pe creștinii care s-au dat după acea erezie și curveau cu femeile slujitorilor la idoli și, pentru dragostea lor, mâncau jertfe idolești”[43].

21: Și i-am dat timp să se pocăiască și nu vrea să se pocăiască de desfrânarea ei.

22: Iată, pe ea o arunc bolnavă-n pat; și pe cei ce se desfrânează cu ea, în mare necaz, dacă nu se vor pocăi de faptele lor.

„Erezie lor cea vicleană a luat vreme pentru pocăință, dar nu s-au purtat bine întru aceasta. De aceea, *iată, o voi arunca pe ea în pat*, adică în munca iadului”[44]. Munca iadului e presupusă în mod firesc, însă credem că acea Izabela a fost lovită cu o boală, pentru ca adepții ei să vadă neputințele celei ce se numea *proorociță*. Nu sunt date simptomele bolii respective, însă vor fi fost convingătoare pentru privitori.

23: Și pe fiii ei cu moarte-i voi ucide, și toate Bisericele vor cunoaște că Eu sunt Cel care cercetez rărunchii și inimile și vă voi da vouă, fiecăruia, după faptele voastre.

Fiii ei „= cei ce-i urmează învățătura și exemplul”[45]. Azi, toate acestea sunt destul de neclare, neavând alte date despre acea Izabela (numită chiar așa ori purtând nume simbolic) și adepții săi.

„Pe bună dreptate a pățimit fiecare toate după faptele lui”[46]. Doar cel înduhovnicit poate judeca după dreptate, asemănându-se cu Dumnezeu, cât e cu puțință aceasta: „căci adeseori înaintea ochilor [săi] se arată vinovat ceea ce după judecata oamenilor se crede vrednic de laudă”[47], după cum e posibil să vadă și lucruri vrednice de laudă care, în opinia celor mulți, să fie condamnabile.

24: Dar v-o spun Eu vouă, celorlalți din Tiatira câți nu au învățătura aceasta, celor ce n-au cunoscut, așa cum spun ei, adâncurile Satanei: nu pun peste voi o altă greutate,

Adâncurile Satanei „= treapta cea mai de jos a ereziei și păcatului. *Așa cum spun (cum o numesc) ei*: expresie curentă, extrasă probabil din doctrinele esoterice. Vezi contrastul cu *adâncurile lui Dumnezeu* din I Corinteni 2, 10”[48].

25: dar ceea ce aveți, țineți cu tărie până ce voi veni.

„Celor simpli le spune: Fiindcă, în simplitatea voastră, nu sunteți în stare să stați împotriva celui viclean – căci, așa cum ziceți, nu cunoașteți deplin adâncurile Satanei – pentru aceea nu vă cer să vă luptați [cu el] prin cuvinte, ci doar să păstrați învățătura pe care ați primit-o, până la vremea când Eu vă voi lua de aici”[49].

26: Iar biruitorului și celui ce păzește pân-la capăt faptele Mele îi voi da stăpânire peste neamuri

„*Neamuri* (aici): neamuri păgâne; totalitatea celor ce au respins mesajul lui Dumnezeu prin Iisus Hristos; comunitățile celor necredincioși”[50].

27: și cu toiag de fier le va păstori și ca pe vasele de lut le va sfărâma, așa cum și Eu am primit putere de la Tatăl Meu;

„Toiagul de fier înseamnă biruința lui Iisus Hristos asupra păgânilor (compară cu 12, 5; 19, 15), la care biruință vor avea parte toți [cei] care rămân credincioși până la capăt”[51].

28: și-i voi da Steaua cea de Dimineață.

Îi voi da Steaua cea de Dimineață „= pe Iisus Hristos Însuși (vezi 22, 16)”[52]. „În 22, 16 această stea este Iisus Hristos. Sub toate formele ei, răsplata suprafirească este totdeauna o participare la viața lui Iisus Hristos”[53].

29: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericii.

Un laitmotiv al Apocalipsei, la care am adăuga constatarea că, de-a lungul istoriei, au fost destul de rari cei capabili să *audă* glasul cel de sus.

[1] BBVA, p. 1755

[2] DS III, art. *Stea*. P. 258

[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II

[4] ICSS IX, p. 152

[5] ICSS IX, p. 152

[6] BBVA, p. 1755

[7] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 19, 1

[8] Clement Alexandrinul, *Stromate*, III, 25, 7

[9] BBVA, p. 1755

[10] ICSS IX, p. 153

[11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II

[12] Sf. Varsanufie și Ioan, *Scrisori duhovnicești*, 506

[13] Origen, *Omilii la Exod*, XI, 1

[14] Origen, *Omilii la Geneză*, XVI, 4

[15] Nevoitorul trece printr-un șir de încercări până la *pomul vieții*, rezervat pentru Eshaton.

[16] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, 9, 7-8

[17] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele 5 Cuvântări teologice*, III, 20

[18] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XIX

[19] ICSS IX, p. 153

[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II

[21] BBVA, p. 1755

[22] ICSS IX, p. 154

[23] BBVA, p. 1755

[24] BBVA, p. 1755

[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II

[26] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIII, 4-5

[27] BBVA, p. 1755

- [28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [29] BBVA, p. 1755
 [30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [31] BBVA, p. 1755
 [32] ICSS IX, p. 155
 [33] NTEP, p. 739
 [34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [35] BBVA, p. 1755
 [36] NTEP, p. 739
 [37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [38] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 35, 1
 [39] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [40] NTEP, p. 740
 [41] BBVA, p. 1756
 [42] Posibil, totuși, să fie o altă erezie, înrudită, însă, prin desfrâu, cu cea a nicolaïților. Oricum, datele sunt sumare în ce privește ambele (dacă erau două și nu una și aceeași) grupări.
 [43] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [44] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [45] BBVA, p. 1756
 [46] Herma, *Păstorul*, 63, 4
 [47] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 46, 4
 [48] BBVA, p. 1756
 [49] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
 [50] BBVA, p. 1756
 [51] NTEP, p. 740
 [52] BBVA, p. 1756
 [53] NTEP, p. 740
-

CAPITOLUL 3 – *Trimiteri către Bisericile din Sardes, Filadelfia și Laodiceea.*

1: Iar îngerului Bisericii din Sardes serie-i: Așa grăiește Cel ce are cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu și cele șapte stele: Îți știu faptele, că-ți merge numele că trăiești, și ești mort.

Sardes era o veche capitală a regatului Lydiei, situată la poalele Muntelui Tmolos, pe malul răsăritean al râului Pactol, la circa 80 km est de Smirna. În zilele noastre, Sardes nu mai e decât un sat obscur.

Trăiești și ești mort: „fiindcă necredința depărtează și alungă Duhul dumnezeiesc; deci cine nu crede nu-L cere, necerând nu-L primește (Matei 7, 8), neprimind rămâne mort. Iar pe mort cine nu-l va plânge pentru că, mort fiind, i se pare că este viu?”[1]. Acești *morți vii*, deși pot părea doar figuri de stil, credem că sunt o permanență considerabilă în istoria omenirii, chiar și după venirea Mântuitorului. Ceva similar sugera Nikolai Vasilievici Gogol în *Suflete moarte*, în vreme ce Taras Bulba rămâne un personaj fictiv (deși nu cu totul imposibil!). Zăbovind în lumea lui Gogol, putem spune că, în afara lui Hristos, sau având o legătură diminuată la maxim cu El, nu putem concluziona decât asemenea povestitorului din *Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici*: „*Mare plictiseală și pe lumea asta, domnilor!*”.

2: Priveghează și întărește ce-a mai rămas și era să moară. Că faptele tale nu le-am găsit împlinite-n fața Dumnezeului Meu.

„Ceartă Biserica [din Sardes], zicând că are doar un nume gol, fără credință vie, fiind moartă [lipsită – n. n.] de fapte bune. [...] Zice: Priveghează, leapădă somnul lenei și întărește mădularele tale ce stau să piară prin necredință! Pentru că nu începerea faptelor bune îl încununează pe lucrător, ci împlinirea lor”[2].

3: Adu-ți aminte deci cum ai primit și-ai auzit; și păstrează și te pocăiește. Dar dacă nu vei priveghea, Eu voi veni ca un fur și tu nu vei ști în care ceas voi veni asupra-ți.

„Aceste cuvinte sunt o aducere-aminte a felului cum credincioșii din Sardes au ascultat cuvântul Evangheliei și au îmbrățișat credința. ♦ *Păstrează*: [este vorba de] învățătura primită, punerea ei în fapte, cât și bunurile spirituale dobândite odată cu credința”[3].

„*Voi veni ca un fur*: Este adevărat, de vreme ce nu știm niciunul când va veni moartea fiecăruia sau sfârșitul veacului cel de obște al tuturor. Celor pregătiți, venirea le este odihnă de osteneală, iar pentru cei ne-gata [nepregătiți] este *fur*, arătând aici moartea sufletului”[4].

4: Dar ai în Sardes câteva nume, [oameni] care nu și-au întinat veșmintele; ele vor umbla cu Mine în alb, căci vrednice sunt.

Nume: „= ființe omenești. Relația intimă dintre nume și persoană. Vezi mai sus 2, 3”[5]. „Hainele albe sunt simbolul curăției și al bucuriei”[6]. „O altă posibilitate este aceea ca hainele curate să simbolizeze purificarea și viața nouă a botezului, pe care la Sardes puțini au păstrat-o integră”[7].

„Prin *veșmânt întinat* este descrisă metaforic aici întinarea sufletului, iar cei care nu și-au întinat veșmintele sunt cei ale căror minți nu s-au împărtășit de învățătura falsă a ereticilor și nu aveau viața pătată de patimi și vicii”[8].

5: Biruitorul va fi îmbrăcat astfel în veșminte albe și numele lui nu-l voi șterge din cartea vieții și-i voi mărturisi numele înaintea Părintelui Meu și-naintea îngerilor Săi.

Pomenirea în trecut a *cărții vieții* stârnește pe dată reacția celor râvnitori: „Să ne sârguim, fraților, de aici înainte. Căci de ne vom sili, vom fi scriși în cartea vieții. Nu încape motiv de dezvinovățire: nici căderea[9], nici vremea[10], nici povara”[11]. Evident, aici e o *carte* nevăzută, desemnând consemnarea tuturor faptelor și gândurilor oamenilor înaintea lui Dumnezeu.

6: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor.

„Dar oare este cel ce are urechi de auzit ca să poată asculta sensul celor grăite de Duhul? Mai este oare acum cineva care să aibă mintea lui Hristos (I Corinteni 2, 16) ca să înțeleagă bine și în chip vrednic de Dumnezeu cele scrise de Acesta?”[12]. Iată întrebări mereu actuale...

7: Iar îngerului Bisericii din Filadelfia scrie-i: Așa grăiește Cel-Sfânt, Cel-Adevărat, Cel ce are cheia lui David, Cel ce deschide și nimeni nu va intra și Cel ce închide și nimeni nu va deschide:

Filadelfia era o cetate a Lidiei, la sud-est de Sardes, ridicată pe o coastă a muntelui Tmolus. Numele său actual este Ala-Sheher.

„*Cheia lui David*: simbol al autorității (cf. Isaia 22, 22)”[13]. Aici e afirmată și puterea lui Hristos de a *deschide*, respectiv *închide*, porțile iadului, ca și pe ale cerului: „Porțile morții (Isaia 38, 10), ale iadului sau ale sălașului celor morți (Matei 16, 18), simbolizează puterea uriașă a prăpastiei din care nimeni nu se mai poate smulge, dar pe care Hristos o biruie. El are cheia porții. Înțelegem acum mai bine de ce ușa este folosită ca reprezentare simbolică a lui Hristos Însuși (Ioan 10, 1-9): El este singura ușă prin care oile pot intra în staul, adică în împărăția celor aleși”[14].

„De puterea Duhului Sfânt au nevoie atât cei ce profetesc, cât și cei care ascultă de profeți [...]. Cuvântul divin este Cel care deschide ceea ce este închis[15] și limpezește ceea ce este expus enigmatic”[16].

8: Știi faptele tale – iată, am lăsat în fața ta o ușă deschisă pe care nimeni nu poate s-o închidă -; că tu ai putere mică și Mi-ai păzit cuvântul și nu mi-ai tăgăduit numele.

Tu ai putere mică: „creștinătatea din Filadelfia este redusă, ca număr, iar condiția ei socială e umilă”[17].
O ușă deschisă: „această promisiune continuă simbolismul versetului 7; prin mijlocirea lui Iisus, creștinii au acces la Dumnezeu și nimeni nu-i va putea lipsi de acest privilegiu. Pentru că în versetul ulterior sunt menționați iudeii, problema mijlocirii și a accesului la Dumnezeu pare să fi fost material de controversă între creștinii și iudeii din această localitate”[18].

„*Ușă deschisă* numește propovăduirea învățăturilor”[19].

9: Iată, din sinagoga Satanei ți-i dau pe cei ce-și spun iudei și nu sunt, ci mint; iată, îi voi face să vină și să se-nchine înaintea picioarelor tale și să-și dea seama că te-am iubit.

„Bisericii i se promite în viitor o revanșă publică asupra opozanților săi”[20]. Aici ne-am putea gândi, spre exemplu, la perioada lui Constantin cel Mare, dar am socoti ca mai potrivită vederea Bisericii triumfătoare din plan eshatologic.

În plan istoric, s-a văzut aici convertirea unora dintre iudei: „Vei avea ca plată a mărturisirii numelui Meu întoarcerea și pocăința celor care nu sunt Iudei decât la arătare”[21], care vor cădea la picioarele tale, cerând întoarcerea la Mine și luminarea de la Mine”[22].

10: Pentru că tu ai păzit cuvântul răbdării Mele, și Eu te voi păzi pe tine de ceasul încercării, cel ce peste toată lumea va să vină ca să-i încerce pe cei ce locuiesc pe pământ.

Cuvântul răbdării Mele: „învățătura întemeiată pe răbdarea lui Iisus Hristos (II Tesaloniceni 3, 5; Evrei 12, 1-2); de unde, răbdarea sfinților (13, 10; 14, 12)”[23]. *Și Eu te voi păzi pe tine în ceasul încercării:* „Această promisiune nu înseamnă că creștinii din Filadelfia vor fi scutiți de suferințele de la sfârșitul timpurilor, ci că Cel care vorbește îi va susține în aceste suferințe, astfel încât ei să le poată depăși”[24].

„*Ceasul ispitei [încercării]*, sau goana [prigoana] ce are să fie foarte mare asupra creștinilor, va veni fără întârziere de la păgâni, adică de la Romani, de care fâgăduiește că-i va izbăvi”[25]. Sau arată aici pornirea lui Antihrist, care va fi în toată lumea la sfârșitul veacului asupra credincioșilor. Din care fâgăduiește să-i scape pe cei ce-I vor urma Lui și să-i dezlege pe cei ce vor răbda ispita, pentru a nu fi ispitiți peste puterile lor”[26].

11: Vin curând; ține ce ai, pentru ca nimeni să nu-ți ia cununa.

„Cel ce, cât timp a umblat pe căile Domnului, atâta timp a păstrat harul pe care-l dobândise de la Domnul, același, după ce a părăsit calea Domnului, a pierdut și harul Domnului. De aceea este scris: *Păstreazăz ceea ce ai, ca să nu primească altul corona ta*”[27].

„Bine zice: *Voi veni curând*, căci Dumnezeu va veni (Marcu 13, 26) numaidecât după necazul din zilele acelea (Matei 24, 21-22). De aceea îndeamnă la păstrarea comorii credinței, ca să nu-și piardă cineva cununa răbdării”[28].

12: Biruitorul, pe el îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu și afară nu va mai ieși; și voi scrie pe el numele Dumnezeului Meu – al noului Ierusalim care se pogoară din cer de la Dumnezeul Meu – și numele Meu cel nou.

„Această promisiune anticipează viziunea Noului Ierusalim în care nu va mai fi clădirea Templului, ci o relație directă, iar Dumnezeu și poporul Său vor locui împreună”[29].

„Zice că pe cel biruitor îl va face *stâlp* al Bisericii lui Dumnezeu, căci biruitorul puterilor potrivnice se pune stâlp și întărire Bisericii, avându-L ca temelie neclintită pe Hristos (I Corinteni 3, 11). Și Hristos Se va proslăvi cu nume nou întru sfinți, iar numele nou al Lui este acela de *Creștin*, pe care necredincioșii nu-l au și nici nu-l vor avea, neavând credința în Hristos”[30].

13: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericii.

„Să ne rugăm pentru a dobândi și noi această ureche!”[31].

14: Iar îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i: Așa grăiește *Amin*-ul, Martorul cel credincios și adevărat, începutul zidirii lui Dumnezeu:

Inițial, cetatea s-a numit Diospolis. Ruinele vechii cetăți Laodiceea pot fi văzute la Eski Hissar (= fortăreața antică), la 88 km est-sud-est de Smirna.

„*Amin*-ul: Iisus Hristos (vezi II Corinteni 1, 20); *Da*-ul prin excelență, garanția absolută a adevărului”[32]. *Începutul zidirii lui Dumnezeu*: „Înțelesul este acela că Fiul lui Dumnezeu ia parte la aducerea în ființă a întregului univers”[33].

„Ce înseamnă *Amin*? *Credincios și adevărat*, așa se tâlcuiește. Și, prin *Amin*, arată adevărarea lui Hristos și mai ales că Acela este adevărul cel din ființă, începătura făpturii, ca Cel ce stăpânește făpturile, căci începutul făpturii este pricina cea începătoare și nefăcută”[34].

Redăm aici pilda martirilor din Galia (despre care va fi vorba și la cap. 22): „Ei s-au făcut următori și imitatori ai lui Hristos, [...] dar, cu toate că se aflau într-o slavă atât de mare, mărturisind (pe Hristos) nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, pe când erau sfâșiați de fiare și având tot trupul plin de arsuri, sângerări și răni, nu numai că nu s-au numit pe ei înșiși *martiri*, ci nu ne-au lăsat nici pe noi să le spunem acest nume ci, dacă vreodată careva dintre noi îi nimea *martiri*, în grai ori în scris, ei ne mustrau amarnic. Căci ei rezervau acest nume numai lui Hristos, singurul *martor*[35] *adevărat și credincios*”[36].

15: **Îți știu faptele: tu nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de-ai fi rece sau fierbinte!**

16: **Așa, pentru că ești căldicel – nici fierbinte, nici rece -, am să te vărs din gura Mea.**

„Apa nici rece nici caldă provoacă dezgust. Prin această imagine înțelegem că mai ușor se poate nădăjdui întoarcerea unui păcătos, decât îmbunătățirea unui credincios mulțumit cu mediocritatea lui”[37].

„Chiar atunci când faptele bune nu sunt desăvârșite, omul nu trebuie să deznădăjduiască, numai să aibă credința dreaptă. Căci, prin credința cea dreaptă, Dumnezeu primește și nedesăvârșirea faptelor [...]. Iar cel călduț în credință este lepădat, căci el și crede, și nu crede. Și Sfântul Grigorie de Nazianz zice: «Trebuie să fii ori desăvârșit rece, ori fierbinte. Și adevărat este, pentru că cel rece, care n-a gustat credința cea fierbinte, de multe ori va fi întru nădejde s-o dobândească. Iar cel fierbinte, care s-a încălzit prin Sfântul Botez cu Duhul, iar apoi a rătăcit din lene, și-a tăiat nădejdea de mântuire»[38], nesocotind credința primită mai înainte. [...] În credință, starea mijlocie – nici cald, nici rece, ci căldicel – nu este de nici un folos, ci este de lepădat»”[39].

„Este scris așa: *Să fim fierbinți în Duh, slujind Domnului* (Romani 12, 11). Așadar, în această fierbințeală se arată ardoarea credinței religioase. Cine are în cel mai înalt grad această ardoare se recunoaște a fi fierbinte și credincios. Iar cel ce n-o are deloc se înțelege că este rece și păgân. Cine însă este între unul și celălalt, sau nu e nici unul, nici celălalt, este creștin călduț și urât în fața lui Dumnezeu și către acesta sunt spuse cuvintele: *O, de ai fi cald sau rece; acum însă, fiindcă ești călduț, am să te vărs din gura Mea*. Aceasta vrea să spună: O, de-ai avea ori căldura și credința bunilor creștini, ori răceala și neștiința păgânilor. Căci ori te-ar apropia de Dumnezeu credința fierbinte, ori te-ar ierta întrucâtva necunoașterea legii până în timpul de față. Acum însă, fiindcă ai cunoscut pe Hristos și-L neglijezi pe Cel pe care L-ai cunoscut, tu, care ai fost primit oricum în gura lui Dumnezeu prin cunoașterea credinței, vei fi dat afară prin starea ta călduță”[40].

17: **De vreme ce tu zici: Sunt bogat și m-am îmbogățit și de nimic n-am nevoie!, și pentru că nu știi că tu ești cel ticălos și vrednic de plâns și sărac și orb și gol,**

„Se pare că creștinii din Laodiceea au fost bogați și că aparțineau unei păături sociale sus-puse. Bucurându-se de o poziție socio-economică sigură, se complăceau în această situație. [...] Aici îndrăzneala retorică este contrară celei din scrisoarea către Smirna, unde cei care sunt economicește săraci sunt declarați bogați”[41], desigur, duhovnicește.

„Dacă voi milui lumea întreagă din cele ce nu sunt ale mele – și chiar dacă ar fi din cele ale mele -, dar pe mine însumi mă trec cu vederea gol și sărac și ajuns la capătul din urmă al sărăciei, și așa, murind în lipsa celor bune, mă voi înfățișa înaintea tribunalului înfricoșător al lui Hristos (Romani 14, 10), ce folos voi avea? Trebuie să ieșim din viața și din trupul acesta îmbrăcați și înveșmântați, dacă vrem să ne așezăm la nunta cea împăratească (Matei 22, 11-14) împreună cu prietenii împăratului (Matei 8, 11). Dar care este veșmântul pe care trebuie să-l îmbrăcăm eu și noi toți, ca să nu ne găsim atunci goi (II Corinteni 5, 2-3)? Hristos, fraților, și Dumnezeu!”[42].

18: te sfătuiesc să cumperi de la Mine aur lămurit în foc ca să te-mbogățești, și veșminte albe ca să te-mbraci și să nu se dea pe față rușinea goliciunii tale, și alifie ca să-ți ungi ochii și să vezi.

Alifie: „textual: **collyr** = unguent pentru afecțiunile oftalmice”[43]. „Orașul Laodiceea era vestit pentru fabricarea unor stoffe de culoare neagră, de mare preț, pentru băncile care împrumutau și făceau schimburi de bani, pentru comerțul cu un praf alb cu care se tratau ochii. Dar această prosperitate materială era în dauna vieții religioase. De aceea, Iisus Hristos le propune credincioșilor Săi bunurile spirituale, care reprezintă adevărata bogăție”[44].

„*Aurul lămurit în foc, veșmintele albe și alifia pentru ochi* [...] semnifică: dragostea și bunăvoința lui Dumnezeu dobândite prin pocăință; faptele bune ale comportamentului curat și nestricat; și înțelepciunea cea de sus, cerească, prin care se dobândește vederea duhovnicească”[45]. „*Aur lămurit în foc* este cuvântul învățaturii și al înțelepciunii de sus. Zice: Dacă vrei să te îmbogățești, te sfătuiesc să-ți agonisești, cu dorință arzătoare și inimă înflăcărată, *aur lămurit* în focul ispitelor, de la Mine, Cel ce îmbogățește. Cu el, vei strânge în inima ta comoară ce nu poate fi furată și te vei îmbrăca în veșmântul strălucitor al faptelor bune, cu care îți vei acoperi goliciunea păcatelor tale. Și – zice – să-ți ungi ochii *cu alifie*, adică cu neagoniseală multă. Căci, de vreme ce agoniseala orbește ochii celor ce văd, *alifia* arată darul Duhului Sfânt, cu care, ungându-se, omul își luminează ochii minții și vede cele veșnice, iar nu cele vremelnice”[46].

19: Eu pe câți îi iubesc îi mustru și-i pedepsesc; fii râvnitor așadar și pocăiește-te.

Îi pedepsesc: „grecescul **paidévo** [**pedévo**] are sensul de a pedepsi într-un sistem de educație și instruire; a aplica unui copil o corecție cu scopul de a-l îndrepta. E pedeapsa care-n vechea limbă română se cheamă *certarea lui Dumnezeu*”[47].

„O, milostivirea lui Dumnezeu, cu câtă bunătate a amestecat certarea!”[48].

„Vei rămâne plăcut Domnului dacă nu vei refuza ce-ți oferă Domnul. L-ai supărat, dar încă poți să-L împaci. [...] Dacă te îndoiești de acestea, mărturisește ce spune Bisericii Duhul Sfânt. El le impută Efesenilor că s-au lepădat de dragoste, le reproșează Thyatirenilor desfrânarea și mâncarea jertfelor aduse idolilor, pe Sardieni îi acuză de lucrări fără rost, pe Pergamieni îi mustră că propovăduiesc imoralitatea, pe Laodiceni îi dojenește că se încred în bogății; și totuși, sub amenințări îi îndeamnă pe toți la pocăință. Căci n-ar amenința pe cel ce nu se pocăiește, dacă n-ar ierta pe cel ce se pocăiește”[49].

20: Iată, Eu stau la ușă și bat; de-Mi va auzi cineva glasul și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine.

„Dumnezeu așteaptă *cu îndelungă răbdare* întoarcerea noastră la El, trezirea noastră la iubirea pe care ne-o oferă. Dar, simultan cu aceasta, El Se bucură de netemporalitate, sau de absența intervalului în manifestarea reciprocă a iubirii între subiectele treimice. Or, ceea ce mărește și mai mult paradoxul este că bucuria iubirii intratreimice coexistă cu așteptarea răspunsului persoanei omenești și cu tristețea

întârzierii lui: *Iată, Eu stau la ușă și bat. Dacă va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el.* Timpul înseamnă pentru Dumnezeu durata așteptării între bătaia Sa la poartă și fapta noastră de a o deschide. El nu intră cu forța în inima oamenilor. Timpul implică în acest sens și libertatea și respectul acordat de Dumnezeu creaturilor conștiente. Unirea cu El în iubire nu se poate realiza fără răspunsul liber al oamenilor la oferta iubirii Sale. Dar Dumnezeu, așteptând, trăiește timpul fără să uite eternitatea Sa, fără să iasă din ea, în timp ce noi, când nu auzim glasul Lui, trăim un timp fără conștiința eternității”[50].

Hristos „de aceea a suferit multe pentru noi, Și-a dat Trupul la moarte și ne-a răscumpărat din robie, pentru ca să vină și să-Și facă sălaș în sufletele noastre”[51]. „Zice: Iată, am venit la ușă și bat, întâlnirea cu Mine nu este silită, fiindcă Eu bat la ușa inimilor și Mă bucur cu cei ce deschid pentru mântuirea lor. Mântuirea este *ospățul și cina* cea aleasă. Mă voi ospăta cu cei ce se ospătează și de la ei va fugi foamea de a auzi cuvântul lui Dumnezeu (Amos 8, 11) și întunericul înșelării”[52].

„Tu, Cuvinte Preaînaltă, neînțeleasă, bătând la ușă, e vădit că ai bătut la auzul miresei din Cântarea Cântărilor[53], a cărei inimă s-a uimit din pricina Ta, ieșindu-și din ea”[54]. Unirea cu Hristos e una întotdeauna extatică, chiar dacă *atingerea* de El cunoaște felurite grade de intensitate. „Să-L primim, deci, cu multă credință și dragoste, luându-L înlăuntrul nostru, găzduindu-L, dându-I să mănânce și să bea, îmbrăcându-L, punându-ne în slujba Lui cu toată bunăvoința, supunându-ne cu plăcere voinței Duhului (Său), ori mai degrabă să ne hrănim și să ne adăpăm noi din Duhul Său, îmbrăcându-ne noi cu Însuși Domnul. (Și aceasta) pentru că El ne este hrană, băutură și îmbrăcăminte, comoară, moștenire și stăpânire, odihnă și sălaș, într-un cuvânt, El Însuși ne este viață veșnică”[55].

21: Biruitorului, lui îi voi da să șadă cu Mine pe tronul Meu, așa cum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl Meu pe tronul Său.

„Dreptatea deplină o realizează Dumnezeu în Hristos nu numai prin faptul că-L umple pe Hristos ca om de toată slava și strălucirea Persoanelor divine, ci și pentru că și pe noi ne umple de această fericire în Hristos, întrucât am biruit în El”[56].

„Prin *scaun [tron]* numește împărăția și odihna veacului viitor. Cei ce l-au biruit pe vrăjmașul – zice – se vor proslăvi și vor împărăți cu Mine. [...] Hristos spune că a biruit și a luat împărăția ca om, nu după dumnezeire, căci după dumnezeire este de o ființă cu Cel veșnic”[57].

22: Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor”.

Revenind la *îngeri*, reamintim că, pe lângă episcopii bisericilor, ne putem gândi și la îngerii păzitori (ai Bisericilor sau ai persoanelor): „așa a fost încredințată câte unui înger Biserica Efesenilor (2, 1), altuia Biserica celor din Smirna (2, 8), [...] și așa mai departe, fiecăruia *din aceștia mai mici* (Matei 18, 10) i-a fost încredințat cutare sau cutare înger”[58].

[1] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLIV

[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III

[3] NTEP, p. 741

[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III

[5] BBVA, p. 1756

[6] NTEP, p. 741

[7] ICSS IX, p. 158

[8] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, III

[9] Protopărinților.

[10] Lipsa de timp.

[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, XXIX, 19

[12] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XXVIII

[13] BBVA, p. 1756

[14] DS III, art. *Poartă, Ușă*, p. 116

- [15] Cuvântul fiind nedespărțit de Duhul.
- [16] Sf. Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, XV
- [17] NTEP, p. 741
- [18] ICSS IX, p. 159
- [19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [20] ICSS IX, p. 159
- [21] Adevăratul Israel (mintea văzătoare de Dumnezeu) fiind socotit poporul Bisericii.
- [22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [23] BBVA, p. 1756
- [24] ICSS IX, p. 159
- [25] *Izbăvire* de vrăjmași este și separarea de ei, prin mutarea la viața cerească.
- [26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [27] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, XX
- [28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [29] ICSS IX, p. 159
- [30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [32] BBVA, p. 1757
- [33] NTEP, p. 742
- [34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [35] **μάρτυς**
- [36] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 2, 2-3 – Eusebiu reproduce aici dintr-o scrisoare a creștinilor din Galia către Bisericile din Asia și Frigia.
- [37] NTEP, p. 742
- [38] Evident, dacă se îngroapă definitiv în acea lenă! Aceasta, însă, se petrece deseori, de aceea cuvintele echivalează aproape cu o condamnare.
- [39] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [40] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, IV, 19, 91-92
- [41] ICSS IX, p. 160
- [42] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XXX
- [43] BBVA, p. 1757
- [44] NTEP, p. 742
- [45] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, III
- [46] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [47] BBVA, p. 1757
- [48] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [49] Tertulian, *Despre pocăință*, VII, 14 – VIII, 1-2
- [50] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 186
- [51] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, XXX, 9
- [52] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
- [53] *Mireasă* în care vom recunoaște sufletul dornic a se uni cu Hristos.
- [54] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 64
- [55] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, X, I – 3
- [56] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 256
- [57] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
- [58] Origen, *Despre principii*, II, 8, 1

CAPITOLUL 4 – Tronul lui Dumnezeu și corul ceresc.

1: După aceasta m-am uitat: și iată, o ușă era deschisă-n cer; și glasul cel dintâi – cel pe care-l auzisem vorbind cu mine ca o trâmbiță – mi-a zis: „Suie-te aici și-ți voi arăta ce trebuie să fie după acestea!”

„Deschiderea *ușii* înseamnă descoperirea tuturor tainelor celor acoperite ale Duhului. Iar *trâmbița*, glasul cel mare al Celui ce a descoperit. Iar zicerea: *Suie-te aici!* este ca să-l depărteze cu totul de cele pământești și gândul lui să fie în cer”[1].

2: **Îndată am fost în duh; și iată, un tron era în cer; și pe tron ședea Cineva.**

Ca și la 1, 10, *am fost în duh* înseamnă *în stare de extaz*, doar că aici e un extaz în extaz, căci, de la început, autorul nu spune să fi revenit din extazul cel dintâi; e o adâncire a pătrunderii tainelor dumnezeiești din partea sa.

Prin *tron* „se închipuie odihna lui Dumnezeu întru sfinți, căci întru ei Se odihnește Dumnezeu ca pe un scaun”[2].

3: **Și Cel care ședea semăna la vedere cu piatra de iasp și de sardiu, iar de jur-împrejurul tronului era un curcubeu cu înfățișarea smaraldului.**

Iasp: „piatră prețioasă; poate avea culori diferite. ♦ *Sardiu*: piatră prețioasă transparentă, de culoare brună; dacă e roșie: cornalină. ♦ *Curcubeul* e simbolul milei lui Dumnezeu, al împăcării și al păcii (cf. Facerea 9, 13.16). ♦ *Smarald*: piatră prețioasă de culoare verde. Desigur, semnificația tuturor acestor nestemate nu izvorăște din forma, ci din culorile lor, ele simbolizând splendoarea Celui ce șade pe tron”[3]. „În Apocalipsă, Dumnezeu i se înfățișează lui Ioan (semănând) *la vedere cu piatra de jasp verde și de sardiu*. [Sfântul] Dionisie Areopagitul va lămuri că verdele arată *culmea tinereții*. Acest simbol i se potrivește în mod special lui Dumnezeu, Atoateziditorul, Care are parte de tinerețe veșnică”[4]. „Sfântul Ioan descrie astfel viziunea pe care o are despre Dumnezeul suprem, o viziune care [...] nu este decât o epifanie de lumini, fără formă sau chip”[5].

„Piatra iaspis (aceea ce este verde) înseamnă firea lui Dumnezeu împreună cu înflorirea cea de-a pururea, și purtarea de viață și darea de hrană a firii lui Dumnezeu, pentru că verde este toată sămânța. [Iar sardiul, piatra roșie ca focul, închipuie curăția și sfințenia], care prin aceasta este și înfricoșătoare celor potrivnici [...]. Sardiul este și de leac, lecuind pe cei ce iau doctorie sufletească, căci marele Epifanie[6] zice că această piatră vindecă umflăturile și rănile făcute de sabie, dacă se face unsoare și se unge cu ea. Iar *curcubeul* cel asemenea cu smaraldul ne arată înflorirea cea felurită în bunătați pe care o au cetele îngerești”[7].

„Dacă teologia (Scriptura) îmbracă ființele cerești în chipul pietrelor multicolore (cf. Iezechiel 1, 26; 10, 1.9), ea arată [...] lucirea neputrezită, neistovită, nemicșorată și nepătată [...] și strălucirea arătoasă, luminoasă și cerească”[8].

4: **Și-mprejurul tronului, douăzeci și patru de tronuri; și pe tronuri, șezând, douăzeci și patru de Bătrâni îmbrăcați în veșminte albe; și pe capetele lor, cununi de aur.**

„Semnificații posibile: cei 12 patriarhi ai Vechiului Testament și cei 12 apostoli ai Domnului; cele 24 de ordine sacerdotale menționate în I Paralipomena 24, 1-19. Oricum, prin tronurile și cununile lor, Bătrânii participă la slava dumnezeiască, pe care o laudă asemenea îngerilor”[9]. „În astrologia babiloniană, 24 de stele, jumătate la nord și cealaltă jumătate la sud de zodiac, erau chemate *să judece Totul*. Dacă acestea din urmă sunt prototipul celor 24 de bătrâni, prezentarea și plasarea lor în cercul din jurul divinității simbolizează ordinea cosmică și guvernarea ei”[10].

„Mai aleși decât cei aleși, spune Scriptura, sunt cei care, potrivit gnozei celei desăvârșite, sunt flori alese ale însăși Bisericii și sunt cinstiți cu cea mai măreață slavă; sunt cei 24 de judecători și conducători, aleși, în chip egal, și dintre iudei și dintre eleni, pentru că harul este dublu. Rangurile de aici din Biserică: de episcopi, de preoți și diaconi sunt, după părerea mea, imagini ale slavei îngerești și ale rânduielii aceleia, pe care, după cum spune Scriptura, o așteaptă cei care au viețuit, mergând pe urmele Apostolilor, în desăvârșirea credinței, potrivit Evangheliei”[11]. „Cei ce s-au îmbrăcat în veșmintele albe și proprii ale Duhului și în tunici cusute cu aur, în pietre scumpe și mărgăritare [...], ca niște văzători și părtași de mari

desfătări, s-au despărțit de cele de jos și s-au unit cu cele de sus. Au părăsit vederea celor văzute și s-au dăruit întregi celor gândite. Au trecut peste cele trecătoare și s-au statornicit în cele statornice. Stau jos pe rogojină și umblă printre cele de sus. Trupul îi leagă și îi trage în jos, dar Duhul se apleacă și dezleagă legăturile arse. Îndată ce au fost dezlegați, zboară mai presus de ceruri cu uimire și repeziciune. S-au unificat prin privirea unitară spre Dumnezeu. S-au însingurat dinspre toate în privirea singuratecă spre Dumnezeu. Sunt mutați de la o slavă la altă slavă (II Corinteni 3, 18) mai mare a Duhului și trec de la o bogăție la o bogăție mai mare și se desfată de cele negrăite”[12]. „De aceea, unde pătrund aceștia, îngerii doresc măcar să privească (cf. I Petru 1, 12). Primesc pe capetele lor cununi de cinste, iar îngerii încep să se întrebe între ei: cine sunt aceștia, care s-au învrednicit de atâta slavă și de asemenea cununi, căci au fost duși în locuri mai de cinste decât noi? Și-i lămurește pe ei Domnul: după dreptate sunt mai de cinste decât voi, căci aceștia sunt cei care, pentru numele Meu și care, pentru porunca Mea, au ieșit din tumultul lumii acesteia, devenind săraci (cu situația lor materială), batjocoriți, luați în derâdere de lumea de pe pământ; aceștia au declarat război lui satana și s-au luptat împotriva [lui], dar ei n-au putut fi biruiți: ei Mi-au slujit, nevoindu-se și având ochii lor înlăcrimați zi și noapte; aceștia au purtat pe umerii lor sarcina cea grea a crucii și suferințele Mele în trupurile lor. Vedeți, așadar, că pe astfel de suflete le adună Domnul în jurul Său și le aduce Tatălui, zicând: Iată, Îți înfățișez fecioarele cele fără de prihană, care s-au supus poruncilor Tale; primește-le în brațele Sfântului Tău Duh și în sânul luminii Tale celei binecuvântate”[13].

5: Și din tron ieșeau fulgere și glasuri și tunete; și-n fața tronului ardeau șapte făclii de foc, care sunt cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu.

„Prin *tunete și fulgere*, Sfântul Ambrozie înțelege minunile săvârșite de Dumnezeu prin Sfinții Apostoli și prin alți învățători și muncile pe care le vor primi cei neascultători. Însă celor vrednici de mântuire fulgerele și tunetele nu le pricinuiesc frică, ci bucurie și strălucire, unele luminându-le ochii duhovnicești, iar altele desfătându-le auzul”[14].

Făclii de foc: „Să cercetăm, printr-o primă lămurire a chipurilor, pentru care motiv teologia (Scriptura) cinstește mai mult decât toate chipul focului. [...] Sfinții teologi (prooroci) descriu de multe ori ființa mai presus de ființă și fără formă prin focul care redă multe din însușirile dumnezeirii începătoare, dacă putem spune așa, în formă văzută. Căci focul sensibil este, așa zicând, în toate și pătrunde prin toate în chip neamestecat și e mai presus de toate. Și fiind întreg luminos și în același timp ascuns, este necunoscut prin el însuși, când nu există o materie în care să-și arate lucrarea proprie. Căci fiind nestăpânit și nevăzut, le stăpânește pe toate și atrage la lucrarea sa pe toate cele în care se ivește. E neschimbat, se transmite pe sine tuturor celor ce se apropie într-un fel oarecare, înviorează prin căldura de viață făcătoare, luminează prin flăcările neacoperite. E de nereținut, neamestecat, desfăcător, e neschimbat, urcă în sus, e ascuțit în urcuș, e înalt, nu primește nici o cădere în jos, e pururi în mișcare, în aceeași mișcare atrăgător al altora, cuprinzător, dar necuprins, nu are nevoie de altceva, se mărește pe sine pe neobservate, își arată mărimea în materiile primite, e lucrător puternic, tuturor prezent în chip nevăzut. De e nesocotit, pare să nu existe, dar prin atingere se arată deodată potrivit cu ceea ce atinge și cu sine, ca printr-o căutare; și iarăși lucește fără întrerupere, nemicșorat, în toate răspândirile lui îmbelșugate. Și alte multe însușiri ale dumnezeirii ar putea afla cineva în însușirile focului ca în niște chipuri”[15].

6: Și-n fața tronului, ca o mare de sticlă asemenea cristalului. Și-n mijlocul tronului și-mprejurul tronului, patru Ființe pline de ochi dinainte și dinapoi.

O mare de sticlă: „În vechea gândire orientală, lumea cerească era așezată pe un ocean, deasupra căruia se afla domeniul rezervat lui Dumnezeu”[16].

„Prin *mare de sticlă* arată mulțimea cea curată și neîntinată a Sfințelor Puteri cerești și netulburarea, adică liniștea vieții celei viitoare. Prin [tron] se arată scaunul cel închipuit al împărăției și al odihnei lui Dumnezeu. Iar prin mulțimea ochilor celor patru ființe înțelegem vederea cu care văd strălucirea lui Dumnezeu. Și au ochi *dinainte și dinapoi* pentru că sunt luminați de Dumnezeu cu cunoașterea celor mai dinainte și a celor mai de pe urmă”[17].

7: Și Ființa cea dintâi, asemenea leului; a doua Ființă, asemenea juncului; a treia Ființă are fața ca a unui om; iar a patra Ființă, asemenea vulturului care zboară.

„În iconografia răsăriteană, cele patru asemănări ale acestor ființe au devenit simboluri ale celor patru evangheliști”[18]. Mai în amănunt despre acestea, ceva mai jos.

„Leul arată vitejia și Evanghelia lui Ioan (*leul duhovnicesc*, cum zice Irineu), pentru închipuirea împărăției lui Hristos celei mai dinainte de veci, căci el a vestit că *întru început a fost Cuvântul* (Ioan 1, 1). Iar *vițelul [taurul]*, ca acela ce se îndestulează în ostenele sale, arată dreptatea și Evanghelia lui Luca (*vițelul duhovnicesc*), ca acela ce a vorbit despre neamul și preoția lui Hristos după Lege[19]. *Vulturul care zboară* arată curăția (căci se mărturisește că această pasăre iubește curăția) Evangheliei lui Marcu (*vulturul duhovnicesc*), ca aceea ce este scurtă[20] și începe cu duhul proorociei. Iar prin ființa cu *față ca de om* arată înțelepciunea și Evanghelia după Matei, căci ea vestește nașterea lui Hristos după firea omenească. Prin aceste ființe se mai arată și iconomia lui Hristos pentru noi: *leul* ca împărat, *vițelul* ca arhiereu sau – mai degrabă – ca jertfă, *omul* ca Acela ce S-a întrupat din dragoste pentru noi și *vulturul* ca Acela care trimite de viață dătătorul Duh ce Se pogoară de sus peste noi”[21].

„Să spunem prin ce chipuri sfinte înfățișează cetele cerești cuvintele Scripturii și spre ce simplitate trebuie să se facă urcușul prin aceste chipuri. Aceasta ca nu cumva să cugetăm și noi în mod necuvenit, împreună cu cei mulți, că mințile cerești și de chip dumnezeiesc ar fi niște ființe cu multe picioare și cu multe fețe, coborându-le la chipul dobitoiesc al vitelor sau la cel sălbatic al leilor, sau să ni le închipuim având cioc încovoiat ca vulturii [...] sau tronuri materiale [...]. Căci teologia [Scriptura] s-a folosit foarte simplu de sfintele închipuiri poetice pentru mințile fără chipuri, ținând seama, cum s-a spus, de mintea noastră și gândindu-se la ridicarea potrivită ei și plâmuind sfinte descrieri în stare să o înalțe”[22]. „Se prezintă pe ele și în chipul *omului* pentru faptul că au însușirea înțelegerii și puterile văzătoare îndreptate în sus. Aceasta din cauza ținutei lor drepte și înălțate și pentru puterea lor din fire stăpânitoare și conducătoare (cf. Facerea 1, 26). Dar și din cauza foarte mici capacități simțuale în comparație cu animalele neraționale, capacitate care însă le cuprinde pe toate prin tăria puterii îmbelșugate a minții și prin stăpânirea peste ele, prin știința lor rațională, putere care, pe de altă parte, este prin firea sufletului nerobită și nestăpânită”[23]. „Chipul *leului* e de socotit că înseamnă puterea conducătoare, vigoarea, tăria nezdrobotă, asemănarea, pe cât e cu puțință, cu ascunzimea negrăitei începătorii dumnezeiești prin acoperirea urmelor înțelegătoare și prin învăluirea mersului întins în sus, prin iluminarea dumnezeiască, spre adâncimea nemijlocită a dumnezeirii. [Chipul] *taurului* arată tăria, vigoarea și lărgimea deschisă a brazdelor înțelegătoare spre primirea ploilor cerești și aducătoare de rod. Iar coarnele arată pavăza apărătoare și nebiruită. Iar chipul *vulturului* arată puterea împărătească, pornită spre înălțimi, iuțimea și ușurința în dobândirea hranei întăritoare, și privirea trează și ușoară spre raza îmbelșugată a revărsării solare a dumnezeirii începătoare prin îndreptarea viguroasă, neîmpiedicată, neclintită și directă a puterilor văzătoare spre ea”[24].

8: Și cele patru Ființe au fiecare din ele câte șase aripi; de jur-împrejur și pe dinăuntru sunt pline de ochi; și odihnă nu au ziua și noaptea, zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotțiitorul, Cel-ce-Era și Cel-ce-Este și Cel-ce-Vine”.

„În Biblie și în special în Apocalipsă, [numărul] patru sugerează, de asemenea, ideea de universalitate: cei patru aflați în viață reprezintă mulțimea celor vii în lumea luminii (ei sunt acoperiți de ochi). [...] Leul, bărbatul, taurul, vulturul [corespund celor] patru litere ale numelui divin **YHWH**, fiecare corespunzând uneia dintre emblemele sale, **Y**, omului, [primul] **H**, leului, **V**, taurului, și cel de-al doilea **H**, vulturului; cei patru Evangheliști; după Sfântul Irineu, nu puteau să fie nici mai mulți, nici mai puțini; și fiecare din cele patru embleme ale triburilor fiilor lui Israel [așezate în tabără, în pustie, pe patru laturi, câte trei triburi pe latură, în centru aflându-se Leviții – n. n.] a fost atribuită câte unuia din cei patru Evangheliști, conform unui acord, destul de neobișnuit, cu caracteristicile fiecărei Evanghelii: lui Marcu – leul, lui Matei – omul, lui Luca – taurul, lui Ioan – vulturul; animalele acestea, pe de altă parte, corespund celor patru constelații cardinale ale Zodiacului: Taurul, Leul, Omul [Vărsătorul] și Vulturul [Scorpionul]; toate aceste cuaternare exprimă o totalitate”[25]. Alte semnificații: „cele patru figuri ale viziunii lui Iezechiel (1, 5-14) și a celei a lui Ioan, omul, taurul, leul, vulturul, numiți de asemenea, în Apocalipsă, *cei patru vii*,

simbolizează universalitatea prezenței divine, cele patru coloane ale tronului lui Dumnezeu, cei patru Evangheliști, mesajul adus de Hristos, apoi cerul, lumea aleșilor, locul sacru, orice transcendență”[26].

„Fiecare din cele patru ființe au câte șase aripi, precum zice marele Dionisie [Areopagitul]: cu două își acoperă fețele, cu două picioarele și cu cele din mijloc zboară, arătând prin aceasta sfiala lor față de cele mai presus de ele și de cele mai adânci decât înțelegerea lor. Pentru aceasta, se ridică aripile cele de mijloc spre strălucirea stăpânirii lui Dumnezeu. [...] Adevărat este că Sfintele Puteri *n-au odihnă*, pentru că ele aduc cântarea cea dumnezeiască Dumnezeirii cea în trei straturi de sfințenie (întreit sfântă). Căci, spunând *Cel ce era, Cel ce este și Cel ce vine, Atotțiitorul, O arată pe Sfânta Treime*”[27].

Pline de ochi: „Socot că se pot afla chipuri potrivite ale Puterilor cerești și în fiecare din multele părți ale trupului nostru. Astfel, putem spune că puterile văzătoare ale lui arată privirea cea mai pătrunzătoare spre luminile dumnezeiești, precum și primirea simplă, fluidă, nepotrivnică, ci foarte mișcătoare, curată, deschisă, nepătimașă a iluminărilor dumnezeiești”[28].

9: Și de câte ori acele Ființe Îi vor da slavă, cinste și mulțumită Celui ce șade pe tron, Celui ce este viu în vecii vecilor,

10: cei douăzeci și patru de Bătrâni vor cădea înaintea Celui ce șade pe tron și I se vor închina Celui ce este viu în vecii vecilor și-și vor așterne cununile înaintea tronului, zicând:

Se prosternau: „un act de reverență de origine persană, care intrase în ceremonia cultului adus suveranului în regatele elenistice și, la sfârșit, în cultul imperial roman”[29].

„Dumnezeu, fiind Suveranul suprem, poate încununa oamenii și popoarele cu binecuvântările Sale (Iezechiel 16, 12; Isaia 62, 3). Profetii ajung chiar să spună că Israel este cununa Dumnezeului său, adică semnul acțiunii Sale atotputernice în favoarea oamenilor. Conținutul simbolismului se lărgeste, iar coroana semnifică în mod firesc onoarea, măreția, bucuria, victoria. De aici se trece cu ușurință la ideea de victorie eshatologică, transcendentă. Astfel, *Cartea Regulei* (4, 7 și urm.) de la Qumran fâgăduiește credincioșilor cununa de glorie a victoriei supreme. În această perspectivă trebuie citite și înțelese textele din Apocalipsă; cei 24 de Bătrâni care, în cer, reprezintă Biserica lui Dumnezeu, poartă coroane pe care le depun înaintea Tronului lui Dumnezeu”[30].

„Prin aceasta se arată că și bătrânii de mai înainte sunt părtași la cântările Puterilor cerești, mărturisind că de la Dumnezeu au luat putere de biruință asupra vrăjmașilor duhovnicești”[31].

11: „Vrednic ești Tu, Domnul și Dumnezeul nostru, să primești slava și cinstea și puterea, fiindcă Tu ai zidit toate lucrurile, și prin voia Ta au fost și s-au zidit”.

Dumnezeu a creat (zidit) toate, iar acestea au venit în existență (s-au zidit). „Chiar dacă puterea lui Dumnezeu și raportul Său cu creația nu sunt totdeauna manifeste, Dumnezeu este în realitate nu numai Creatorul, ci și Atotputernicul care vine să restaureze creația”[32].

„Tu, Stăpâne atotputernice, ai zidit toate pentru numele Tău. Mâncare și băutură ai dat oamenilor spre desfătare, ca să-Ți mulțumească Ție, iar nouă ne-ai dăruit, prin Fiul Tău, mâncare și băutură duhovnicească și viață veșnică”[33].

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV

[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV

[3] BBVA, p. 1757

[4] DS II, art. *Jasp*, p. 179

[5] DS III, art. *Verde*, p. 441

[6] Sfântul Epifanie (cca 315 – 403), episcop de Salamina, în insula Cipru. Operele sale principale sunt *Ancoratul* și *Panarion*.

- [7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
 [8] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 7
 [9] BBVA, p. 1757
 [10] ICSS IX, p. 162
 [11] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 107, 2
 [12] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 55
 [13] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, IV, C – 3
 [14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV – Și *auzul* este tot unul duhovnicesc, cum sunt toate *simțurile* prin care ne apropiem de Dumnezeu.
 [15] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 2
 [16] NTEP, p. 743
 [17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
 [18] BBVA, p. 1757
 [19] Vițelul fiind una dintre jertfele obișnuite în Legea veche; ca jertfă, el e pus în legătură și cu preoția, căci preoții aduceau jertfele la altar. Sfântul Evanghelist Luca, vorbind la început despre preotul Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul, își începe scrierea cu preoția Legii celei vechi.
 [20] Evanghelia după Marcu e cea mai concisă, punând accentul pe minunile săvârșite de Mântuitorul Hristos.
 [21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
 [22] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, II, 1
 [23] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
 [24] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 8
 [25] DS III, art. *Patru*, pp. 29-30
 [26] DS III, art. *Tetramorf*, p. 351
 [27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
 [28] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
 [29] ICSS IX, p. 162
 [30] DS I, art. *Coroană*, p. 373
 [31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
 [32] ICSS IX, p. 163
 [33] *Învățătură a celor 12 Apostoli (Didahia)*, X, 2

CAPITOLUL 5 – *Cartea cu șapte peceți și Mielul.*

1: Am văzut apoi în mâna dreaptă a Celui ce ședea pe tron o carte scrisă pe dinlăuntru și pe dos, pecetluită cu șapte peceți.

„*Cartea*: o foaie lungă de papirus, pergament sau aramă, scrisă pe ambele fețe, înfășurată ca un sul. ♦ [Pecețile reprezintă] caracterul secret al conținutului”[1]. „În vechime, cartea avea de cele mai multe ori forma unui sul, pe care textul era scris în coloane paralele”[2]. Contextul arată că sulul cuprindea „evenimentele de la sfârșitul timpurilor. A deschide pecețile echivala cu provocarea împlinirii lor [a evenimentelor]”[3].

„*Cartea* aceasta întrutot înțeleaptă este mintea lui Dumnezeu, în care – după înțelegerea Psalmului 138 – sunt scriși toți oamenii și în care sunt adâncurile judecății lui Dumnezeu. Și e *scrisă pe dinlăuntru* pentru lucrurile Duhului Cel tănuit din ea, care nu se pot lesne înțelege și sunt necuprinse de minte. Iar *partea dinafară* arată Scriptura, căci cele scrise în Scripturi se cuprind lesne[4]. Iar cele *șapte peceți* arată desăvârșita cunoștință cea adevărată și de nimeni știută a cărții, sau iconomia Celui care cunoaște adâncul Duhului lui Dumnezeu, pe care nu poate să o dezlege (înțeleagă) nici o făptură din cele zidite. Prin *carte* se mai înțeleg și proorociile, despre care Însuși Hristos zice că *s-au împlinit* în parte prin Evanghelie (cf. Luca 21, 22; 24, 44), iar cele rămase se vor împlini în zilele cele de apoi”[5].

2: Și-am văzut un înger puternic care striga cu glas mare: „Cine oare este vrednic să deschidă cartea și să-i desfacă pecețile?”

„Consiliului ceresc i se pune o problemă serioasă. Trebuie să găsească pe cineva care să rupă sigiliile sulului și să dea început evenimentelor de la sfârșitul timpurilor, prin care Dumnezeu va triumfa asupra adversarilor”[6] Săi.

3: Dar nimeni în cer, nici pe pământ, nici sub pământ nu putea să deschidă cartea, nici să se uite-n ea.

„Spunând: *nimeni nu putea să deschidă cartea* se înțelege că nici îngerii, nici oamenii ce sunt în trup, nici sfinții ce au ieșit din trup n-au dobândit știința deplină a judecăților lui Dumnezeu, decât numai Mielul lui Dumnezeu [v. 6], Care a dezlegat pecetea celor proorocite mai demult. Și a dezlegat-o prin Sine Însuși, prin venirea Sa în lume”[7]. „Nici unei ființe create nu-i este accesibilă cunoașterea tainelor lui Dumnezeu. Această inaccesibilitate este subliniată și prin expresia *nici să se uite în ea*, adică nici măcar s-o privească”[8].

4: Și eu mult plângeam că nimeni n-a fost găsit vrednic să deschidă cartea, nici să se uite-n ea.

„Lacrimile lui Ioan exprimă fie încurcătura în care se afla curtea cerească, fie dorința credinciosului de a cunoaște evenimentele de la sfârșitul timpurilor și de a le vedea împlinite”[9].

5: Și unul dintre Bătrâni mi-a zis: „Nu plânge! Iată, Leul din seminția lui Iuda, rădăcina lui David, El a biruit să deschidă cartea și cele șapte peceți ale ei”.

Leul din seminția lui Iuda: „Iisus Hristos din profetia mesianică a patriarhului Iacob (Facerea 49, 9-10)”[10]. „*Leul din Iuda* este un titlu mesianic (regal). *Mlădița [rădăcina] lui David:* și acesta este un titlu regal (Isaia 11, 1.10). ♦ *A învins:* pentru că Apocalipsa este un text creștin, titlurile mesianice se referă la Iisus. În ce sens Iisus poate fi definit învingător? Aluzia trebuie să fie la moartea Sa, la înviere, sau la ambele evenimente, considerate ca strâns unite între ele. Imaginea mielului, inserată în versetul 6, sugerează accentuarea morții”[11].

„Se arată astfel că nu este necesar doar studiul pentru a învăța [scrierile] sacre, ci și să-L implorăm pe Domnul, și să-L rugăm *ziua și noaptea* ca să vină Mielul[12] *din tribul lui Iuda*, și El, luând *cartea pecetluită*, să binevoiască să ne-o deschidă”[13]. „Ce este [...] cartea văzută de Ioan, care era scrisă și pe față și pe dos, dar pe care nimeni nu putea s-o citească și să-i rupă pecețile, decât numai leul din seminția lui Iuda, odrasla din rădăcina lui David, care avea cheia lui David, singurul care a deschis-o, dar pe care nimeni n-o va închide, singurul care a închis-o și nimeni n-o va mai deschide? Întreaga Sfântă Scriptură este ilustrată prin această carte. Partea *dinlăuntru* [a] Scripturii înseamnă înțelesul ei mai simplu, iar *dosul* ei, înțelesul mai duhovnicesc și mai greu de aflat”[14]. „Cel ce acum a deschis în chip arătat și cele mai presus de ceruri, numai Acela singur cunoaște cuvintele proniei din veac în veac, comorile cele ascunse în sânul părintesc al Înțelepciunii, adâncurile de nepătruns și tainele Duhului”[15].

6: Și-n mijlocul tronului și al celor patru Ființe și-n mijlocul Bătrânilor am văzut un Miel, stând ca înjunghiat; El avea șapte coarne și șapte ochi, care sunt cele șapte duhuri ale lui Dumnezeu trimise-n tot pământul.

Mielul este „Iisus Hristos (de 28 de ori menționat în Apocalipsă sub numele de Miel). Vezi contrastul dintre *Leul* (puternic, triumfalist) în viziunea Vechiului Testament și *Mielul înjunghiat* (nevinovăția sacrificială) în aceea a creștinismului”[16]. Mielul este *înjunghiat*, deoarece închipuie pe „Iisus Hristos răstignit, biruitor asupra morții”[17]. *Șapte coarne și șapte ochi:* „dublu simbol: plenitudinea puterii Sale[18] și a capacității de a scruta adâncurile existenței”[19]. Cu alte cuvinte, „cele șapte coarne și cei șapte ochi sunt întruchiparea atotputerniciei și atotștiinței lui Dumnezeu”[20].

„Zicând că era *ca junghiat*, arată că după înviere [Hristos] a arătat urmele patimii, ca să se vadă că a fost junghiat cu adevărat”[21].

Cele *șapte duhuri* sunt lucrările Duhului Sfânt, Duh prezent întreg în fiecare dintre lucrările Sale: „Cel ce scrie în Apocalipsă [...] înfățișează aici lămurit credincioșilor că acestea [cele șapte duhuri sau lucrările Duhului – n. n.] sunt Duhul Sfânt”[22].

De o viziune asemănătoare celei din Apocalipsă s-a învrednicit și martirul Satorus împreună pătimitor cu Sfintele Perpetua și Felicitas (martirizate, împreună cu alți patru creștini, în anul 203, la Cartagina, în vremea împăratului Septimiu Sever – 191 – 211): „Și am ajuns aproape de un locaș ai cărui pereți erau făcuți parcă din lumină. Iar înaintea porții aceluia locaș stăteau patru îngeri, care îmbrăcau pe cei ce intrau în veșminte albe. Și am intrat și am auzit un glas armonios, fără încetare: – *Sfânt, Sfânt, Sfânt!* (4, 8; Isaia 6, 3). Și am văzut în acel loc șezând un bărbat bătrân cu perii capului ca zăpada (1, 14; Daniel 7, 9), dar cu o față de tânăr; picioarele lui nu le-am văzut. Iar la dreapta și la stânga lui stăteau patru bătrâni, și în urma acestora stăteau în picioare mai mulți alți bătrâni”[23].

7: Și El a venit și a luat cartea din dreapta Celui ce ședea pe tron.

8: Și când a luat cartea, cele patru Ființe și cei douăzeci și patru de Bătrâni au căzut înaintea Mielului, fiecare având o țiteră și cupe de aur pline cu tămâie, care sunt rugăciunile sfinților.

„La creștini, inima fiecăruia e [sau, mai degrabă, ar trebui să fie! – n. n.] ca un altar de pe care se înalță în duh și în adevăr, precum se înalță în miros de bună mireasmă [tămâia], rugăciunile unei conștiințe curate”[24].

„*Alăuta [țitera]* arată lauda lui Dumnezeu cea bine întocmită și așezată, iar tămâierile arată jertfa credincioșilor cea cu bună mireasmă ce se aduce prin viața curată [...]. Iar *cupele* arată gândurile din care iese mirosul faptelor bune și rugăciunea cea curată”[25]. „Năstrapele [cupele] cu tămâie se zice că sunt rugăciunile Sfinților, pe care le purtau cei douăzeci și patru de bătrâni. Dar năstrapa trebuie socotită prietenia cu Dumnezeu, sau dragostea desăvârșită și duhovnicească, în care se lucrează rugăciunea în Duh și Adevăr”[26]. Doar din astfel de *cupă* se înalță la cer tămâia rugăciunii noastre. Textul e legat și de rugăciunea minții sau a inimii (sau a minții pogorâte în inimă): „Această rugăciune a minții este cea care urcă până la tronul lui Dumnezeu și se păstrează în cupe de aur, ca să fie tămâiat cu ea Domnul [...]. Această rugăciune a minții este o lumină care luminează totdeauna sufletul omului și aprinde inima lui cu flăcările iubirii lui Dumnezeu. Ea este o verigă care ține uniți și împreunați pe Dumnezeu și omul”[27].

9: Și cântau o cântare nouă, zicând: „Vrednic ești să iei cartea și să-i deschizi pecetea, pentru că Tu ai fost înjunghiat, și cu sângele Tău i-ai răscumpărat lui Dumnezeu oameni din fiecărească seminție și limbă și popor și neam;

„Numai Mielul este demn să posede sulul cărții și să-i deschidă sigiliile. Aceasta implică faptul că moartea și învierea lui Iisus și reconstituirea răscumpăratului popor al lui Dumnezeu sunt premise esențiale pentru dezvoltarea evenimentelor eshatologice. Ne face să înțelegem și faptul că numai cei care-L urmează pe Miel pot cunoaște conținutul sulului, pentru că numai Iisus înviat poate media cunoașterea viitorului”[28].

„*Cântarea nouă* este aceea pe care o învață de la Duhul Sfânt cei care s-au izbăvit de litera care ucide și au fost luminați”[29], adică au suit de la literă la Duh (cf. II Corinteni 3, 5-6). *Cântarea nouă* poate desemna și Evanghelia sau Noul Testament.

10: și i-ai făcut pe ei împărăție și preoți Dumnezeului nostru, și ei vor domni pe pământ”.

11: Și-am văzut și-am auzit glas de îngeri mulți, de jur-împrejurul tronului și-al Ființelor și-al Bătrânilor; și numărul lor era miriade de miriade și mii de mii,

Miriade de miriade: „literal: zeci de mii de zeci de mii (10.000: simbol pentru numărul infinit; miriade)”[30]. Viziune asemănătoare la Daniel 7,10.

„Predania Scripturii despre îngeri spune că ei sunt *mii de mii și zeci de mii de mii*, repetând circular și înmulțind cu ele însele numerele cele mai mari ale noastre și arătând prin ele în mod clar că cetele ființelor cerești sunt pentru noi nenumărate. Căci sunt multe fericitele oști ale minților celor mai presus de lume, întrecând slaba și redusă simetrie a numerelor noastre materiale. Fiindcă numărul lor nu poate fi definit prin primire de cunoștință decât numai de înțelegerea și știința lor mai presus de lume și cerească, dăruită lor cu îmbelșugare de izvorul dumnezeiesc și infinit cunoscător, de înțelepciune făcător, care e începutul mai presus de știință al celor ce sunt și cauza de ființă făcătoare și puterea susținătoare și atotcuprinzătoare”[31].

12: zicând cu glas mare: „Vrednic este El, Mielul cel înjunghiat, să primească puterea și bogăția și înțelepciunea și tăria și cinstea și slava și binecuvântarea!”

13: Și toată făptura care este-n cer și pe pământ și sub pământ și-n mare, și pe toate câte sunt într-însele le-am auzit, zicând: „Celui ce șade pe tron și Mielului, Lor fie-le binecuvântarea și cinstea și slava și puterea în vecii vecilor!”

„Pe Hristos Îl știm ca având stăpânirea peste toate, dar ca un Miel înjunghiat pentru noi. El e stăpânul nostru, dar un Stăpân care ne înduioșează prin faptul că S-a făcut și rămâne Miel înjunghiat, fără să înceteze a fi Stăpân. *Celui ce șade pe tron, fie binecuvântarea și cinstea și mărirea și puterea în vecii vecilor*. E Domnul, întrucât e Mielul, Care ridică păcatele lumii; e Mielul care ridică de fapt păcatele lumii, întrucât e Domnul atotputernic, dar atotputernic în iubirea Lui. Ne obligă în conștiință, ne stoarce închinarea benevolă cea mai adâncă și totală, întrucât e Slujitorul nostru cel mai total[32], cel mai exemplar și cu eficacitatea cea mai deplină”[33]. „În Răsăritul creștin s-a pus în relief ideea unui Dumnezeu energetic și dăruitor, Care comunică oamenilor energii mereu mai înalte pe măsura creșterii lor, pentru a-i duce mereu la trepte mai înalte, deci în favorul lumii și în vederea conducerii ei spre desăvârșire. Răsăritul creștin a pus accentul mai mult pe iubirea lui Dumnezeu față de lume, din voința de a o conduce la deplina comuniune cu El în iubire, pe când creștinismul occidental, mai mult în atotputernicia lui Dumnezeu, care vrea să țină lumea în respectul de El[34]. La rândul său, *domnia lui Hristos nu s-a scos în răsărit niciodată din legătură cu bunătatea Lui*. Ea a fost văzută în mod paradoxal ca *domnia Mielului înjunghiat*, așa cum termenul de *Atotfiitor* a fost asociat cu cel de *Părinte*, bun, blând și familiar”[35].

„Dumnezeu este proslăvit de către toți cei înțelegători și de toate cele simțite, de cei vii și chiar de tot ce are glas firesc, adică atât cele înțelegătoare [raționale], cât și de cele neînțelegătoare după firea lor. Însă este slăvit mai ales de îngeri și de oamenii aleși: de cei cu sufletele în cer și de cei cu trupul pe pământ”[36].

14: Și cele patru Ființe ziceau: „Amin!” Iar Bătrânii căzură la pământ și se-nchinară.

„Aclamațiile miriadelor de ființe vii de orice gen și specie și actul de prosternare al bătrânilor amintesc de onorurile aduse împăratului roman. Tributul acestor onoruri aduse lui Dumnezeu și Mielului, spre deosebire de cele aduse împăratului, oglindește concepția lui Ioan despre conflictul existent între stăpânirea lui Dumnezeu și cea a Cezarului”[37].

„Prin cele patru ființe și prin bătrâni se arată că s-au făcut o turmă și o Biserică a îngerilor și a oamenilor, prin Iisus Hristos Dumnezeu. Căci Iisus Hristos le-a unit pe cele risipite și a stricat zidul cel despărțitor din mijloc (cf. Efeseni 2, 14). Și astfel, cele patru ființe, care sunt mai presus de toate cetele îngerești, și bătrânii, care sunt plinătatea celor ce s-au mântuit, sunt cei vrednici de cântarea și închinarea lui Dumnezeu”[38]. *Căzură la pământ și se-nchinară*: „Toți Sfinții, cu cât sunt mai presus întru mărirea, cu atât sunt mai smeriți în ei înșiși”[39].

- [1] BBVA, p. 1758
 [2] NTEP, p. 744
 [3] ICSS IX, p. 164
 [4] Adică se poate lua cu ușurință cunoștință de ele; nu tot atât de ușor se pot tâlcui.
 [5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [6] ICSS IX, p. 164
 [7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [8] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, V
 [9] ICSS IX, p. 164
 [10] BBVA, p. 1758
 [11] ICSS IX, p. 164
 [12] În textul Sfântului Ioan: *Leul*. Origen înlocuiește cu Mielul, alăturând maxima forță maximei blândeți.
 [13] Origen, *Omilii la Exod*, XII, 4
 [14] Origen, *Filocalia*, V, 5
 [15] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, LX, 13
 [16] BBVA, p. 1758
 [17] NTEP, p. 744
 [18] Coarnele sunt simbol al puterii, iar numărul șapte, al plenitudinii.
 [19] BBVA, p. 1758
 [20] NTEP, p. 744
 [21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [22] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoștința naturală*, 71
 [23] *Martiriul Sfintelor Perpetua și Felicitas*, XII
 [24] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 17
 [25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [26] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 76-77
 [27] Nicodim Aghioritul (?), *Din viața Sfântului Grigorie, Arhiepiscopul Salonicului, făcătorul de minuni*
 [28] ICSS IX, p. 164
 [29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [30] BBVA, p. 1758
 [31] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XIV
 [32] Hristos e Stăpân și, totodată, Slujitor.
 [33] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, p. 104
 [34] E vorba, desigur, despre punerea accentului, cum s-a zis, căci nicăieri, Răsărit sau Apus, Dumnezeu nu a fost văzut în chip unilateral.
 [35] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, pp. 222-223
 [36] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [37] ICSS IX, pp. 164-165
 [38] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
 [39] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 58, 8

CAPITOLUL 6 – Primele șase peceți.

1: Și-am văzut când Mielul a deschis-o pe cea dintâi din cele șapte peceți; și pe una din cele patru Ființe am auzit-o, zicând cu glas ca de tunet: „Vino și vezi!”

Pecețile „reprezentau sintetic viitorul eshatologic iminent, nu trecutul sau prezentul, chiar dacă trecutul și evenimentele contemporane pot furniza elemente pentru descrierea aceluia viitor”[1]. „Prin deschiderea pecetilor trebuie să înțelegem împlinirea hotărârilor lui Dumnezeu prin Fiul Său”[2].

„Prin *glas ca de tunet* se înțelege învățătura cea împăratească a Apostolilor. Se poate vedea că acolo, în cer, se află o bună așezare, care pornește de la primele cete către următoarele. Întâiul glas, care poruncește venirea îngerului ce zugrăvește tainic vedenia, este auzit de la una dintre ființe: leul[3]. Iar prin fiara cea dintâi, leul, aici se arată stăpânirea împăratească a Apostolilor asupra dracilor”[4].

2: Și m-am uitat: și iată, un cal alb; și cel ce ședea pe el avea un arc; și i s-a dat o cunună și a pornit biruind și să biruiască.

„Albul și cununa: simboluri ale biruinței”[5]. *Un cal alb*: „Parții au năvălit în imperiul roman în secolul întâi d. Hr. Regii lor aveau obiceiul să plece la luptă pe cai albi”[6]. Tot despre acestea, cu câteva detalii suplimentare: „*Un cal alb*: este un simbol al victoriei; generalul care celebra un triumf militar călărea adesea un cal alb. ♦ *Avea un arc*: o armă caracteristică a parților, soldați ai armatelor care au urmat imperiului persan. ♦ *O coroană [cunună]*: uneori se dădea o coroană ca premiu pentru serviciile aduse în război. Parția a fost cea mai mare rivală a Romei în Orient. Locuitorii provinciilor orientale, inclusiv iudeii de acolo, care erau nemulțumiți de guvernarea Romei, priveau la Parția ca la un potențial eliberator. Capitolul 17 ne lasă să înțelegem că Ioan se aștepta ca Parția să invadeze și să înfrângă Roma. Prima pecete reprezintă această victorie a parților care, după Ioan, ar fi însemnat distrugerea dușmanilor creștinilor. Tonul pozitiv al acestei viziuni exprimă bucuria unei astfel de așteptări”[7]. O rezervă la cele afirmate: socotim că Ioan folosește simbolic date cunoscute celor de atunci, spre a descrie evenimente esențiale din existența Bisericii, care pot lua o cu totul altă turnură decât s-ar fi așteptat contemporanii Apocalipsei.

„După unii, dezlegarea peceteii cerești de aici și a celorlalte arată rânduiala lui Dumnezeu-Cuvântul ce S-a întrupat: cea dintâi [ar arăta] nașterea, a doua, botezul, a treia, semnele date de Dumnezeu, a patra, cercetarea de către Pilat, a cincea, patima pe cruce, a șasea, punerea în groapă [în mormânt], a șaptea, prădarea iadului și jefuirea lui[8]. Iar noi îl citim pe Metodie [de Olimp], care zice că nu e nici o trebuință să înțelegem că aici ar vorbi despre întruparea lui Hristos, căci taina întrupării Dumnezeu-Cuvântului se împlinise cu mult înaintea acestei descoperiri, iar Ioan a fost învățat să cânte despre acestea de acum[9] și despre cele viitoare. Deci, după noi[10], cei ce au înțeles așa n-au înțeles bine, căci prin *cal alb* se înțelege viața cea albă a Apostolilor, pentru sfințenia lor, și cel ce ședea pe dânsul [pe cal] îi arată pe Apostoli, care au putere înțelegătoare dată de Hristos împotriva dracilor și a împăraților pământului, precum se înțelege din ceea ce urmează. [...] Deci, prin pecetea dintâi se înțelege ceata Apostolilor, care au șezut pe viața lor cea albă. Apoi, *arcul* este propovăduirea Evangheliei, ale cărui [cărei] săgeți sunt cuvintele de mântuire. Căci, încordând propovăduirea ca pe un arc, i-au adus lui Hristos pe cei răniți cu sângele mântuirii, pentru aceasta luând cunună. Fiindcă, prin adevăr, i-au biruit pe domnii înșelăciunii, în nădejdea celei de-a doua biruințe. Pentru că două biruințe au avut Apostolii: una pentru mărturisirea numelui Stăpânului până la moartea silnică, iar a doua prin ceea ce au scris ei. *Și a ieșit biruitorul să biruiască*, fiindcă biruința cea dintâi a fost întoarcerea păgânilor, iar a doua, ieșirea de bunăvoie din trup prin munci, pentru a-i întoarce pe păgâni”[11].

3: Când a deschis pecetea a doua, am auzit-o pe cea de a doua Ființă, zicând: „Vino și vezi!”

„Se pare că *a doua ființă* numește vițelul Evanghelistului Luca, [și deschiderea celei de-a doua pecete] înseamnă sfintele jertfe ale sfinților mucenici. Căci cea dintâi [pecete] a arătat puterea Apostolilor, iar după ce s-a arătat puterea Apostolilor, aici vorbește de munca lor, a mucenicilor și a tuturor propovăduitorilor”[12].

4: Și un alt cal a ieșit, roșu ca focul; și celui ce ședea pe el i s-a dat să ia pacea de pe pământ, ca oamenii să se-njunghie între ei; și o sabie mare i s-a dat.

„Roșu: simbol al violențelor războinice”[13]. La fel: „Culoarea roșcată a calului arată luptele sângeroase care au urmat năvălirilor barbare”[14].

„Noi socotim că prin pecetea a doua se înțelege învățătura Apostolilor, care s-a împlinit, fiind stricată apoi de către învățătorii cei răi cu minciuni. Și astfel s-a stricat pacea lumii, împărțindu-se firea după a sa

voie, fiindcă nu s-a mai supus învățării celei drepte a lui Hristos. *Și o sabie mare i s-a dat*, căci zice: *N-am venit să aduc pace pe pământ, ci sabie* (Matei 10, 34), prin care junghierea Mucenicilor s-a înălțat ca o jertfă la altarul cel de sus. Iar *calul roșu ca focul* închipuie fie vărsarea de sânge, fie râvna celor care suferă pentru Hristos. Iar Cel ce ședea pe [cal] este Hristos-Dumnezeu. Iar când scrie că *i s-a dat Celui ce ședea pe el să strice pacea de pe pământ* arată slobozenia lui Dumnezeu cea cu totul înțeleaptă, care a îngăduit să fie prigoană pentru lămurirea sfinților și [spre] o mai mare pedeapsă a muncitorilor[15] (necredincioșilor), ca să se lămurească slugile cele credincioase lui Dumnezeu prin ispite"[16].

5: Și când a deschis pecetea a treia, am auzit-o pe cea de a treia Ființă, zicând: „Vino și vezi!” Și m-am uitat: și iată, un cal negru; și cel ce ședea pe el avea în mâna lui un cântar.

„Negru: simbol al sărăciei, lipsurilor și foametei ce-i urmează războiului”[17]. Sau: „culoarea neagră era asociată cu moartea, poate din cauza obscurității de dincolo de mormânt. Descrierea ne lasă să înțelegem o moarte cauzată de foamete”[18].

„A treia ființă se pare că este omul, Evanghelistul Matei, care arată ruperea de Hristos a celor lipsiți de credință tare în El și muncirea pentru alunecarea în păcatul lepădării de credința cea dreaptă. Iar culoarea neagră a calului înțelegem că arată tânguirea pentru cei ce au căzut de la credința în Iisus Hristos din cauza muncilor [chinurilor]. Iar *cântarul* este ispititorul acestora căzuți din credință, fie din pricina alunecării, fiind neîntemeiați în mintea lor, fie din pricina măririi deșarte, fie pentru neputința trupului lor”[19].

6: Și-am auzit ca un glas în mijlocul celor patru Ființe, care zicea: Măsura de grâu, un dinar și trei măsuri de orz, un dinar; cât despre untdelemn și vin, nu le vătăma.

„O măsură: ceva mai mult de un litru; un dinar: plata medie pentru o zi de lucru (Matei 20, 2). Pentru o măsură, dinarul e un preț exorbitant”[20]. Mai exact: „din cauza foametei, costul acestei cantități de cereale este de douăsprezece ori mai ridicat decât prețul oficial”[21]. *Cât despre vin și untdelemn, nu le vătăma*: „înțelesul acestei porunci e nelămurit”[22]. NTEP traduce: *Dar nu risipi uleiul și vinul*, iar NT 1983: *Dar de untdelemn și de vin să nu te atingi*. S-a încercat o soluție pentru ultima prevedere: „această viziune prezice o perioadă în care grâul, elementul fundamental pentru a trăi, ar fi împușinat, în timp ce alimentele neindispensabile, ca uleiul și vinul, vor fi abundente”[23].

„Este adevărat să fi fost atunci și foamete duhovnicească, arătată prin *dinar*. Și-i arată aici pe cei ce s-au nevoit după Lege și pe cei ce au păzit cu râvnă chipul lui Dumnezeu cel dat [lor], după care este făcut omul. Iar zicerea *trei măsuri de orz, un dinar* îi arată pe cei ce s-au supus de frica prigoanelor, după asemănarea dobitoacelor, pentru lipsa de bărbăție ce-au arătat-o, dar mai pe urmă s-au căit și și-au spălat cu lacrimi chipul cel spurcat. Iar *vinul și untul de lemn*, de care a poruncit să nu se atingă, însemnează doctoria lui Hristos[24], care nu trebuie să se strice în acea tulburare”[25].

7: Și când El a deschis pecetea a patra, am auzit glasul celei de a patra Ființe, zicând: „Vino și vezi!”

„Cea de-a patra ființă, adică vulturul, este Evanghelistul Marcu. Căci această pasăre, care este zburătoare în înălțime și iute către stârv, poate să arate bătăile mâinii ce era să fie, care erau gata a fi trimise de sus de către Dumnezeu pentru biruința creștinilor și pentru munca păgânilor”[26].

8: Și m-am uitat: și iată, un cal șarg; și numele celui ce ședea pe el era Moartea; și Iadul se ținea în urmă-i. Și peste a patra putere a pământului li s-a dat lor putere să ucidă cu sabie și cu foamete și cu moarte și cu fiarele pământului.

Șarg: „gălbui; verde-palid; simbol al molimei și morții”[27]. Sau: „această culoare [verzuie] poate semnifica frica sau sănătatea șubredă”[28]. *Iadul*: „textual: Hades-ul; împărăția morților; spațiul care va colecta recolta (ca o remorcă în urma secerătoarei)”[29].

9: Și când a deschis pecetea a cincea, am văzut sub Jertfelnic sufletele celor înjunghiați din pricina cuvântului lui Dumnezeu și din pricina mărturiei pe care o aveau.

Sub Jertfelnic: „= sub altarul pe care se aduc jertfele. Înjunghiați asemenea Mielului, martirii participă la jertfa Acestuia și sunt așezați sub altarul ceresc. ♦ *Din pricina mărturiei pe care o aveau:* fie că purtau mărturia lui Iisus pe care-L mărturisiseră, fie că purtau semnele propriei lor mărturisiri”[30].

„Nu fără sens prezintă Apocalipsa, pe lângă Hristos ca Miel înjunghiat, și sufletele celor ce au fost junghiați (au murit tainic omului vechi) pentru cuvântul lui Dumnezeu ca stând sub jertfelnicul Mielului. Aceasta încă e o slavă mereu sporită a sfinților”[31].

Un alt aspect e subliniat aici, anume puterea celui ce vede în duh: „Atât este de invizibil corpul sufletului pentru corpul însuși, [dar] în schimb pentru spirit e vizibil. Astfel Ioan, făcut după spiritul lui Dumnezeu, vede sufletele martirilor”[32]. De aici, și un îndemn la primirea martirajului: „Toată cheia paradisiului este sângele tău. Ai de la noi o invitație chiar pentru paradis, unde arătăm că orice suflet este păstrat [...] până la ziua Domnului”[33]. „Când cineva aduce o jertfă, o face cu oarecare scop: să se șteargă păcatele lui. Despre martiri, însă, Apostolul Ioan scrie în Apocalipsă că ei au fost junghiați pentru numele Domnului Iisus, lângă altar. Or, cel care stă lângă altar îndeplinește slujbe preoțești și acestea constau tocmai în a se ruga pentru păcatele credincioșilor”[34]. „Sufletele celor uciși pentru mărturia lui Iisus nu slujesc în zadar la altarul cel din ceruri, ci dobândesc iertarea păcatelor pentru cei care se roagă. Și iarăși aflăm că, după cum Marele Preot Iisus Hristos S-a dat pe Sine jertfă, tot așa și preoții care se apropie astfel de Hristos Marele Preot se aduc și pe ei înșiși jertfă; pentru aceea sunt văzuți lângă altar ca împrejurul casei lor”[35].

10: Și strigau cu glas mare și ziceau: „Stăpâne sfinte și adevărate, până când oare nu judeci și nu răzbuni sângele nostru, [cerându-l] de la cei ce locuiesc pe pământ?”

Până când... ?: „= cât oare vei mai întârzia să faci judecată și răzbunare împotriva celor ce ne-au ucis?”[36]. În primele veacuri, din pricina persecuțiilor, creștinii nădăduiau în venirea cât mai grabnică a împărăției lui Dumnezeu: „Strigă cu ardoare sufletele sub altarul martirilor: *Până când nu vei răzbuna, Doamne, sângele nostru, de la locuitorii pământului?* Căci în orice caz, răzbunarea Lui depinde de sfârșitul lumii. Să vină cât mai repede, Doamne, împărăția Ta, care este dorința creștinilor, tulburarea neamurilor, tresăltarea îngerilor; pentru ea suferim, pentru ea, mai ales, ne rugăm”[37].

E aici un avertisment pentru cei ce resping suferința pentru Hristos; totodată, e de reținut că Sfinții așteaptă dreptatea lui Dumnezeu, refuzând a se răzbuna ei înșiși pe prigonitorii lor: „Văzând pe toți sfinții care au murit pentru numele Lui, având semnul Lui, te vei rușina să apari în fața lor. Cercetează viața tuturor sfinților și îi vei afla pe ei ca pe cei ce au răbdat răul și nu l-au răsplătit cu rău. Căci sângele tuturor strigă: *Răzbună-ne pe noi față de cei ce locuiesc pe pământ.* Iar eu care am iubit toată odihna, ce voi spune în ziua aceea, văzând pe Prooroci și pe Apostoli și pe mucenici și pe ceilalți sfinți care, suferind răul de la alții, s-au arătat îndelung răbdători, nerăspunzând răului cu rău, nici mâniindu-se?”[38].

11: Și fiecăruia din ei i s-a dat un veșmânt alb; și li s-a spus să stea-n odihnă încă puțină vreme, până ce vor împlini numărul și cei împreună-slujitori cu ei, și frații lor, cei ce aveau să fie omorâți ca și ei.

„*O haină albă:* simbolul gloriei [trupului] celui drept după moartea sa. Sângele lor nu va putea fi răzbunat până ce nu va fi fost ucis un număr prestabilit de martiri; numai atunci va avea loc pedeapsa veșnică. Acest răspuns înseamnă că dezastrele de la sfârșitul timpurilor trebuie înțelese ca o pedeapsă pentru cei care i-au persecutat pe [următorii] Mielului”[39].

12: Și când El a deschis pecetea a șasea, eu m-am uitat; și iată, cutremur mare a fost; soarele s-a făcut negru ca un sac de pâslă și luna-ntreagă s-a făcut ca sângele,

13: și stelele cerului au căzut pe pământ așa cum smochinul își leapădă smochinele verzi când e zgâlțâit de vijelie;

„Nouă ni se arată să fie acestea trecerea de la anii cei din prigoane la vremea cea de dinaintea venirii lui Antihrist, în care vreme s-a proorocit că vor fi multe bătaii, pentru că oamenii nu vor voi să se lepede de rele, fiind deprinși cu ele. [...] Prin *cutremur* arată schimbarea lucrurilor [...]. Iar *întunecarea soarelui și neluminarea și sângerarea lunii* arată întunecarea sufletelor asupra cărora va veni mânia lui Dumnezeu, precum a tâlcuit și dumnezeiescul Chiril [al Alexandriei?]. Iar *căderea stelelor* înseamnă că cei ce s-au socotit pe ei înșiși a fi luminători ai lumii vor cădea, fiind zdrobiți și înfrânți de ceea ce se va întâmpla la vremea aceea când – așa cum a spus Domnul – *vor fi amăgiți, de va fi cu puțință, și cei aleși* (Matei 24, 24) din pricina multelor strâmtorări. De aceea este dată aici pilda smochinului (cf. Matei 21, 19-21) care, de vântul diavolului, își leapădă roadele încă necoapte, fiindcă nu au stat să se coacă în căldura ispitelor și nu au primit îndulcirea harului”[40].

Căderea stelelor e avertisment și pentru noi, oricât am suit în nevoințele noastre: „*Stelele au căzut din cer*, iar eu, care sunt praf, ce cutez să spun? Aceia, ale căror fapte se socoteau vrednice de laudă, au căzut în cele mai de jos, iar pe cei ce mâncau pâinea Îngerilor i-am văzut că se veseleau de mâncarea porcilor (cf. Luca 15, 16)”[41].

14: iar cerul s-a-ndepărtat ca o carte-nvălătucită, și fiecă munte și insulă s-au mișcat din locurile lor.

O carte-nvălătucită: „ca un pergament scris care se face sul (ascunzându-și conținutul)”[42]. „Juxtapunerea viziunii celei de-a șasea peceți cu cea de-a cincea lasă să înțelegem că distrugerea cosmică e o răzbunare pentru moartea martirilor”[43].

„Zicând că *cerul s-a [învălătucit] ca o carte* arată în chip ascuns neștiința venirii celei de a doua a lui Hristos. Căci cartea se închide fără sunet și îndată. Sau zice că și Puterile cerului vor avea durere pentru cei ce au căzut căzând[44] din credință, ca și cum ar pătimi împreună și s-ar întrista prin aceasta. Căci cerul nu se va supune stricăciunii și pieirii, ci numai se va învălui și se va schimba spre o fire mai bună. [...] *Munții și toate insulele s-au mișcat din locurile lor*: La venirea lui Antihrist, cei numiți aici, cu închipuire, *munți* – care sunt conducători ai ierarhiilor bisericești sau ai ierarhiilor lumești – și bisericile celor credincioși – care sunt numite aici *insule* – vor cădea din locurile lor, schimbați fiind unul cu altul”[45]. Cuvântul nu e foarte clar, dar arată tulburările dinaintea vremurilor de pe urmă.

15: Și împărații pământului și domnii și căpeteniile și bogații și puternicii, și tot robul și tot omul liber s-au ascuns în peșterile și-n stâncile munților,

16: strigându-le munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne de fața Celui ce șade pe tron și de mânia Mielului;

Mânia Mielului: „este o expresie paradoxală, dacă ne gândim la Miel exclusiv în termenii tăcutului și docilului serv al lui Iahve din Isaia 53; în schimb, este de înțeles dacă simbolul Mielului are în sine unele din caracteristicile berbecului mesianic”[46].

17: c-a venit Ziua, [ziua] cea mare a mâniei Lor, și cine poate să stea-n picioare?”

Revenim la cei patru călăreți și la simbolistica lor: „Descrierea lor se inspiră din viziunile lui Iezechiel și Zaharia; cei patru călăreți înseamnă cele patru urgii ale lui [Dumnezeu] ce se vor abate asupra imperiului roman: fiarele sălbatice (parții), războiul, foametea, ciurma. Călărețul pe cal alb a pornit *ca un biruitor și ca să biruiască*. Cu arcul său, îi indică pe parții care au stârnit spaima printre romani în secolul I al erei [creștine]; în acest călăreț biruitor, tradiția creștină l-a recunoscut și pe Hristos; iar o interpretare mistică vede în el triumful Cuvântului lui Dumnezeu, care se răspândește în lume, ca o izbândă neconținută și de nestăvilit, începând cu mormântul Învierii și până la marginile pământului și sfârșitul veacurilor. Cel de-al doilea călăreț este călare pe un cal *roșu ca focul*; este însărcinat *să ia pacea de pe pământ, ca oamenii să*

se junghie între ei; și o sabie mare i s-a dat. Al treilea călăreț apare pe un cal negru; el ține în mână o cumpănă și zice: *măsura de grâu un dinar*... [...]. El reprezintă foametea. Al patrulea călăreț este urcat în spinarea unui cal galben-vânăt; este ciuma; îl urmează iadul ca să înghită morții. Aceste calamități clasice în literaturile orientale au dobândit valoare de simbol: ele semnifică cele mai rele pedepse care amenință destinele lumii, în lumina lui Dumnezeu, dacă oamenii vor continua să-I ia Cuvântul în deșert”[47]. În altă cheie, „cele patru culori ale cailor corespund culorilor punctelor cardinale și celor ale zilei pentru a arăta universalitatea acțiunii în spațiu și timp: albul reprezintă Estul și răsăritul zilei; roșul, Sudul și miezul zilei; galbenul-vânăt Vestul și crepusculul; negrul, Nordul și noaptea”[48].

Includem aici o viziune a timpurilor celor din urmă, alcătuită pe baza descrierilor Apocalipsei[49]: „Cum se va întâmpla aceasta, voi arăta, ca să nu treacă pentru cineva de necrezut. În primul rând regatul se va mări[50], puterea supremă, împărțiată și împărțită între mai mulți, va slăbi. Dezbinările dintre cetățeni se vor ține în șir, războaiele aducătoare de moarte vor fi fără sfârșit, până ce se vor ridica deopotrivă zece regi care să împartă pământul nu pentru a-l conduce, ci pentru a-l isprăvi. Aceștia, cu armate sporite enorm, cultivarea ogoarelor fiind părăsită, ceea ce înseamnă începutul distrugerii și al dezastrului, vor ruina totul, vor zdrobi și vor pustii. Atunci, pe neașteptate, se va ivi din hotarele îndepărtate ale ținutului nordic un dușman foarte puternic împotriva lor; acesta, nimicind trei din numărul celor care stăpâneau Asia, va face alianță cu ceilalți, devenind fruntașul tuturor[51]. Printr-un despotism de neîndurat, va distruge lumea, va face tot una cele divine cu cele umane[52], va pune la cale lucruri groaznice, greu de imaginat, noile hotărâri le va scoate din inima lui[53], încât puterea îi va aparține în exclusivitate, va desființa legi, le va promulga pe ale sale, va pângări, va jecmăni, va jefui, va ucide. Apoi, după schimbarea numelui și după transferarea sediului puterii, vor urma amestecarea și tulburarea neamului omenesc. Aceasta va fi perioada [cea] mai blestemată, [mai] groaznică, când nici unui om viața nu-i va fi plăcută. Cetățile se vor prăbuși din temelii și vor pieri nu numai de foc și sabie, dar și din cauza cutremurelor frecvente, inundațiilor, bolilor neîntrerupte, foametei permanente. Se va strica aerul și va deveni mai rău, vătămător fie datorită ploilor fără măsură, fie datorită secetei păgubitoare[54]; nici pământul nu va mai da roade omului din cauza gerului ori arșiței. Nici câmpul nu va aduce rod, nici pomii, nici vița de vie; în floare fiind vor da mari speranțe, dar fructele vor lipsi. Vor seca izvoarele, râurile, nu va mai exista apă de băut, apa se va transforma în sânge și în venin[55]. Din care cauză vor pieri de pe pământ patrupedele, din aer păsările, din apă peștii.

Uimitoarele semne prevestitoare de rău de pe cer vor răspândi mare spaimă în mințile oamenilor, deopotrivă cozile cometelor, întunecimea soarelui, forma lunii, alunecarea stelelor căzătoare. Și nu se vor întâmpla acestea la modul obișnuit, ci vor apărea deodată astre necunoscute și nevăzute de ochii omului[56]. Soarele se va întuneca în permanență, abia se va distinge între noapte și zi, luna nu va lipsi trei ore, ci, plină în permanență de sânge, va străbate traiectorii ieșite din comun, astfel că omul nu va mai putea să cunoască mersul astrelor ori rostul timpului, căci va fi vară în mijlocul iernii și iarnă în plină vară. Anul se va scurta, luna se va micșora, ziua se va reduce, stelele vor cădea foarte adesea, cerul va apărea orb, lipsit de orice lumină. Munții chiar și cei mai înalți se vor prăbuși, vor deveni câmpii, marea va fi de nenavigat.

Și, pentru ca nenorocirea omului și a pământului să fie deplină, se va auzi din cer o trâmbiță. [...] Cu toții se vor tulbura și vor tremura la acel sunet jalnic. Atunci, într-adevăr, datorită mâniei lui Dumnezeu împotriva oamenilor care nu au cunoscut dreptatea, vor lovi sabia, focul, foametea, boala, pe toate amenințându-le spaima. Atunci se vor ruga la Dumnezeu și El nu-i va auzi, va fi dorită moartea și ea nu va veni. Noaptea nu va pune capăt temerii, somnul nu va atinge ochii, grija și starea de veghe vor măcina sufletele oamenilor, vor plânge și vor geme, își vor încleșta dinții, pe cei morți îi vor ferici, iar pe cei vii îi vor compătimi. Datorită acestor rele și multor altora pe pământ va fi pustietate, globul pământesc se va deforma și va fi pustiit [...]. Astfel se va termina cu neamul omenesc, încât numai a zecea parte din omenire va rămâne, de unde porniseră o mie, doar o sută vor merge înainte. Iar dintre închinătorii lui Dumnezeu vor pieri două părți, a treia însă, aceea care a rezistat încercării, va dăinui”[57].

[1] ICSS IX, p. 166

[2] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, VI

- [3] E o presupunere, textul nefiind explicit în acest sens.
- [4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [5] BBVA, p. 1758
- [6] NTEP, p. 745
- [7] ICSS IX, p. 166
- [8] *Jefuire și prădare* prin eliberarea sufletelor dreptilor adormiți în nădejdea venirii Mântuitorului. Se vorbește în acest caz despre dreptii Vechiului Testament, însă, pentru a nu pune stavilă iubirii dumnezeiești, putem socoti că vor fi fost izbăviți și dintre aceia ce au cunoscut doar credințele politeiste, urmând însă legii naturale sădite în ei.
- [9] Din vremea sa.
- [10] *Noi*: Sfântul Andrei și Metodiul de Olimp, pe care-l urmează aici.
- [11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [13] BBVA, p. 1758
- [14] NTEP, p. 745
- [15] A celor ce îi *muncesc* (îi supun la cazne) pe credincioși.
- [16] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [17] BBVA, p. 1758
- [18] ICSS IX, p. 166
- [19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [20] BBVA, p. 1758
- [21] NTEP, p. 746
- [22] NTEP, p. 746
- [23] ICSS IX, p. 166
- [24] Putem vedea închipuite aici Sfintele Taine, cele două materii indicate fiind parte esențială a unora dintre acestea.
- [25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [27] BBVA, p. 1759
- [28] ICSS IX, p. 166
- [29] BBVA, p. 1759
- [30] BBVA, p. 1759
- [31] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 321
- [32] Tertulian, *Despre suflet*, VIII, 5
- [33] Tertulian, *Despre suflet*, LV, 5
- [34] Origen, *Omiliile la Cartea Numerii*, X, 2
- [35] Origen, *Exortatie la martiriu*, XXX
- [36] BBVA, p. 1759
- [37] Tertulian, *Despre rugăciune*, V
- [38] Cuviosul Isaia Pustnicul, *Douăzeci și nouă de Cuvinte*, XXII, 6
- [39] ICSS IX, p. 167
- [40] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [41] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 14, 1
- [42] BBVA, p. 1759
- [43] ICSS IX, p. 167
- [44] *Au căzut căzând*, formulare ce s-ar înțelege: *au căzut cu cădere mare*.
- [45] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
- [46] ICSS IX, pp. 167-168
- [47] DS I, art. *Călăreț*, pp.267-268
- [48] DS III, art. *Patru*, p. 29
- [49] O altă viziune de acest fel, mai apropiată de zilele noastre, este cea aparținând lui Vladimir Soloviev (1853 – 1900), *Trei conversații cu privire la război, progres și sfârșitul istoriei*, în special partea a treia, anticipând venirea lui Antihrist. Recomandăm aici lucrarea: *Antihristul*, texte traduse din Vladimir Soloviev, G. P. Fedotov, A. Mațina, Boris Molceanov, S. N. Bulgakov, traducere de Radu Părpăuță, *Studiu introductiv* de Toader Paleologu, Editura Polirom, Iași, 2000.

[50] E vorba de un imperiu al răului; autorul se va fi gândit, la începutul veacului al IV-lea, la Imperiul roman; azi, ne-am gândi mai degrabă la Statele Unite ale Americii (cărora, personal, le prevăd extincția, și nu un rol în vremurile cele de pe urmă, dar, firește, mă pot și înșela).

[51] Desigur, în gândul oricui se pot naște comparații cu evenimente din istorie. Noi ne-am propus să ne abținem de la astfel de speculații, existând suficienți autori dispuși să le facă...

[52] Relativizarea valorilor religioase e un semn al apropierii vremurilor de pe urmă.

[53] Adică va legifera după bunul său plac.

[54] Cum, de la o vreme, se petrece la noi.

[55] Otrăvirea apelor pare a fi apanajul epocii noastre!

[56] Ne-am putea gândi și la numeroșii sateliți artificiali, ce apar pe cer asemenea unor stele.

[57] Lactantius, *Instituțiile divine*, VII, 16. Cuvântul continuă pe parcursul al încă câtorva capitole: E anticipată venirea unui profet care va întoarce pe mulți la dreapta credință. Acela va fi ucis de Antihrist, dar va învia a treia zi; Antihrist va cere să fie venerat ca fiu al lui Dumnezeu ș. a. m. d., până la judecata finală. Anumite amănunte ne fac să oprim aici citatul, ele putând duce la interpretări greșite (precum, de pildă, vestirea unui rege din Siria, născut din spiritul cel rău – azi, asemenea aserțiunii, ar putea genera interpretări cu totul nedorite!). Oricum, recomandăm întreaga lucrare spre lectură, atrăgând însă atenția că, atunci când este vorba despre cele viitoare, e bine să privim orice text cu multă prudență.

CAPITOLUL 7 – *Cei 144.000 de pecetluiți ai lui Israel.*

„Acest capitol este un interludiu între pecetea a șasea și a șaptea (așa cum va fi un interludiu între a șasea și a șaptea trâmbiță – 10, 11; 11, 14)”[1].

1: După aceasta am văzut patru îngeri stând la cele patru colțuri ale pământului și ținând în frâu cele patru vânturi ale lui, pentru ca vânt să nu sufle pe pământ, nici pe mare, nici peste vreun copac.

„*Patru îngeri*: după credința iudaismului celui de-al Doilea Templu, Dumnezeu reglementează elementele naturii servindu-se de mijlocirea îngerilor. [...] Cele patru vânturi sunt cele care împlinesc pedeapsa divină (cf. Ieremia 49, 36). Acest rol devine explicit în versetul 2”[2].

„*Ținerea vânturilor* arată încetarea bunei întocmiri a firii și răul de neocolit”[3]

2: Și-am văzut un alt înger, care se ridica de la Soare-Răsare și avea pecetea Viului Dumnezeu; el a strigat cu glas puternic către cei patru îngeri cărora li s-a dat să vatăme pământul și marea,

Pecetea: „sigiliul; obiectul gravat cu care se sigilează, prin marcarea, ceva sau cineva”[4].

3: zicând: „Nu vătămați pământul, nici marea, nici copacii, până ce nu-i vom pecetlui pe robii Dumnezeului nostru pe frunțile lor”.

„Această pecetluire simbolică se inspira din Iezechiel 9, unde un înger îi însemna pe frunte pe cei ce evitaseră idolatria, un semn care le permite să-și salveze viața. După viziunea sufletelor care stau sub altar, cel puțin unii dintre credincioși vor muri. În Apocalipsă, pecetea nu e un simbol al protecției *de* moarte, ci de protecția *în* și *prin* moarte”[5]. În „ce constă această pecete nu știm și nici nu este necesar să aflăm. Este posibil ca ea să fie preascumpa cruce a Domnului, prin care vor putea fi deosebiți credincioșii de necredincioși și apostatați, sau pecetea martiriului pentru Hristos”[6].

„Puterea cea înaltă le porunca acelor sfinți îngeri muncitori[7] să nu le facă nimic celor păcătoși, până ce nu-i vor cunoaște pe slujitorii adevărului, care se vor despărți prin pecetluire [...] *Nu vătămați pământul, nici marea, nici copacii*: când ne muncim, făptura [zidirea] se împărtășește și ea de bătăile acestea, de vreme ce a fost făcută pentru noi. Tot astfel, atunci când se slăvesc sfinții, făptura împreună se veselește.

[...] *Până ce nu-i vom pecetlui pe frunte pe robii Dumnezeului nostru*: de aici învățăm că, mai înainte de aducerea ispitelor, și celor ce fac bine le trebuie ajutorul îngerilor [care să-i însemneze] cu pecetea Duhului cea dată nouă”[8]. Tot din acest loc putem înțelege că sfârșitul nu va veni până când Evanghelia lui Hristos nu va fi propovăduită la toate neamurile, lucru în mare măsură realizat astăzi.

4: Și-am auzit numărul celor pecetluiți: o sută patruzeci și patru de mii de pecetluiți, din toate semințiile fiilor lui Israel:

O sută patruzeci și patru de mii: „numărul simbolic: 12x12x1000 (pătratul numărului sfânt – Israel – înmulțit cu numărul duratei lungi, indefinite); desemnează **pliroma**[9], totalitatea, întregul, plenitudinea (nu lipsește nici unul din cei ce urmau să se mântuiască). ♦ *Din toate semințiile fiilor lui Israel*: simbol: noul Israel (Biserica lui Hristos)”[10]. Asupra acestui număr vom reveni către finalul cărții, dar inserăm și o precizare imediată, confirmând cele de mai sus: „Aceste numere nu trebuie luate *ad litteram*, pentru că sunt folosite pentru semnificația lor simbolică pe care o conțin. [...] Și apartenența la cele douăsprezece triburi trebuie să se înțeleagă simbolic și nu literal; apartenența la poporul ebraic nu e, în esență, o chestiune genetică. Totuși, folosirea numerelor lasă să se înțeleagă că se face aluzie la un număr limitat, nu la toți creștinii”[11].

Vorbind despre cei doisprezece patriarhi, Origen spune deschis că aici sunt însemnări tainice, care se vor descoperi la vremea lor: „Așadar, la acești părinți [cei doisprezece fii ai lui Iacov – n. n.] ar trebui raportat acest număr al celor feciorelnici, atât de echilibrat, atât de deplin și atât de armonios, încât nici unul nu este superior sau inferior altuia. Eu însă nu îndrăznesc să înaintez în cercetare: și până aici am mers cu oarecare reținere”[12].

5: Din seminția lui Iuda, douăsprezece mii de pecetluiți; din seminția lui Ruben, douăsprezece mii; din seminția lui Gad, douăsprezece mii;

„*Juda se tălmăcește mărturisire* și aici sunt arătați cei ce se mântuiesc prin mărturisirea lui Hristos [...]. *Ruben se tălmăcește ful vedeniei*, prin care se închipuiesc cei ce au agonisit vederea duhovnicească prin curăția inimii. [...] *Gad se tălmăcește ispită*, prin care se arată cei ce se încununează prin răbdarea ispitelor”[13].

6: din seminția lui Așer, douăsprezece mii; din seminția lui Neftali, douăsprezece mii; din seminția lui Manase, douăsprezece mii;

„*Așer se tălmăcește fericire*, prin care sunt arătați cei ce moștenesc fericirea Stăpânului pentru viața lor cea vrednică [...]. *Neftali se tălmăcește rugăciune*, prin care se însemnează cei ce se lipsesc de Dumnezeu cu rugăciunea neîncetată. [...] *Manase se tălmăcește uitare*, adică cei ce uită cele din urma lor și casele părinților pentru dragostea lui Dumnezeu”[14].

7: din seminția lui Simeon, douăsprezece mii; din seminția lui Levi, douăsprezece mii; din seminția lui Isahar, douăsprezece mii;

„*Simeon se tălmăcește ascultare*, adică cei ce se îndreptează prin ascultarea dumnezeieștilor porunci. [...] *Levi se tălmăcește primit*, prin care se înțeleg cei primiți în Hristos pentru viața lor cea sfântă, și Levi s-a pus al optulea pentru a arăta că preoția cea adevărată (față în față cu Hristos) va fi într-a opta zi, aceea a învierii. [...] *Isahar se tălmăcește plată*, adică cei ce iau plată de la Dumnezeu pentru că viețuiesc în fapte bune”[15].

8: din seminția lui Zabulon, douăsprezece mii; din seminția lui Iosif, douăsprezece mii; din seminția lui Veniamin, douăsprezece mii de pecetluiți.

„*Zabulon se tălmăcește locașul puterii*, sau *bună mireasmă*, prin care se înțeleg cei întăriți peste puteri prin sălășluirea lui Hristos întru ei și care s-au făcut bună mireasmă Lui [...]”[16]. *Veniamin se tălmăcește*

fiul durerii, sau fiul zilei sau fiul luceafărului de dimineață. Adică îi arată pe cei ce împlinesc numărul cu dureri de inimă, ori [...] pe cei ce se vor mântui prin credință dintre Evrei atunci, la sfârșitul lumii”[17].

Lipsește semințiile lui Dan și Efraim; în schimb, e introdus Iosif, reprezentat, de regulă, prin fiii săi, Efraim și Manase; la fel, e trecut între cei 12 Levi, numărat în vechime aparte, ca trib sacerdotal. Absența lui Dan poate fi și un indiciu că, precum în unele profeții, din tribul acestuia va avea să se nască Antihristul. Levi poate fi inclus aici deoarece rolul său sacerdotal din istorie a încetat, el fiind acum împreună-preot cu ceilalți patriarhi (cu celelalte triburi). Efraim lipsește, probabil, datorită puternicei contaminări a acestei seminții cu păgânismul canaanit, așa cum reiese din unele pasaje ale Cărții Judecători (sau s-ar mai putea ca Efraim să fie cugetat ca inclus în tribul lui Iosif, deși nu s-a procedat la fel cu Manase).

9: După acestea, m-am uitat: și iată, mulțime multă pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul și [din toate] semințiile și popoarele și limbile, stând înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și cu ramuri de finic în mâinile lor

Veșmintele albe și ramurile de finic sunt semne ale biruinței. „Persoanele care apar în această viziune sunt în contrast deliberat cu cele din prima povestire; primul grup e meticolos numărat, în timp ce al doilea este nenumărat. Primul provine din poporul lui Israel[18], al doilea din toate națiunile. Chiar dacă nu se poate forța semnificația detaliilor, implicația e că al doilea grup e alcătuit din toți credincioșii care au rămas fideli până la sfârșit, în timp ce primul constituie un grup selecționat”[19].

10: și strigau cu glas mare, zicând: „Mântuirea Îi este Dumnezeului nostru Celui ce șade pe tron și Mielului!”

Mântuirea Îi este: „= Îi aparține (puterea de a mântui)”[20]. „Termenul grec **soțiria**[21], tradus de obicei prin *mântuire* [cum Anania a și făcut-o, ca și NT 1983 ori Petru Creția– n. n.], aici înseamnă *victorie*. Echivalentul său ebraic, **yeșu’a**, poate însemna *bunăstare, eliberare, mântuire și victorie*”[22]. Înclinăm să acordăm termenului, în context, acest înțeles din urmă, deși socotim traducerea sa prin *mântuire* ca având o mai mare miză teologică.

11: Și toți îngerii stăteau împrejurul tronului și al Bătrânilor și al celor patru Ființe, și au căzut pe fețele lor înaintea tronului și I s-au închinat lui Dumnezeu.

Îngerii: „aceasta este, după știința mea, prima treaptă a ființelor cerești, care stă în cerc și nemijlocit în jurul lui Dumnezeu; și care se dorește în mod simplu și neclintit după cunoașterea veșnică a Lui, potrivit cu frica înaltă și nobilă ce o au Îngerii. Acest ordin are multe și fericite vederi, însă este luminat de raze simple și nemijlocite și se hrănește cu hrana dumnezeiască ce este cu adevărat îmbelșugată în prima ei revărsare și totuși una prin unitatea ei nediferențiată și unificatoare. El [îngerul] se învrednicește de multă dăruire și înrăurire de la Dumnezeu și deci de asemănarea cu El, pe cât e cu putință, în însușirile și formele lui spirituale și frumoase. Căci cunoaște în chip deosebit multe din tainele dumnezeiești și se face părtaș, pe cât se poate, de știința și cunoștința lui Dumnezeu”[23]. Sufletele celor mântuiți slăvesc pe Dumnezeu alături de îngeri.

12: zicând: „Amin! Binecuvântarea și slava și înțelepciunea și mulțumirea și cinstea și puterea și tăria fie-I Dumnezeului nostru în vecii vecilor. Amin!”

13: Iar unul dintre Bătrâni a luat cuvântul și mi-a zis: „Aceștia, care sunt îmbrăcați în veșminte albe, cine sunt ei și de unde-au venit?”

14: Și eu i-am spus: „Domnul meu, tu o știi”. Și el mi-a spus: „Aceștia sunt cei ce vin din necazul cel mare; veșmintele și le-au spălat și le-au înălbit în sângele Mielului.

„Conotație antinomică: sângele lui Hristos este cel ce purifică și conferă imacularea”[24]. Desigur, aici „hainele sau veșmintele exprimă situația interioară sau spirituală a persoanei [...]. Transformarea unei

persoane din murdară (sau păcătoasă) într-una curată (sfântă) este strâns legată cu moartea lui Iisus, înțeleasă ca un sacrificiu. Aici aluzia fundamentală pare să fie la penitență, la convertire și la botez, considerate împreună ca o transformare a persoanei. Referirea la *încercare* implică faptul că perseverența în procesul respectiv de transformare e decisiv și pentru cei ce vor participa la victoria lui Dumnezeu și a Mielului. Perseverența poate duce la moarte (martiriu), dar nu neapărat toți creștinii vor trebui să urmeze Mielul pe acest drum”[25]. *Necazul cel mare*: ICCS IX are *marea încercare* [Petru Creția: *marea prigoană*]: „criza de la sfârșitul timpurilor[26], care include persecuția credincioșilor”[27].

15: Iată de ce sunt ei înaintea tronului lui Dumnezeu, și-n templul Său Îi slujesc ziua și noaptea; și Cel ce șade pe tron îi va sălășlui în cortul Său;

„Cea mai mare binecuvântare constă în a fi în prezența lui Dumnezeu (cf. 22, 3-4). *În templul Său*: serviciul în templu arată apropierea și prietenia cu Dumnezeu (cf. 3, 12)”[28].

„Fericiți sunt cei care vor culege ca roadă a ostnelilor lor celor trecătoare odihna veșnică și care vor împărăți împreună cu Hristos pentru că au pățimit împreună cu Dânsul (cf. II Timotei 2, 12) și cei ce-I vor sluji Lui pururea. Și, zicând *ziua și noaptea*, arată neîncetarea, căci acolo noapte nu va fi, ci o zi necurmată, care, în locul soarelui celui firesc, va fi luminată de Soarele cel mai presus de fire, de Soarele Dreptății (cf. Maleahi 4, 2). Și prin *noapte* se înțeleg tainele cele ascunse și cunoștințele cele adânci, iar *ziua* le închipuie pe cele arătate și lesne de înțeles. Iar *biserica [templul] Lui* este toată făptura cea înnoită cu Duhul”[29].

16: nu vor mai flămânzi, nici nu vor mai înseta, nici soarele nu se va mai prăvăli peste ei, și nici o arșiță.

„Se folosesc diferite metafore pentru a exprima semnificația mântuirii; satisfacerea exigențelor fizice, psihologice și emoționale simbolizează împlinirea tuturor dorințelor unei persoane”[30].

„Adevărat este că vor avea *pâinea cea cerească* (Ioan 6, 33) și *apa vieții* (Ioan 4, 14). Și nu vor mai pătimi durere, nici întristare de la ispitele arătate prin *soare* și prin *arșiță*, căci vremea luptelor va trece”[31].

17: Fiindcă Mielul Care stă-n mijlocul tronului îi va paște pe ei și-i va duce la izvoarele apelor vieții; și Dumnezeu va șterge toată lacrima de pe ochii lor”.

„Antinomie: Mielul devenit Păstor (*Păstorul cel bun*, vezi Ioan 10, 1-16)”[32].

Izvoarele apelor vieții: „Sufletele care la judecata particulară au fost găsite capabile de comuniunea cu Dumnezeu nu sunt fixate într-o stare de contemplare imobilă și individuală a esenței divine, ci într-o comuniune de iubire cu Sfânta Treime și întreolaltă mult superioară celei de pe pământ. Ele văd fața lui Hristos și se află neizolate între ele. Ele laudă împreună slava lui Dumnezeu și slujesc împreună înaintea tronului dumnezeiesc; iar Hristos le conduce la izvoarele vieții, adică tot mai adânc în iubirea Sa, din care sorb fără ca ea să sece vreodată”[33].

„Zicând: *îi va paște pe ei*, arată că cei ce vor fi păscuți de către Hristos atunci nu se vor mai teme de năvala *lupilor*, pentru că *lupii* se vor trimite în focul cel nestins[34]. *Și-i va duce la izvoarele apelor vieții*: cei păscuți de Hristos vor fi lângă izvoarele curate și preadesfătate ale cunoștinței de Dumnezeu celei mai presus de fire. Prin *ape* s-a arătat turnarea îmbelșugată a Duhului [...] (cf. Ioan 7, 38), cu care sfinții se vor adăpa atunci cu prisosință întru bucurie și întru veselie fără de sfârșit”[35].

„Dumnezeu a șters toată lacrima de la toată fața; a șters osânda poporului din tot pământul. Cum și în ce mod? A înviat Hristos, călcând moartea, ca și pe noi să ne elibereze de stricăciune (Romani 8, 21); și ștergând lacrima din pricina acesteia [a morții – n. n.], să ne convingă să strigăm cu bucurie: *Întors-ai plânsul meu în bucurie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins cu veselie* (Psalmi 29, 12)”[36].

-
- [1] BBVA, p. 1759
[2] ICSS IX, p. 168
[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[4] BBVA, p. 1759
[5] ICSS IX, pp. 168-169
[6] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, VII
[7] De la *munci*, adică *încercări*, *plăgi*.
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[9] **πλήρωμα**
[10] BBVA, p. 1759
[11] ICSS IX, p. 169
[12] Origen, *Omilii la Exod*, I, 2
[13] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[16] Iosif e omis în această tâlcuire.
[17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[18] Nu în sens strict; de altfel, se va reveni, în Comentariu, și cu alte explicații asupra posibilelor înțelesuri ale celor 144. 000.
[19] ICSS IX, p. 170
[20] BBVA, p. 1759
[21] **σωτηρία**
[22] ICSS IX, p. 170
[23] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, VII, 4
[24] BBVA, p. 1760
[25] ICSS IX, pp. 170-171
[26] Noi am vedea aici pe toți mărturisitorii din istorie.
[27] ICSS IX, p. 170
[28] ICSS IX, p. 171
[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[30] ICSS IX, p. 171
[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[32] BBVA, p. 1760
[33] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 309
[34] Cum se petrece și cu lupul din *Capra cu trei iezi*, basm înrudit în multe elemente cu viziunile Apocalipsei.
[35] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[36] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*, I, 2
-

CAPITOLUL 8 – Pecetea a șaptea și cădelnița de aur. Primele patru trâmbițe.

1: Și când Mielul a deschis pecetea a șaptea, tăcere s-a făcut în cer, ca la o jumătate de ceas.

O jumătate de ceas: „în simbol: perioadă relativ scurtă, dar încordată, sub tensiune, în așteptarea teribilelor evenimente ce vor urma; liniștea văzduhului înaintea furtunii”[1].

„Astfel este și în lumea văzută. Stărnirea unei furtuni este adesea precedată de o liniște adâncă. În ceruri, această liniște semnifică luarea aminte cu evlavie din partea îngerilor și a oamenilor care stau înaintea tronului lui Dumnezeu, pentru a aștepta înfricoșătoarele semne ale mâniei lui Dumnezeu dinaintea sfârșitului lumii și a arătării împărăției lui Hristos”[2].

2: Și-am văzut pe cei șapte îngeri care stau înaintea lui Dumnezeu; și li s-au dat lor șapte trâmbițe.

„Trâmbița (trompeta): instrument muzical simbolic, care anunță marile intervenții justițiare ale lui Dumnezeu”[3].

„Numărul celor *șapte îngeri* arată veacul acesta[4] și *Sâmbăta*, adică odihna sfinților care drept curge. Prin desfacerea peceteii a șaptea se închipuie dezlegarea vieții pământești [...]. Iar *tăcerea* arată buna rânduială a îngerilor și temerea de Dumnezeu și neștiința celei de a doua veniri. Iar *jumătate de ceas* arată scurtarea vremii bătăliilor și arătarea împărășiei lui Hristos pe pământ”[5].

3: Și un alt înger a venit și a stat la altar, având o cădelniță de aur; și i s-a dat lui tămâie multă, pentru ca-mpreună cu rugăciunile tuturor sfinților s-o aducă pe altarul de aur cel de dinaintea tronului.

„*Jertfelnicul de aur*, în care s-a pus toată puterea de slujbă sfântă și pe care sunt aduse jertfele de mucenicie, este Hristos”[6].

„Îngerul lui Dumnezeu arătându-se, oprește cu cuvântul numai lucrarea potrivnică din noi și mișcă lumina minții la lucrare fără rătăcire. Cuvântul spus în Apocalipsă, că îngerul aduce tămâie ca să o adauge la rugăciunile Sfinților, socotesc că este harul acesta, care e lucrat prin înger. Căci el sădește cunoștința adevăratei rugăciuni, încât mintea stă de aici înainte în afară de orice clintire și nepăsare”[7].

4: Și fumul tămâiei s-a suit din mâna îngerului, împreună cu rugăciunile sfinților, înaintea lui Dumnezeu.

„*Fumul tămâiei s-a suit*: rugăciunile sfinților ce se aduc prin înger sunt primite”[8].

5: Și îngerul a luat cădelnița și a umplut-o din focul altarului și a aruncat pe pământ; și s-au pornit tunete și glasuri și fulgere și cutremur.

„Chipul acestui înger îl poartă fiecare arhieru (episcop) ca un mijlocitor între Dumnezeu și oameni, cel ce înalță rugăciunile unora și milostivirile altora cu rugăciunea, iar pe cei păcătoși îi mustră fie cu cuvântul, fie cu certări mai grele”[9].

6: Iar cei șapte îngeri care aveau cele șapte trâmbițe s-au gătit să trâmbițeze.

Până aici și în continuare se arată semne ale vremurilor de pe urmă.

7: Și a trâmbițat întâiul înger: și s-a pornit grindină și foc amestecat cu sânge și au căzut pe pământ; și a ars o treime din pământ, și au ars o treime din copaci, și a ars iarba verde toată.

Această calamitate amintește de cea de-a șaptea plagă care a lovit Egiptul (Ieșirea 9, 22-26)[10].

„Noi socotim mai ales aceasta, că cei ce se vor munci în viitor nu vor fi doar a treia parte din toată firea omenească, ci mult mai mulți, căci zice: *Largă e calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află* (Matei 7, 13). Iar aici se arată multele bătăi de dinaintea sfârșitului. Astfel, *grindina* închipuie muncile ce se vor pogorî din cer după dreapta judecată. Iar *focul amestecat cu sânge* arată cele făcute prin mâinile păgânilor, sfărâmările cetăților, arderea lor cu foc și uciderea oamenilor. De unde vedem că a treia parte din făpturile de pe pământ vor fi cuprinse și omorâte, pentru că războaiele îi pierd nu numai pe oameni, ci și tot ceea ce rodește pe pământ”[11].

8: Și a trâmbițat al doilea înger: și ceva ca un munte mare arzând în foc s-a prăbușit în mare. Și o treime din mare s-a prefăcut în sânge,

Cataclism care amintește de cea de a patra plagă cu care a fost lovit Egiptul, în vremea lui Moise (Ieșirea 7, 14-24)[12].

9: și o treime din făpturile cu viață-n ele care sunt în mare au murit, și o treime din corăbii s-au sfărâmat.

Locul e folosit, alături de alte citate scripturistice, spre a sublinia diferența dintre Creator și creatură, într-o polemică cu cei ce coborau pe Fiul între creaturi[13].

„Nu este rău dacă se va numi viața de acum *mare*, socotind că *a treia parte din cele ce sunt în ea* o spune pentru adâncul judecăților lui Dumnezeu, Care, cu adevărat, pe unii îi muncește curând, iar pe alții îi așteaptă să se întoarcă și să se pocăiască. Iar prin *munte mare* îl înțelegem (ca și alți dascăli) pe diavolul, care e ars și acum cu focul mâniei împotriva noastră și va fi ars apoi în gheenă. Acesta, diavolul, în vremea puterii lui libere, strică și pierde a treia parte din mare (adică din lume) [...]. Apoi, mai înțelegem că li se aduce moartea sufletească celor ce hulesc cu cuvintele și cu faptele lor în marea lumii”[14].

10: Și a trâmbițat al treilea înger: și o stea uriașă a căzut din cer arzând ca o făclie, și a căzut peste o treime din râuri și peste izvoarele apelor.

11: Și numele stelei: i se zice Pelin. Și o treime din ape s-au făcut ca pelinul și mulți dintre oameni au murit din pricina apelor, că se făcuseră amare.

Pelin: „textual: Absint. Plantă amară, socotită otrăvitoare; simbol al amărăciunii și nocivității pedepselor”[15]. „Apa devine de nebăut din cauza amărelii și, în același timp, primejduiește viața oamenilor, căci pelinul era socotit în vechime ca otrăvitor”[16]. „În textul Apocalipsei, Absint (*Apsintos*[17]) este numele dat unui astru strălucind ca o torță și simbolizând, istoric, pe regele Babilonului care va devasta Israelul și, profetic, pe Satan [...]. Potrivit interpretărilor exegeților creștini, căderea stelei Absint ar fi unul dintre acele cataclisme cosmice care ar constitui preludiul *Marii Zile* a Domnului, adică al sfârșitului lumii și al Judecății de Apoi. Această stea căzută îi va chinui pe locuitorii pământului cu o amărăciune de moarte. Izbitor este faptul că acest chin și acești morți vor proveni *din apele devenite amare*. Referindu-ne la simbolistica generală a apei, izvor primordial al vieții, suntem îndemnați să interpretăm această stea Absint ca fiind o calamitate căzând din cer și infestând înseși izvoarele vieții. Ne-am putea gândi la Hiroshima sau la o explozie nucleară, care ar face apele mortal de radioactive, sau la nitrații infiltrați în pânzele freatice, prin abuzul de insecticide din agricultură. La nivelul interiorității, și dintr-un punct de vedere analitic, se va putea spune că absintul simbolizează o pervertire a pulsivității genezeice, o corupere a izvoarelor, *apele ce s-au făcut amare*”[18].

„Unii zic că prin *absintos* (pelin), care e amar, arată aici durerea ce va fi să fie păcătoșilor ce se vor munci în gheenă, care sunt numiți *ape*, din pricina mulțimii lor (ceea ce e adevărat). Iar noi socotim că prin aceasta se însemnează și durerile din vremea de acum. Și *steaua* arată [...] [pe] diavolul, despre care Isaia spune: *Cum a căzut din cer Luceafărul, cel ce răsărea dimineața!* (Isaia 14, 12). Căci acesta, care-i adapă pe oameni prin dulceață[19], cu răzvrătire tulburată și amară se slobozește să aducă bătăi asupra oamenilor (însă nu asupra tuturor, ci numai peste *a treia parte*, pentru multa răbdare a lui Dumnezeu)”[20].

12: Și a trâmbițat al patrulea înger: și o treime din soare a fost lovită, și-o treime din lună și o treime din stele, pentru ca o treime din ele să se-ntunece, și ziua să-și piardă o treime din lumină, și noaptea tot așa.

La o altă scară, se repetă a noua plagă ce a lovit Egiptul, cea a întunericii de trei zile (Ieșirea 10, 21-23).

„Pierderea unei treimi din lumina soarelui, lunii și stelelor arată împușinarea duratei zilei și a nopții. Și prin aceasta înțelegem că Dumnezeu va slobozi ca cei răniți să simtă durerea doar a treia parte din ce este curgere a vremii, în celălalt răstimp, mai mare, El chemându-i în taină la pocăință”[21].

13: Și-am văzut și-am auzit un vultur care zbura spre înaltul cerului și striga cu glas mare: „Vai, vai celor ce locuiesc pe pământ, vai lor din pricina celorlalte glasuri ale trâmbiței celor trei îngeri care-s gata să trâmbițeze!”

„Primele patru trâmbițe fuseseră îndreptate împotriva cosmosului, în timp ce ultimele trei trâmbițe (care sunt cele trei *vai* după 8, 13) interesează omenirea mai direct”[22].

Prin lamentația vulturului „se arată împreună-pățimirea și iubirea de oameni a dumnezeieștilor îngeri, cărora, după urmarea lui Dumnezeu, le pare rău de păcătoșii ce se vor munci. Și cu mult mai mult de aceia care nici după bătăi nu se întorc, ci, locuind pe pământ și gândind numai cele pământești, miros pulberea în locul ungerii ce s-a vărsat pentru noi. Iar celor ce sunt [cu mintea] în ceruri, durerea de jos și greutatea le sunt pricini pentru primirea cununilor celor neveștejite și a răsplăților și a darurilor”[23].

[1] BBVA, p. 1760

[2] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, VIII

[3] BBVA, p. 1760

[4] Numărul 7 reprezintă și timpul, cu ciclicitatea celor șapte zile ale săptămânii. De aceea, numărul 8 închipuie veșnicia, depășirea timpului (7+1).

[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[7] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 74-75

[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[10] Totodată, pe mulți i-a făcut să se gândească la războaiele moderne și la bombardamentele aeriene.

[11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[12] Averchie, urmând și altor opinii, se gândește aici la o erupție vulcanică de amploare, pe fundul oceanului planetar; s-a emis și ipoteza bătăliilor navale.

[13] Cf. Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 45

[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[15] BBVA, p. 1760

[16] NTEP, p. 749 – În această stea s-au mai văzut, în vremurile mai noi, căderea unui meteorit sau vreo armă devastatoare a viitorului.

[17] **Αψιθος**

[18] DS III, art. *Pelin*, p. 64

[19] Păcatul se prezintă la început plin de fângăduieli ispititoare, abia după săvârșirea lui aducând amărăciunea.

[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

[22] ICSS IX, p. 174

[23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

CAPITOLUL 9 – Trâmbițele a cincea și a șasea.

1: Și a trâmbițat al cincilea înger: și-am văzut o stea căzută din cer pe pământ; și i s-a dat cheia fântânii adâncului,

O stea căzută din cer pe pământ: „simbol posibil: un înger căzut; Satana însuși (Luca 10, 18); Abaddon (v. 11). ♦ *Fântâna adâncului:* craterul abisului; deschiderea spre adâncul-fără-fund (*cele mai de jos ale pământului*), sălașul normal și definitiv al diavolilor (vezi Luca 8, 31)”[1].

2: și ea a deschis fântâna adâncului; și din fântână s-a ridicat un fum ca fumul unui mare cuptor; și soarele și văzduhul s-au întunecat de fumul fântânii.

„Întunecarea soarelui și a văzduhului arată întunecarea sufletului oamenilor”[2].

3: Și din fum au ieșit lăcuste pe pământ și li s-a dat lor putere precum putere au scorpiele pământului.

Lăcustele: „simbol clasic al devastării. Descripțiile de mai jos le prezintă însă ca pe niște ființe demonice, sub comanda lui Abaddon”[3]. Totuși, acestea vor lupta împotriva dușmanilor lui Dumnezeu (v. 4 ș. u.). Lăcustele amintesc și de cea de-a opta plagă care a lovit Egiptul (Ieșirea 10).

„*Lăcustele* cele înțelegătoare care vor veni peste oameni după asemănarea scorpilor arată că la capătul faptelor rele stă ascunsă moartea sufletească”[4].

4: Și li s-a poruncit să nu vatăme iarba pământului și nici o verdeață și nici un copac, ci numai pe oamenii care nu au pe frunțile lor pecetea lui Dumnezeu.

Pecetea trebuie să o avem încă de aici: „Aceia care cred că Te au pe Tine, Lumina întregii lumi (cf. Ioan 8, 12), și zic că nu Te văd, că nu petrec în lumină, că nu sunt luminați, că nu Te văd neîncetat pe Tine, Mântuitorule, să învețe că n-ai strălucit în gândul lor, nici nu Te-ai sălășluit în inima lor murdară și că în zadar se veselesc în nădejdi deșarte socotind că vor vedea lumina Ta după sfârșit [moarte]. Pentru că încă de aici arvuna, pecetea ei se dăruiește negreșit de Tine, Mântuitorule, oilor celor de-a dreapta (Matei 25, 32), căci după încuierea [ușilor, cf. Matei 25, 10] e moartea fiecăruia și după sfârșit nu mai e nimic de făcut pentru toți și nimeni nu mai poate face nici rău, nici bine, atunci”[5]. „Fiindcă timpul acesta e al faptelor (II Timotei 4, 8), iar cel ce va veni e al cununilor. Aici să primești arvuna (Efeseni 1, 13-14), a zis Stăpânul, aici să primești pecetea. De aici aprinde-ți candela sufletului tău (cf. Matei 25, 1 ș. u.), înainte de a se face întuneric, înainte de a se închide ușile făptuirii!”[6].

5: Și li s-a dat lor nu ca să-i omoare, ci ca ei să fie chinuiți timp de cinci luni; și chinul lor este la fel ca chinul de scorpie când înțepă un om.

Cinci luni: „jumătatea lui 10 (număr perfect), 5 semnifică, de obicei, măsura sau durata unei pedepse, a unei penalizări (Ieșirea 22, 1; Numerii 3, 47; 18, 16). În cazul de față, durata invaziei lăcustelor”[7]. În altă opinie, cele 5 luni reprezintă „timpul cât trăiește o lăcustă. ♦ *La fel ca chinul de scorpie când înțepă un om:* înțepătura scorpionului este foarte dureroasă”[8].

6: Și-n zilele acelea vor căuta oamenii moartea și nu o vor afla; și vor dori să moară... și moartea va fugi de ei.

„Să vedem în ce fel se poate spune că sufletul omenesc e nemuritor [...]. Când avem în vedere moartea obișnuită, desigur că toți câți suntem oameni murim, și anume, de o moarte care e un fel de lichidare, de încetare. Cât despre suflet, nici un suflet nu poate muri de o astfel de moarte, pentru că dacă ar muri, atunci el n-ar mai fi pedepsit după moarte, cum stă scris: *În zilele acelea vor căuta oamenii moartea și nu o vor afla.* [...] În acest înțeles, orice suflet omenesc este nemuritor”[9]. Întârzierea morții arată și scopul pedagogic al plăgilor, Dumnezeu căutând prin acestea întoarcerea oamenilor la dreapta credință, nu nimicirea lor.

7: Iar înfățișarea lăcustelor era asemenea unor cai pregătiți de război. Și aveau pe capete cununi ca de aur; și fețele le erau ca niște fețe de oameni.

Cununi „nu de aur, ci ca de aur; preconizând biruința”[10]. Sau *ca de aur* arătând falsul, impostura.

8: Aveau păr ca părul de femei, și dinții lor erau ca ai leilor.

Aveau păr ca părul de femei: „imaginea războinicilor barbari, care luptau despletii, cu coamele-n vânt”[11].

Aici se vorbește de puteri demonice (îngeri, de altfel, și acestea). Vorbind de Puterile cerești, „*dinții* înseamnă puterea care alege ceea ce e desăvârșit în hrana primită. Căci orice fire înțelegătoare desface și

înmulțește înțelesul unitar ce i se dăruiește de ființa dumnezeiască prin puterea providențială, potrivit ființei ei mai coborâte, spre înălțarea ei”[12]. Fără a contrazice tâlcuirea, arătăm că, în cazul de față, dinții închipuie distrugerea, așa cum toate *mădularele* ființelor necorporale își schimbă menirea după cădere (ceva oarecum similar se petrece și cu ființele aflate în trup).

9: Și aveau pieptare ca platoșele de fier, iar vuietul aripilor lor era ca vuietul unor care de luptă cu mulți cai ce-aleargă-n bătălie.

„Descrierea monstroaselor lăcuste i-a determinat pe unii comentatori să creadă că ele nu sunt nimic altceva decât o prezentare alegorică a patimilor omenești. Fiecare patimă care a atins anumite proporții are toate caracteristicile acestor lăcuste monstroase”[13].

10: Și aveau cozi asemenea scorpiilor, și bolduri; și-n cozile lor le este puterea de a-i vătăma pe oameni timp de cinci luni.

Bolduri: acele din vârful cozilor scorpionilor (scorpiilor).

În aceste lăcuste au fost văzuți, de către unii comentatori, îngeri pedepsitori trimiși de Dumnezeu. „Iar mie mi se pare că prin *lăcustele* acestea se înțeleg mai mult viclenii draci, care sunt gata la război împotriva noastră. Pe cap, aceștia poartă *cununi ca de aur*, socotind ei că, dacă ne biruie prin dulceața [păcatului] se încununează. Iar *părul de femeie* arată iubirea de plăcere a demonilor și ispitirea către desfrânare. *Dinții ca ai leilor* arată răutatea lor. *Zalele de fier* arată împietrirea inimii lor. *Vuietul aripilor* lăcustelor înțelegătoare, care se aseamănă cu sunetul cailor de război, socotim că este amărăciunea lor cea înaltă”[14].

11: Și ca-mpărat al lor îl au pe îngerul adâncului, al cărui nume în evreiește este Abbadon, iar în elinește are numele Apollion.

„În ebraică, **abbadon**[15] [am opta pentru transliterarea **avaddon**, litera **beth** fiind fără punct, iar **daleth**, întărită] înseamnă distrugere, nimicire, pustiire, ruină”[16]. Grecescul **Ἀπολλύων** ar însemna *cel ce face să piară, distrugătorul, nimicitorul*.

„Lăcustele reprezintă imaginea însăși a flagelului, a unei înmulțiri cu efecte devastatoare. Ele apar sub această formă încă din Ieșirea 10, 14, și până la Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, unde reprezintă, după exegeți, fie invaziile istorice, fie chinurile de origine demonică. Acest aspect nu trebuie neglijat, cu atât mai mult cu cât exorcismul împotriva lăcustelor a fost folosit vreme îndelungată. În Vechiul Testament, invazia lăcustelor rămâne o calamitate de natură fizică, deși a fost provocată de o anume hotărâre a lui Dumnezeu; în Noul Testament, simbolul capătă un alt relief, invazia lăcustelor devenind un sacrificiu de ordin moral și spiritual”[17].

12: Întâiul „vai” a trecut; iată că după aceasta vin încă două „vai”-uri.

13: Și a trâmbițat al șaselea înger: și-am auzit un glas din cele patru cornuri ale altarului de aur care este-naintea lui Dumnezeu,

„*Altarul de aur:* este același altar menționat în 8, 3-5. Această aluzie leagă plaga a șasea cu rugăciunile sfinților care cer răzbunare (6, 10)”[18].

14: zicând către îngerul al șaselea, cel care avea trâmbița: „Dezleagă-i pe cei patru îngeri care sunt legați la râul cel mare, Eufratul”.

Eufrat: „fluviu în Mesopotamia; frontiera de răsărit a imperiului roman, cea care stăvilea invaziile Mezilor și Parților”[19]. „Menționarea Eufratului anticipează bătălia asociată celei de-a șaptea cupe (16, 12-16). Probabil că a șasea trâmbiță și a șasea cupă fac aluzie la același eveniment, din puncte de vedere

diferite. Aici descrierea e deliberat voalată și misterioasă. Eufratul ne aduce în minte marile imperii din răsăritul și nordul Iudeii. Pe vremea lui Ioan, puterea dominantă în regiune era imperiul Parților”[20].

15: Și cei patru îngeri, care erau ținuți gata pentru ceasul și ziua și luna și anul acela, au fost dezlegați pentru ca să omoare o treime din oameni.

16: Și numărul oștirilor călărimii era de douăzeci de mii de ori câte zece mii; le-am auzit numărul.

Credem că cel mai potrivit este să se vadă în cei patru îngeri patru puteri demonice, legați până la o vreme și sloboziți apoi pentru a tulbura neamurile. Menționarea Eufratului poate fi și o aluzie la deportările israeliților din vechime în acea regiune[21].

17: Și caili și pe cei ce ședeau pe ei i-am văzut astfel în vedenie: aveau platoșe de foc și de iachint și de pucioasă, iar capetele cailor semănau cu capetele leilor, și din gurile lor ieșea foc și fum de pucioasă.

Iachint: „un fel de safir sau ametist, albastru-violet. Cele trei elemente din acest verset (focul, iachintul și pucioasa) implică și simbolică culorilor”[22]. „Focul, fumul și pucioasa, care ies din gurile de lei ale cailor, corespund culorii platoșelor. Cele trei elemente sunt nelipsite în arătările demonice și în dezlănțuirea puterii Iadului (vezi și 19, 20; 21, 8)”[23].

18: De aceste trei plăgi au fost uciși o treime din oameni: de focul și de fumul și de pucioasa care ieșea din gurile lor;

19: pentru că puterea cailor le este-n gură și-n cozi; căci cozile lor sunt asemenea șerpilor: având capete, vatămă și cu acestea.

Versetele 13-19: „La fel ca pentru a cincea plagă, descrierea celei de-a șasea oscilează între povestirea unei bătălii și reprezentarea ființelor supranaturale care împlinesc mânia lui Dumnezeu împotriva celor răi. Accentuarea celor două viziuni se face pe faptele împlinite de ființele angelice sau demonice”[24].

„Prin *caili* socotesc că se înțeleg sau oamenii cei dobitocești, plecați spre femei (cf. Ieremia 5, 8), sau dracii cei mai de jos și pe cei stăpâniți de alții[25]. Iar *călăreții*, diavoli care îi stăpânesc, fac acest lucru nu numai prin slujitorii luați dintre ei, ci și prin oamenii cei răi, care, ca niște unelte ale lor (ale dracilor), îi amăgesc și-i ispitesc pe cei de o fire cu ei. Iar zalele cele ca focul, ca iachintul și ca iarba pucioasă socotim a închipui că duhurile cele viclene au fire din văzduh și lucrări arzătoare ca și focul. Iar capetele cailor ca ale leilor închipuiesc firea lor cea aducătoare de moarte și sălbatică. *Focul, fumul și pucioasa* ce ieșea din gurile lor, cu care se spune că a fost omorâtă a treia parte din oameni, închipuie ori păcatele ce ard roadele inimii prin bântuielele, învățăturile și îmboldirile dracilor cele aducătoare de moarte, ori arderile cetățitorilor și vărsările de sânge ce vin din slobozenia [îngăduința] lui Dumnezeu prin năvălirile păgânilor [...]. Și arată cum *cozile* aveau capete de șerpi, pentru că ascuțiturile drăcești ale îndemnurilor lor sunt păcatele cele aducătoare de otravă și de moarte a sufletului”[26].

20: Dar ceilalți oameni, care n-au murit de plăgile acestea, nu s-au pocăit de faptele mâinilor lor: să nu se mai închine demonilor și idolilor de aur și de argint și de aramă și de piatră și de lemn, care nu pot nici să vadă, nici să audă, nici să umble;

21: și nu s-au pocăit de crimele lor, nici de vrăjitoriile lor, nici de desfrânarea lor, nici de hoțiile lor.

„Reacția tipică a locuitorilor pământului la plăgi este aceea de a-l blestema pe Dumnezeu în loc de-a face penitență (cf. 16, 9.11.21). Numai la Ierusalim[27], la sfârșit, poporul se va pocăi”[28].

„Ceilalți, câți s-au învrednicit iertării și n-au suferit moartea, au rămas nepocăiți și n-au părăsit slujba idolilor, nici uciderile, nici curviile, nici furtișagurile și nici vrăjitoriile lor, ci stau supuși acestora. De aici, se arată că mânia se aduce împotriva a toată lumea, pentru că amăgirea se poartă nebunește și este

amestecată cu neamurile care, deși cunosc adevărul, totuși se închină idolilor, iar alții se închină făpturii în locul Făcătorului”[29].

[1] BBVA, p. 1761

[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

[3] BBVA, p. 1761

[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

[5] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, I

[6] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XVII

[7] BBVA, p. 1761

[8] NTEP, p. 750

[9] Origen *Convorbirile cu Heraclide*

[10] BBVA, p. 1761

[11] BBVA, p. 1761

[12] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3

[13] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, IX

[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

[15] אבדון

[16] BBVA, p. 1761

[17] DS II, art. *Lăcustă*, pp. 200-201

[18] ICSS IX, p. 175

[19] BBVA, p. 1761

[20] ICSS IX, p. 175

[21] Apropii de actuala situație din Irak ne par mai mult decât riscante!

[22] BBVA, p. 1761

[23] NTEP, p. 751

[24] ICSS IX, p. 175

[25] Oameni stăpâniți de alții, sau de patimi, și care, asemenea cailor, sunt conduși prin *hățuri*.

[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

[27] Noi nu vedem aici un *Ierusalim* geografic, ci unul mistic.

[28] ICSS IX, pp. 175-176

[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

CAPITOLUL 10 – Îngerul și cartea cea mică.

Capitolul reprezintă un „interludiu între trâmbițele a șasea și a șaptea”[1]. Viziunea descrisă aici „poate fi considerată o introducere la cel de-al doilea ciclu de viziuni, pentru că în ea Ioan primește o nouă sarcină și este introdus un nou sul, al cărui conținut este descris în capitolele 12-22”[2].

1: Și-am văzut un alt înger puternic, pogorându-se din cer, învăluit într-un nor; și pe capul său, curcubeul; și fața lui, ca soarele; și picioarele lui, ca niște stâlpi de foc.

Un alt înger puternic: „singurul celălalt înger puternic, menționat până aici, e cel asociat cu cartea sigilată (5, 2)”[3].

„*Norul, curcubeul și soarele* arată lumina sfântului înger, cea asemenea cu aceste stihii. Astfel, se arată firea îngerească cea cerească și felurită întru bunătați și luminată și știința ei. Iar *stâlpii de foc* însemnează groaza și munca asupra celor ce săvârșesc rele, adică asupra celor ce tâlhăresc pe pământ și a celor ceucid pe mare (v. 2)”[4].

„Teologia (Scriptura) împletește [Puterile cerești] și în chip de nor, arătând prin aceasta că sfințele minți sunt umplute pe de o parte într-un mod mai presus de lume de lumina ascunsă, pe de alta de primirea celei dintâi arătate, transmițând-o pe aceasta fără să o trimită de la ele cu îmbelșugare la cel de al doilea grad, într-o a doua arătate și pe măsura lor[5]. Aceasta arată puterea lor roditoare, de viață făcătoare, sporitoare și desăvârșitoare, care, producând ploaia spirituală, trezește prin revărsarea valurilor ei în sânul primitor al durerilor nașterea vieții”[6].

2: Și-n mână avea o carte mică, deschisă. Și și-a pus piciorul cel drept pe mare, iar pe cel stâng pe pământ,

Și-n mână avea o carte mică, deschisă: „adnotarea e paralelă lui 5, 1, unde Dumnezeu e descris ca având în mână un sul sigilat, simbol al primului ciclu de viziuni fragmentare, obscure și evident intenționat voalate. Sulul deschis simbolizează al doilea ciclu de viziuni, în care caracterele dramei eshatologice sunt mai clar definite și natura conflictului ultimelor zile[7], precum și soluția sa, este trasată mai viu și mai coerent”[8]. Punerea unui picior pe mare și a celuilalt pe pământ poate indica stăpânirea dată îngerului asupra stihiiilor lumii pământești.

„Cartea cea mică mi se pare a cuprinde numele și faptele celor ce sunt prea-răi, [...] a căror muncă o arată îngerul”[9]. Dacă acceptăm tâlcuirea, cartea e *mică* pentru micimea de suflet a acelor, nu pentru numărul redus al lor.

3: și a strigat cu glas mare, așa cum răcnește un leu. Iar când a strigat, cele șapte tunete și-au slobozit glasurile.

Cele șapte tunete: „vocea amplificată a lui Dumnezeu (vezi Psalmi 28, 3)”[10]. În cele șapte tunete s-au văzut și șapte perioade din istoria omenirii: 1) biruința creștinismului asupra păgânismului; 2) căderea Imperiului roman și nașterea noilor regate creștine; 3) apariția Islamului și căderea Imperiului bizantin; 4) perioada cruciadelor; 5) împutinarea credinței în Bizanț și la Roma – Reforma; 6) revoluțiile și instaurarea anarhiei pretutindeni în lume; 7) restaurarea Imperiului roman, adică noul imperiu mondial, condus de Antihrist[11]. În ce ne privește, scontăm pe o desfășurare ceva mai complicată a evenimentelor, mizând pe faptul că Răsăritul este încă viu (*oaze*, însă, existând pretutindeni).

Răcnetul *ca de leu* arată groaza pe care o vor aduce plăgile zilelor celor de pe urmă.

4: Și când cele șapte tunete au vorbit, eu eram să scriu, și-am auzit o voce care zicea din cer: „Pecetluiește cele ce-au vorbit cele șapte tunete și nu le scrie!”

Autorului i se cere ca, deocamdată, să țină în secret dezvăluirile ce i s-au făcut. „Prin zicerea aceasta se arată că cele grăite sunt neștiute și că nu se vor cunoaște decât numai după dovedirea și plinirea lucrurilor. De aici, Evanghelistul a învățat să însemneze numai glasurile tunetelor, iar tâlmăcirea și știința cea arătată s-o ascundă până la vremea plinirii”[12].

5: Iar îngerul pe care l-am văzut stând pe mare și pe pământ și-a ridicat mâna dreaptă către cer

Mâna: în cazul ființelor cerești, „umerii, brațele și mâinile înseamnă puterea făcătoare, lucrătoare și activă”[13].

6: și s-a jurat pe Cel ce este viu în vecii vecilor, pe Cel ce a făcut cerul și cele ce sunt în cer, și pământul și cele ce sunt pe pământ, și marea, și cele ce sunt în mare, că timp nu va mai fi,

Timp nu va mai fi, adică nu încape nici o amânare. La fel, „faptul că sulul este mic sau scurt poate fi o metaforă a restricției timpului”[14].

„Vorbește fie de veacul viitor, în care nu va mai fi vreme măsurată cu soarele, fie zice că vremea până la plinirea glasului celui de-al șaptelea înger nu va fi prea lungă”[15]. „Este important aici faptul că îngerul

s-a jurat pe *Cel ce este viu în vecii vecilor*, adică pe Dumnezeu Însuși. În consecință, acei sectanți care consideră că nici un jurământ nu este permis greșesc”[16].

7: ci-n zilele când cel de al șaptelea înger va grăi – când va fi să trâmbițeze -, atunci taina lui Dumnezeu, așa cum le-a binevestit El robilor Săi profeții, este încheiată.

Este încheiată, adică dusă până la sfârșit. *Profeții*: „referirea poate fi la profeții Scripturii ebraice, la profeții creștini contemporani lui Ioan sau la ambele categorii”[17].

8: Iar glasul din cer pe care-l auzisem a vorbit din nou cu mine și a zis: „Mergi de ia cartea cea deschisă-n mâna îngerului care stă pe mare și pe pământ!”

„Această poruncă este echivalentă unui mandat de profetizare”[18].

9: Și m-am dus la înger și i-am zis să-mi dea cărticica. Și mi-a răspuns: „Ia-o și mănânc-o; și pântecele ți-l va amări, dar în gura ta va fi dulce ca mierea”.

Mănânc-o: adică, asimilează-i conținutul.

10: Și-am luat din mâna îngerului cărticica și am mâncat-o; și-n gura mea era dulce ca mierea, dar după ce-am mâncat-o mi s-a amărât pântecele.

Cartea e „dulce, pentru că ea cuprinde cuvintele lui Dumnezeu și mila Sa; amară, pentru că vestește înfricoșătoarea Judecată”[19].

S-a văzut aici și o atenționare spre a nu înfățișa cele tainice celor nepricepuți (deși textul biblic ar putea doar să sugereze aceasta, indirect): „Proorocii noștri cugetau adevăruri mai mari decât tot ce se poate scrie, dar pe care ei nu le-au încredințat scrisului. [...] [Apostolul Ioan[20]], la porunca Cuvântului însuși, a mâncat acel sul, ca să nu mai fie copiat și predat celor nevrednici”[21]. „Ioan Evanghelistul, când a înghițit un capăt al sulului care era scris pe față și pe dos, a închipuit Scriptura întreagă, care e la început foarte dulce când o mesteci, dar care devine tot mai amară pentru conștiința tuturor celor care ajung s-o cunoască”[22].

11: Și mi s-a spus: „Tu trebuie ca din nou să profețezi la o mulțime de popoare și de neamuri și de limbi și de-mpărați”.

Și mi s-a spus: „de către Dumnezeu sau de către înger. ♦ *Să profețezi*: = să aduci la cunoștință planul și voia lui Dumnezeu. *Din nou* (probabil): ceea ce urmează; a doua jumătate a Apocalipsei (capitolele 12-22)”[23].

„Arată că cele văzute nu vor lua sfârșit îndată după vedenia dumnezeieștii descoperiri, ci i se cade fericitului ca, prin propovăduirea și descoperirea sa, să vestească cele viitoare acelor care citesc”[24].

[1] BBVA, p. 1761

[2] ICSS IX, p. 177

[3] ICSS IX, p. 177

[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

[5] Fiecare ceată îngerească *filtrează* în oarecare mod lumina dumnezeiască, trimițând-o următoarei cete adaptată la măsura ei. În această lucrare apare rolul de *nor* al Puterilor cerești, așa cum norul cel văzut modifică lumina zilei.

[6] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 6

[7] Atenționăm că aceste *ultime zile* au împlinit deja două milenii, astfel că e mai de folos să trăim noi fiecare clipă ca fiind, posibil, ultima, decât să încercăm să facem predicții asupra sfârșitului. Acestea s-au mai spus și-n alte locuri, dar socotim că, în acest caz, repetiția nu dăunează.

[8] ICSS IX, p. 177

[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

[10] BBVA, p. 1761

[11] Apud Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, X

[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

[13] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3

[14] ICSS IX, p. 177

[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

[16] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, X

[17] ICSS IX, p. 177

[18] ICSS IX, p. 178

[19] BBVA, p. 1762

[20] Chiar în acest loc, autorul se referă la Iezechiel, trecut printr-o experiență asemănătoare (Iezechiel 2, 9-10), vorbind despre Sfântul Ioan ceva mai jos.

[21] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 6

[22] Origen, *Filocalia*, V, 6

[23] BBVA, p. 1762

[24] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

CAPITOLUL 11 – *Cei doi martori. A șaptea trâmbiță.*

1: Și mi s-a dat o trestie asemenea unui toiag, spunându-mi-se: „Scoală-te și măsoară templul lui Dumnezeu și altarul și pe cei ce se închină în el.

„Măsurătoare în vederea cruțării lor de la dezastru (vezi Zaharia 2, 5-6)”[1].

2: Și curtea cea din afară a templului las-o pe dinafară și n-o măsoară, pentru că ea le-a fost dată neamurilor, iar acestea vor călca-n picioare cetatea sfântă timp de patruzeci și două de luni.

„42 de luni = 1260 zile = 3 ani și jumătate; o perioadă destul de lungă, dar limitată”[2], reprezentând, totodată, jumătatea numărului 7, număr care-l reprezintă pe Dumnezeu. Diavolul caută să-L imite (prin cele 7 capete – 12, 3), dar atinge doar jumătate din număr, adică doar schimonosește cele ce vede (e o indicație a slăbiciunii sale). *N-o măsoară*: „zona Templului nu trebuie măsurată pentru că păgânilor li s-a permis să calce în picioare această parte a sanctuarului; faptul acesta ne lasă să intuim că măsurarea sanctuarului însuși, a altarului și a celor ce-l adoră, înseamnă cruțarea acestora de păgâni”[3].

3: Și celor doi martori ai Mei le voi da putere și ei vor profeti, îmbrăcați în sac, o mie două sute și șaiszeci de zile”.

Celor doi martori ai Mei: „aceștia nu sunt numiți, dar ei trebuie crezuți. Simbol al celor ce-L vor mărturisi pe Hristos în fața prigonitorilor, având ca prototipuri vechitamentare pe Ilie și Moise (vezi mai jos). ♦ *Îmbrăcați în sac*: semn că misiunea lor este aceea de a îndemna la pocăință”[4]. *Cele 1260 de zile*: „reprezintă cele patruzeci și două de luni din versetul 2. Este durata mării prigoane a Iudeilor între anii 167-164 î. Hr. de către Antioh Epifanes (175 – 164 î. Hr.). În urma faptelor descrise de Daniel 7, 25, timpul de trei ani și jumătate devine durata tipică a prigoanei Bisericii, precum și a celorlalte încercări prin care poate trece poporul lui Dumnezeu (vezi și 12, 6.14; 13, 5; Luca 4, 25; Iacov 5, 17)”[5]. Chiar dacă e o potrivire între prigoana pornită de Antioh și timpul indicat în Apocalipsă, e puțin probabil ca Sfântul Ioan să fi făcut referire la evenimente ce nu privesc, în mod direct, Biserica, doar dacă acelea au fost privite ca tip al persecuțiilor de mai târziu.

4: Aceștia sunt cei doi măslini și cele două sfeșnice care stau înaintea Domnului pământului.

5: Și dacă vrea cineva să-i vatăme, foc le iese din gură și le mistuie vrăjmașii; și dacă ar vrea cineva să-i vatăme, tot așa trebuie și el ucis.

Cei doi trimiși nu pot fi vătămați până ce nu-și vor împlini misiunea.

6: Aceștia putere au să-nchidă cerul, pentru ca ploaia să nu plouă în zilele profeției lor, și putere au peste ape să le schimbe-n sânge și să lovească pământul cu orice fel de plagă, oridecâteori vor voi.

Aici sunt evidente aluziile la Ilie și Moise[6]. Cei doi reprezintă, totodată, Legea (Moise) și Profeții (Ilie). Tot ei apar alături de Hristos în momentul Schimbării la față (Matei 17, 3; Marcu 9, 4; Luca 9, 30). În continuare, un text care se referă la Ilie și Enoh: „Jumătate din această săptămână o vor stăpâni cei doi profeți, Enoh și Ilie. Ei vor predica o mie două sute șaiszeci de zile, îmbrăcați în haine de sac și vor îndemna la pocăință poporul [ales], precum și toate neamurile”[7].

Dumnezeu „aduce leacul întocmai potrivit cu rana. Căci – așa cum hristosul cel mincinos (Antihrist) va lua toată puterea diavolului și va fi cel mai slăvit dintre toți vrăjitorii și fermecătorii, întru toate semnele și minunile cele mincinoase – tot astfel Dumnezeu îi va înarma pe sfinții aceștia doi cu puterea adevăratelor semne și minuni, care, prin adevăr și lumină, vor vădi minciuna și întunericul, adică îi vor întoarce pe cei rătăciți cu cuvântul învățaturii sau cu bătăile muncilor: nu vor da ploaie, îi vor bate cu foc și cu schimbarea stihiiilor și cu alte semne. Iar pe amăgitorul (antihrist) îl vor face cunoscut și acesta nu-i va putea vătăma până nu-și vor împlini proorocia”[8].

7: Și când își vor isprăvi mărturia, Fiara care se ridică din adânc va face război cu ei și-i va birui și-i va omorî.

Fiara este Antihristul. Îi va omorî „pentru că nu au vrut să aducă slavă Antihristului, adică, micului corn încolțit [între celelalte], care cu inimă trufașă va începe să se înalțe și să se proslăvească în chip de Dumnezeu, prigonindu-i pe sfinți și hulindu-L pe Hristos”[9].

8: Și leșurile lor vor zăcea în piața cetății celei mari, care simbolic se cheamă Sodoma și Egipt, acolo unde și Domnul lor a fost răstignit.

*Simbolic: „literal: duhovnicește; în plan spiritual; alegoric”[10]. Noul Testament 1983 optează pentru traducerea: *duhovnicește*. Textul grec are *πνευματικός* (Vulgata: *spiritaliter*). *Sodoma și Egipt*: astfel e desemnat „Ierusalimul; în Isaia 1, 9-10 e numit Sodoma (din pricina păcatelor lui)”[11]. Aici, critica e accentuată, Ierusalimul fiind apropiat și de Egipt, loc tradițional al robiei, pentru evrei. În același ton: „Sodoma și Egiptul sunt întruchiparea fărădelegii. Cetatea unde a fost răstignit și Domnul lor este Ierusalimul care, prin păcatele lui, merită să fie pus în rând cu cetatea și țara coruptă din vechime”[12].*

Într-o tâlcuire, prin *Egipt* este înțeles, în mod figurat, *veacul de față*, ce se cere depășit încă de aici de către cei ce tind și grăbesc spre veacul viitor[13].

9: Și timp de trei zile și jumătate, oameni din popoare și din seminții și din limbi și din neamuri le vor privi leșurile și nu vor îngădui ca trupurile lor moarte să fie puse-n mormânt.

10: Și-asupra lor se vor bucura locuitorii de pe pământ și se vor veseli și-și vor trimite daruri unii altora, pentru că acești doi profeți i-au chinuit pe locuitorii de pe pământ.

11: Și după cele trei zile și jumătate, duh de viață de la Dumnezeu a intrat în ei și-au stat pe picioarele lor; și frică mare a căzut peste cei ce se uitau la ei.

12: Și au auzit un glas puternic din cer, zicându-le: „Suiți-vă aici!” Și s-au suit la cer într-un nor; și dușmanii lor au privit la ei.

„După trei zile și jumătate, zile întocmai la număr cu anii proorociilor, în care au zăcut morți, zice că iar se vor scula și se vor sui la cer în carul Stăpânului, pe nori, frică și groază făcându-li-se celor ce-i vor vedea”[14].

Tradiția a văzut în cei doi martori fie pe Moise și Ilie, cum s-a mai arătat, fie pe Ilie și Enoh, ultimii doi fiind recomandați de *strămutările* (IV Regi 2, 11; Facerea 5, 24) lor misterioase la cer (însă și moartea lui Moise în munte rămâne învăluită în mister, de vreme ce mormântul său e *necunoscut* – cf. Deuteronom 34, 6).

13: Și-n ceasul acela s-a făcut cutremur mare; și a zecea parte din cetate s-a prăbușit și au pierit în cutremur șapte mii de oameni; iar ceilalți s-au înfricoșat și I-au dat slavă Dumnezeului cerului.

Cutremurul poate avea și un sens spiritual: „socotesc că arată și schimbarea duhovnicească a celor ce se vor clăti [îndrepta] spre lucrul cel stătător și tare”[15]. Oricum, înălțarea celor doi și cutremurul vor știrbi autoritatea lui Antihrist, vădind puterea sa îndoielnică.

14: Al doilea „vai” a trecut; al treilea „vai”, iată, vine de-ndată.

„Sfârșitul interludiului dintre trâmbițele a șasea și a șaptea”[16].

15: Și a trâmbițat al șaptelea înger: și au fost în cer glasuri puternice, zicând: Împărăția lumii a devenit a Domnului nostru și a Hristosului Său și El va împărăți în vecii vecilor.

„Singularul *El* se referă, deopotrivă, la Domnul (Dumnezeul) nostru și la Hristosul Său”[17]. Cele de aici sunt în mod evident o viziune eshatologică, când împărăția lumii acesteia e redobândită de Hristos (e smulsă actualei dominații – parțiale – a lui Satan).

„Pe Dumnezeu să-L laudăm și ca veac și ca timp, ca cel ce e Cauzatorul a tot timpul și veacul; și ca Vechi de zile, ca Cel ce e înainte de vreme și mai presus de timp și ca Cel ce schimbă vremurile și timpurile. Și iarăși ca fiind dinainte de veacuri, întrucât este și înainte de veac și mai presus de veac și împărăția Lui este împărăția tuturor veacurilor”[18].

16: Și cei douăzeci și patru de Bătrâni care-n fața lui Dumnezeu șed pe tronurile lor au căzut cu fețele la pământ și I s-au închinat lui Dumnezeu,

17: zicând: „Îți mulțumim Ție, Doamne Dumnezeule, Atotțiitorule, Cel-ce-Ești și Cel-ce-Erai și Cel-ce-Vii, că Ți-ai luat puterea Ta cea mare și-ai început să împărățești.

Formula de aici (ca și cea similară de la 1, 4) „Îl arată pe Dumnezeu; pentru cele trei timpuri este un singur nume: *Cel Ce este* (Ieșirea 3, 14)”[19].

18: Și neamurile s-au mâniat, dar a venit mânia Ta și vremea ca cei morți să fie judecați și să-i răsplătești pe robii Tăi profeții și pe sfinți și pe cei ce se tem de numele Tău, pe cei mici și pe cei mari, și să prăpădești pe cei ce prăpădesc pământul”.

„*Neamurile s-au mâniat*: aici este, probabil, o referire implicită la tratamentul rău aplicat dreptilor [...]. ♦ *A venit mânia Ta*: pedeapsa divină definitivă a celor răi. ♦ *Vremea de a judeca morții*: o referire clară la judecata universală care implică [...] o înviere universală. ♦ [*Răsplata*]: judecata este o binecuvântare (mântuire) pentru drepti. ♦ [*Să prăpădești*]: judecata cuprinde pedeapsa pentru cei răi”[20].

19: Și templul lui Dumnezeu s-a deschis, cel din cer, și-n templul Său s-a văzut chivotul testamentului Său; și-au fost fulgere și vuiete și tunete și cutremur și grindină mare.

„Deschiderea Sfintei Sfintelor[21] exprimă aici o auto-revelare extraordinară a lui Dumnezeu. *Fulgere, glasuri și tunete și un cutremur de pământ*: manifestări cosmice care însoțesc autorevelațiile lui Dumnezeu sau teofaniile”[22].

„Prin deschiderea cerului și vederea chivotului se arată descoperirea bunătăților gătite sfinților [...]. Iar când acestea se vor descoperi, asupra celor necredincioși, a celor fără de lege, vor veni glasuri groaznice, fulgere și grindină. Iar *cutremurul* arată schimbarea acestei lumi și închipuie munca gheenei”[23].

[1] BBVA, p. 1762

[2] BBVA, p. 1762

[3] ICSS IX, p. 179

[4] BBVA, p. 1762

[5] NTEP, p. 752

[6] Deși cei mai mulți comentatori se referă la Ilie și Enoh, așa cum se va arăta și mai jos.

[7] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 43, 2

[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI

[9] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 47

[10] BBVA, p. 1762

[11] BBVA, p. 1762

[12] NTEP, p. 753

[13] Cf. Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 1

[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI

[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI

[16] BBVA, p. 1762

[17] BBVA, p. 1762

[18] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numirile dumnezeiești*, X, 3

[19] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 71, 2

[20] ICSS IX, p. 181

[21] În Templu, chivotul era păstrat în Sfânta Sfintelor.

[22] ICSS IX, p. 181

[23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI

CAPITOLUL 12 – *Cele șapte semne. Primul: Femeia și Balaurul.*

1: Și-un mare semn s-a arătat în cer: O femeie înveșmântată cu soarele; și sub picioarele ei, luna; și pe capul său, o cunună din douăsprezece stele.

Femeia este „identificată cu Fecioara Maria, *Eva cea Nouă*”[1]. În plus, cum se va arăta și mai jos, „această Femeie este, în același timp, întruchiparea Mariei, mama lui Mesia (v. 5), și a Bisericii (v. 17)”[2]. *Cunună din douăsprezece stele*: „cele douăsprezece seminții ale lui Israel, neam căruia îi aparține Femeia, dar și cei doisprezece apostoli ai Bisericii (noul Israel)”[3]. În ce ne privește, credem ca mai potrivit, în contextul întregii cărți ioaneice, să vedem în Femeie chipul Bisericii, mai ales întrucât, în versetul următor, se vorbește despre chinurile nașterii, ceea ce ar fi nepotrivit să aplicăm Fecioarei.

„*Femeia înveșmântată în soare* indică limpede Biserica, îmbrăcată în Cuvântul Tatălui, Care este mai strălucitor decât soarele însuși. *Și luna sub picioarele ei*, zice, adică [Biserica] este împodobită cu lumină cerească, precum luna. *Iar pe capul ei o cunună de douăsprezece stele* îi arată pe cei doisprezece apostoli pe care se ține Biserica”[4].

2: Și era însărcinată; și striga chinându-se și muncindu-se să nască.

„Zicem că Biserica pătimește durere pentru fiecare din cei ce se nasc din apă și din Duh, până când – așa cum spune dumnezeiescul Apostol [Pavel] – *Hristos va lua chip întru ei* (Galateni 4, 19)”[5]. „*Și avea în pântece prunc și țipa de durere și se chinuia să nască*, deoarece Biserica nu prididește să izvodească Logosul din inima ei, cu toate că lumea o prigonește”[6].

Versetul e folosit în descrierea lucrării celor ce stăruie în rugăciunea inimii: „Semnele începutului sunt acestea: în unii se arată ca o lumină ce răsare; în alții ca veselie plină de cutremur; în alții iarăși ca bucurie; iar în alții, ca bucurie amestecată cu frică; în alții ca un cutremur și bucurie; uneori, la alții, ca lacrimi și frică. Fiindcă sufletul se bucură de cercetarea și de mila lui Dumnezeu, dar se teme și tremură de venirea Lui, ca un vinovat de păcate multe. Altora li se ivește la început o zdrobire negrăită a inimii și o durere nespūsă a sufletului, care suferă dureri ca o femeie ce naște, cum zice Scriptura”[7].

3: Și-un alt semn s-a arătat în cer: Iată, un Balaur mare, roșu ca focul, având șapte capete și zece coarne; și pe capete, șapte cununi împărătești.

Balaur: „= Diavolul; dușmanul din vechime al Femeii (Facerea 3, 15)”[8]. *Coarnele* sunt simboluri ale forței, iar cele *șapte cununi împărătești* închipuie „puterea regală a diavolului, *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 12, 31)”[9].

„*Cer* înțelegem că este văzduhul, iar *balaurul roșu* [este diavolul]. Iar roșul arată că este pornit spreucidere și bucurios de vărsare de sânge, sau că are fire de foc îngerească, deși a căzut dintre îngeri. Iar prin *șapte capete* se înțeleg șapte puteri viclene dintr-ale lui, potrivnice lucrurilor duhovnicești [darurilor Duhului Sfânt – n. trad.]”[10].

4: Și coada lui târa o treime din stelele cerului; și le-a aruncat pe pământ. Și Balaurul a stat înaintea Femeii care era să nască, pentru ca să-i înghită copilul când îl va naște.

O treime din stelele cerului: „oastea diavolului: îngerii căzuți. Balaurul își pregătește forțele pentru lupta ce urmează să înceapă”[11]. Prin stelele trase de diavol se pot închipui și creștinii căzuți, așa cum se închipuie și în fresca de la mănăstirea Sucevița, redând *Scara virtuților*, după scrierea Sfântului Ioan Scărarul. Evident, e vorba despre creștini *asemenea stelelor*, așadar despre aceia care ar fi trebuit să aibă un rol călăuzitor în Biserică. Cum arată și Dante în *Infernul*, nu e ceva neobișnuit ca la caznele cele veșnice să se afle și (înalte) fețe bisericesti[12].

Înghițirea copilului încă de la naștere arată că diavolul pândește pe cei de curând născuți în credință, pentru a nu ajunge aceștia la *vârsta* și măsura lui Hristos.

Imaginea e folosită de către Sfântul Pioniu, ce deplângea pe creștinii care, de teama chinurilor, au apostaziat: „Au intrat și dintre frații creștini care de nevoie au fost siliți (să se lepede), făcând plânset mare, încât în fiecare oră se auzea plângerea lor, mai ales din partea celor ce erau evlavioși și cu viețuire frumoasă. Iar Pioniu, plângând, le-a spus: – Sunt pedepsit cu o nouă pedeapsă și sfâșiat în bucăți, văzând mărgăritarele Bisericii călcate în picioare de porci (cf. Matei 7, 8) și *stelele cerului trase spre pământ de coada balaurului*, iar via pe care a sădit-o dreapta lui Dumnezeu, pustiită de mistreți (cf. Psalmi 9, 9.13-14); iar acum o culeg cei ce merg alături de calea (vieții)”[13].

5: Și ea a născut un Copil de parte bărbătească, Cel ce cu toiag de fier va să păstorească toate neamurile. Și Copilul ei a fost răpit la Dumnezeu și la tronul Său,

Copilul ce va păstori toate neamurile: „= Iisus Hristos; Mielul devenit Păstor (7, 17); citat din Psalmi 2, 9 (profeție mesianică). [În viziune,] *Copilul a fost răpit la Dumnezeu*: trecere directă de la naștere la înălțarea întru slavă; diavolul nu se poate atinge de El”[14].

„Prin cei ce se botează, Biserica Îl naște pururea pe Hristos, ca pe Cel ce ia formă într-înșii [...]. Deci *copilul de parte bărbătească* este poporul bisericesc cel neslăvit prin dezmiardări. *Și s-a răpit copilul ei*: și acum se răpesc[15] sfinții aflați întru ispite, ca să nu fie biruiți de cele rele care sunt peste puterile

lor”[16]. „Și a născut femeia, zice, un copil de parte bărbătească, menit să păstorească toate neamurile, adică, L-a născut pe Hristos, de parte bărbătească și desăvârșit, copil al lui Dumnezeu, Dumnezeu și om, pe Care Îl anunțaseră profeții și pe Care Biserica, născându-L mereu, Îl arată tuturor neamurilor. *Pruncul acesta al ei a fost răpit și dus în fața lui Dumnezeu și a tronului Său*, adică, Cel născut veșnic de Biserică este împărat ceresc, nu pământesc”[17].

6: iar Femeia a fugit în pustie, acolo unde are ea loc pregătit de Dumnezeu, pentru ca acolo s-o hrănească timp de o mie două sute și șaiszeci de zile.

În pustie: „Pustie: în limbajul biblic, locul de refugiu al celor prigonți”[18]. Ca și la 11, 3, e vorba de trei ani și jumătate. *Pustia* are dublă conotație: „ambivalența simbolului este izbitoare dacă îl considerăm plecând doar de la imaginea solitudinii: este sterilitatea, fără Dumnezeu; este fecunditatea, cu Dumnezeu, dar datorată numai lui Dumnezeu. Deșertul revelează supremația harului: în ordinea spirituală, nimic nu există fără el [fără har]; totul există prin el și numai prin el”[19].

„Femeia care apare în cer îmbrăcată în soare, purtând o cunună cu 12 stele, având luna așternut picioarelor ei, aflându-se în chinurile nașterii, reprezintă [...] pe Mama noastră, o putere care există prin sine, deosebită de fiii ei [...]. Aceasta este Biserica; fiii ei, pe care i-a născut prin botez, vor alerga către ea din toate părțile pământului după înviere, privind lumina cea neînserată, îmbrăcând ca pe o haină strălucirea Cuvântului, ea este cuprinsă de o mare bucurie. Căci cu ce altă podoabă mai de preț ar putea să se împodobească împărăteasa pentru a se prezenta la Domnul ca mireasă, dacă nu cu lumina? [...] *Luna îi este așternut picioarelor*. Cred că prin lună înțelege simbolic credința celor ce s-au curățit de stricăciune prin baia botezului, pentru că lumina ei molcomă este asemenea apei călduțe. Biserica, deci, care are așternut picioarelor credința și atașamentul nostru – după acest mod de a înfățișa luna – se află în durerile nașterii până ce *toate neamurile vor intra* (Romani 11, 25) în ea, până ce va transforma pe cei psihici în pnevmatici. Ea este și mamă, pentru că întocmai ca femeia care concepe și, la plinirea vremii, aduce pe lume un om desăvârșit, se poate spune că Biserica îi concepe pe cei care îmbrățișează cuvântul (lui Dumnezeu), îi formează după chipul și asemănarea lui Hristos și, în cele din urmă, îi face (prin botez) cetățeni ai acelor fericite veacuri. Prin urmare, Biserica este prezentă în mod necesar la botez, pentru că ea este aceea care naște pe cei care se botează. Ea are luna așternut picioarelor ei pentru că cei renăscuți capătă o anume strălucire; de aceea se și zice că sunt *luminați*. În săptămâna Patimilor[20], (Biserica) face să le strălucească mereu în gând luna plină duhovnicească[21], până când vor apărea zorile și lumina cea desăvârșită a zilei celei mari. [...] Socotesc că despre Biserica s-a zis că naște prunc de parte bărbătească pentru că cei luminați primesc însușirile și trăsăturile bărbătești ale lui Iisus. Realizarea asemănării lor cu Cuvântul este o urmare firească a cunoașterii exacte (a dogmelor creștine) și a credinței; astfel, prin botez, în fiecare dintre ei se naște în chip spiritual Hristos”[22]. „Deșertul în care vine ea și este hrănită timp de 1260 de zile, locul care nu rodește stricăciune și răutate și este inaccesibil celor mulți; locul, însă, care rodește înțelepciune și pulsează de viață, locul accesibil sfinților, este de bună seamă ogorul prea frumos, cu pomi plăcuți la vedere și parfumați ai Virtuții [...]. Cât despre cele 1260 de zile, cât durează șederea femeii în pustiu, acestea reprezintă [...] zăbava noastră aici, pentru cunoașterea perfectă a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, timpul ce ține până la inaugurarea vremurilor de apoi, atunci când noi nu vom mai contempla doar cu rațiunea pe Cel ce este, ci mergând la El Îl vom contempla direct[23]”[24].

7: Și război s-a făcut în cer: Mihail și îngerii lui au pornit război cu Balaurul. Și se războia Balaurul, și îngerii lui;

Mihail: „= Arhanghelul Mihail, comandantul oștilor cerești (Daniel 10, 13.21; 12, 1)”[25].

8: și el n-a răzbit, nici că locul lor s-a mai găsit în cer.

„Balaurul cel mare, de culoarea focului, încornoratul cu 7 capete, cel ce târăște (după sine) *a treia parte* din stele, cel ce pândește să mănânce *pruncul* celei din durerile nașterii, este însuși diavolul, cel ce întinde curse celor de curând iluminați, pentru a le întina cugetul, chipul și strălucirea adusă în sufletul lor de Cuvântul. Însă nu-și ajunge ținta, pentru că cei renăscuți sunt răpiți în sus *către tronul lui Dumnezeu*, adică este ridicat cugetul celor reînnoiți sus[26], la scaunul dumnezeiesc și la temelia adevărului; se

deprinde să vadă și să-și închipuie lucrurile de acolo, încât să nu mai fie înșelat de balaur, care îl trage în jos; căci diavolului nu-i este permis să nimicească pe cei care tind și privesc în sus. Stelele pe care, atingându-le cu vârful cozii, le trage pe pământ, sunt grupurile ereticilor. Stelele întunecoase care cad reprezintă într-adevăr adunarea ereticilor, pentru că aceștia vor să cunoască lucrurile cerești, vor să creadă în Hristos, vor ca sufletul lor să sălășluiască în ceruri și să se apropie de stele ca *fi ai luminii*, dar sunt zdruncinați și trași în jos de încolăcirile balaurului, pentru că s-au făcut vinovați față de dreapta credință. Ei au fost numiți *a treia parte dintre stele* pentru că au greșit față de una din Persoanele Treimii”[27].

9: Și aruncat a fost Balaurul cel mare, șarpele cel de demult, care se cheamă diavol și Satana, cel ce pe toată lumea o înșală – aruncat a fost pe pământ; și îngerii săi aruncați au fost cu el.

Șarpele cel de demult: „acela care a dus la păcat părinții neamului omenesc, pe Adam și Eva (Facerea 3; II Corinteni 11, 3)”[28]. *Toată lumea*: „nu universul (**kosmos**), ci oamenii ca lume (**ikumeni**[29])”[30]. Șarpelui, „Sfântul Ioan nu îi pune la îndoială anterioritatea, ci îi prevestește înfrângerea [...]. Înșelătorul devine astfel respingător. Puterilor și iscusinței lui, incontestabile ca atare, le este contestată originea. Ele [puterile sale – n. n.] sunt socotite rodul unui furt, devenind astfel nelegitime față de spirit: știința șarpelui va deveni știința blestemată. Iar șarpele din noi nu va mai zămisli decât vicii aducătoare nu de viață, ci de moarte”[31].

Dacă, încă de la început, șarpele a înșelat pe protopărinți, lucrând apoi și pierzania urmașilor acelora, Hristos a adus „jertfa pentru toți, dând templul Său spre moarte (Evrei 9, 12.24), ca să facă pe toți nevinovați și iertați de neascultarea de la început și să Se arate totodată pe Sine mai înalt decât moartea, arătând trupul Său nestricăcios drept pânga învierii tuturor”[32]. Iar cei ce Se unesc cu Hristos dobândesc și puterea Sa de a birui șarpele: „Așa cum Acela are putere peste toate, tot așa și el împărățește peste patimi [...], supune pe demonii (Luca 10, 17) care meșteresc răutatea, calcă în picioare balaurul cel vechi și mare ca pe o vrabie umilă”[33].

10: Și am auzit un glas mare-n cer, zicând: „Acum s-a făcut mântuirea și puterea și împărăția Dumnezeului nostru și stăpânirea Hristosului Său, căci aruncat a fost pârâșul fraților noștri, cel ce ziua și noaptea-i pâra în fața Dumnezeului nostru.

Pârâșul: „**șatan**, în ebraică, înseamnă *învinuitor*”[34]. „Balaurul sau șarpele, protagonistul povestirii, este identificat în imn cu *acuzatorul* creștinilor înaintea lui Dumnezeu, în curtea cerească. În acel tribunal, creștinii sunt eliberați prin mijlocirea morții lui Iisus. Răzbunarea în tribunalul ceresc este răsturnarea ironică a condamnărilor impuse de tribunalele pământești (romane)”[35].

11: Și ei l-au biruit prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor și prin aceea că viața până la moarte nu și-au iubit-o.

„Și-au disprețuit viața până într-acolo încât au acceptat să moară (ca martori-martiri ai Mielului); vezi Ioan 12, 25”[36].

12: Pentru aceasta bucurați-vă, ceruri, și voi, cei ce locuiți în ele! Vai vouă, pământule și mare, căci diavolul a coborât la voi având mare mânie, fiindcă el știe că puțină vreme are”.

Diavolul mai poate activa cât mai există timp. Aici, un cuvânt despre neschimbabilitate: „Neschimbabilitatea lui Dumnezeu, de care El face parte și celor ce cresc în iubire, este neschimbabilitatea în plinătatea vieții de iubire, deasupra căreia nu mai poate fi altceva. Neschimbabilitatea iadului este vidul total al vieții. Cei ce sunt în această stare s-au rupt total din dialogul iubirii, care-i ținea atârnați de eternitate. Viața lor nu mai este propriu zis o viață, existența lor nu mai e propriu zis o existență. Timpul coincide cu devenirea, pentru că el tinde spre deplina comuniune cu Dumnezeu, spre eternitate. Devenirea nu este în Dumnezeu, nici în iad. A admite o devenire în Dumnezeu înseamnă a nu-L mai vedea în plenitudinea vieții și a nu mai recunoaște plenitudinea nici în Creator. Timpul nu va fi nici în cer, nici în iad. În cer nu va mai fi pentru că cei de acolo Îl au pe Dumnezeu ca

plenitudine; în iad nu va mai fi, pentru că nu se mai poate tinde spre Dumnezeu. Dar aceasta [existența din iad – n. n.] nu va fi o odihnă. Pentru că vidul fără speranță este un chin”[37].

Vai vouă, pământule și mare: „înseamnă: Amar celor ce locuiesc pe pământ și pe mare! – adică celor care n-au petrecerea în ceruri, ci pe pământ. Pentru că mulți din cei ce locuiesc pe pământ îl biruiesc pe diavol și-l vor birui [...]. Dar cei ce gândesc cele pământești și se învâluie în marea lumească este cu neputință să nu fie nevoiași și ticăloși și umiliți”[38].

13: Și când Balaurul a văzut c-a fost aruncat pe pământ, a prigonit-o pe Femeia care născuse Pruncul.

„În prelungirea și completarea simbolului, Femeia (Fecioara Maria) e însăși Biserica, supusă-n istorie dușmăniei diavolului, atât în persecuții cât și-n timp de pace”[39]. Cum s-a văzut, opțiunea noastră e pentru Biserică, referirea la Fecioara Maria trimitând-o în plan secundar.

14: Și i s-au dat Femeii cele două aripi ale vulturului celui mare, ca să zboare-n pustie la locul ei, acolo unde, departe de fața șarpelui, este hrănită o vreme și vremi și-o jumătate de vreme.

Aripile vulturului celui mare: „Simbol ascuns[40]. E foarte probabil însă ca acest text să fi inspirat icoana-frescă a Maicii Domnului înaripate, din biserica mănăstirii Govora. ♦ *O vreme și vremi și-o jumătate de vreme:* „expresie preluată din Daniel 7, 25; 12, 7 spre a indica o perioadă limitată a suferinței”[41]. NTEP traduce: *un timp, două timpuri și o jumătate de timp:* „*un timp* înseamnă un an; *două timpuri* sunt doi ani; *o jumătate de timp* sunt șase luni. Suma acestora este trei ani și jumătate (vezi 11, 3; Daniel 7, 25)”[42].

Pentru acest loc, ca și pentru altele similare, o atenționare: „Toate calculele care, pornind de la numere arbitrar interpretate, fixează zilele, lunile, vremile, ca date precise, trec peste granița ce a pus-o Dumnezeu puținței de previziune a omului[43] și de stabilire a sensului adevărat al simbolurilor Revelației, care sunt profeții ce se vor lumina deplin după împlinirea lor. Dată fiind granița pusă de Mântuitorul, se pot face doar conjecturi asupra condițiilor generale ale momentului istoric care ar putea justifica sfârșitul lumii”[44].

„*Aripile vulturului* închipuie cele două legi, Vechiul și Noul Testament ca, zburând cu acestea în pustie, Biserica să se hrănească din belșug cu viața duhovnicească”[45]. Mai amănunțit și, în final, cu o propunere complementară pentru *aripi*: „Acestea sunt cele *o mie două sute șazeci de zile* (12, 6), *jumătatea de săptămână* (Daniel 9, 27) cât tiranul va ține puterea și va prigoni Biserica fugărind-o *din cetate în cetate* (Matei 23, 24). Se va ascunde în munți și în pustie fără să aibă cu ea decât *două aripi ale Vulturului cel mare*, adică credința în Iisus Hristos, Care întinzându-Și sfintele brațe pe cruce formează două aripi, una în dreapta, alta în stânga. Astfel îi cheamă la Sine pe toți cei care cred într-Însul, acoperindu-i *așa cum o pasăre își acoperă puii* (Matei 23, 37)”[46].

15: Și șarpele a aruncat după Femeie din gură-i apă ca un râu, ca s-o ia puhoiul.

16: Și pământul i-a venit Femeii într-ajutor; că și-a deschis pământul gura și a-nghițit râul pe care Balaurul îl aruncase din gura sa.

Apa aruncată de Balaur ar fi ispitele, iar *uscăciunea pământului*, înfrânarea[47].

17: Și Balaurul s-a aprins de mânie asupra Femeii și a pornit să facă război cu ceilalți din seminția ei, cei ce păzesc poruncile lui Dumnezeu și au mărturia lui Iisus.

A pornit să facă război cu ceilalți din seminția ei: „vezi Facerea 3, 15; descendenții spirituali ai Evei celei noi”[48]. „*Mărturia lui Iisus* este atât aceea pe care credincioșii o dau despre Iisus Hristos, cât și aceea pe care Mântuitorul o dă în fața Tatălui Său despre cei care Îi țin poruncile și Îi urmează calea (vezi Matei 10, 32; Luca 10, 8; Apocalipsa 19, 10)”[49].

18: Și a stat pe nisipul mării.

A stat pe nisipul mării, „de unde va continua lupta, cu ajutorul celor două Fiare”[50]. „Balaurul se oprește pe malul mării în așteptarea Fiarei care va ieși din mare (13, 1)”[51].

[1] BBVA, p. 1763

[2] NTEP, p. 754

[3] BBVA, p. 1763

[4] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 61, 1

[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[6] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 61, 1

[7] Sf. Grigorie Sinaitul, *Învățătură cu de-amănuntul despre liniștire și rugăciune*, 4

[8] BBVA, p. 1763 – Prin *balaur roșu* suntem tentați să vedem azi și ceea ce a fost Uniunea Sovietică, imperiu ce a avut 7 conducători (*capete*), dacă-l socotim și pe Vladimir Ilici Lenin (1917 – 1924), ca întemeietor: Iosif Visarionovici Stalin (1924 – 1953), Nikita Hrușciiov (1953 – 1964), Leonid Ilici Brejnev (1964 – 1982), Iuri Vladimirovici Andropov (1982 – 1983), Konstantin Cernenko (1983 – 1984), Mihail Sergheevici Gorbaciov (1985 – 1990) – Datele trecute între paranteze indică perioada cât a fost deținută puterea, cu oarecari aproximații, întrucât *treckerile* de la o conducere la alta aveau permanent un caracter de interimat, marcat de lupte în interiorul P. C. U. S. Care ar fi fost cele 10 *coarne* ale U. R. S. S., nu ne-am gândit, dar iubitorii de speculații pot găsi oricând o potrivire (10 republici mai însemnate, 10 state comuniste – numărând așa fel încât să iasă socoteala – etc.). În două dintre cazuri (Hrușciiov și Cernenko) nu ne e cunoscut patronimul, iar în Rusia de azi se pare că s-a și renunțat la el.

[9] BBVA, p. 1763

[10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[11] BBVA, p. 1763

[12] A se vedea: Dante Alighieri, *Divina Comedie – Infernul*, text bilingv cu versiune românească, note, comentarii, postfață și repere bibliografice de Răzvan Codrescu, Editura Christiana, București, 2006.

[13] *Martiriul Sfântului Pioniu*, XII, 2-3 – Sfântul Pioniu a fost martirizat, împreună cu alți creștini, la Smirna, în anul 250, în timpul împăratului roman Deciu (249 – 251).

[14] BBVA, p. 1763

[15] *Răpirea* nu e mutarea lor trupească în alt loc (deși nu excludem nici aceasta, în mod excepțional), ci răpirea minții la cele de sus, astfel ca ispitele lumii să devină inofensive (dar, pentru aceasta, trebuie să ne străduim, altfel urmează căderea!).

[16] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[17] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 61, 1-2

[18] BBVA, p. 1763

[19] DS III, art. *Pustiul, Deșert*, p. 140

[20] Sub al cărei chip putem vedea veacul acesta, sau timpul.

[21] Sărbătoarea Învierii urmează primei luni pline de după echinocțiul de primăvară: de aici, apropierea creștinilor de strălucirea lunii pline, în așteptarea strălucirii depline de după înviere.

[22] Metodiul de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 5-6.8

[23] Cuvântul urmează cu desfacerea numărului 1260 în 1000+200+60, arătând simbolismul acestor numere. În Comentariul nostru, însă, acestea s-au arătat, în diferite locuri, astfel că oprim aici citatul.

[24] Metodiul de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 11

[25] BBVA, p. 1763

[26] Nu, însă, în mod automat, ci doar cu participarea acelor! Mulți, în schimb, sunt și cei ce pier, aceștia devenind un fel de *avortoni* ai Bisericii, cărora le-ar fi fost mai bine să nu cunoască iluminarea Botezului.

[27] Metodiul de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 10

[28] NTEP, p. 754

[29] **οικουμένη**

[30] BBVA, p. 1763

[31] DS III, art. *Șarpe*, pp. 309-310

[32] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XX

[33] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXXIII

[34] NTEP, p. 755

[35] ICSS IX, p. 184

[36] BBVA, p. 1763

[37] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, pp. 195-196

[38] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[39] BBVA, p. 1763

[40] Mai jos, se va încerca o tâlcuire a acestor *aripi*.

[41] BBVA, p. 1763

[42] NTEP, p. 755

[43] Mântuitorul a declarat că singur Tatăl știe ceasul venirii Lui (Matei 24, 36; Marcu 13, 32). *Drept aceea, privegheați, că nu știți ceasul în care vine Fiul omului* (Matei 25, 13; Marcu 13, 33; Luca 12, 40).

În pofida acestor avertismente, sunt numeroși cei care iscodesc cele oprite, căutând să stabilească termene exacte. Și azi, o scriere senzaționalistă, prevăzând dezastre, date și locuri, are o audiență mult mai mare decât una ce îndeamnă la priveghere și la nevoirea pentru dobândirea mântuirii. (Cei care s-au gândit la anumite scrieri în circulație, vizate aici, s-au gândit bine...).

[44] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, pp. 377-378

[45] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[46] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 61, 3

[47] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII

[48] BBVA, p. 1763

[49] NTEP, p. 755

[50] BBVA, p. 1764

[51] NTEP, p. 755

CAPITOLUL 13 – *Al doilea semn: Fiara mării. Al treilea: Fiara pământului.*

1: Și-am văzut ridicându-se din mare o Fiară având zece coarne și șapte capete; și pe coarnele ei, zece steme; și pe capetele ei, nume blasfemiatoare.

Fiara „reunește caracteristicile celor patru Fiare din Daniel 7, 2-8. Identificată cu imperiul roman, prototipul oricărei puteri politice organizate care, sub comanda obscură a Balaurului, I se opune Mielului și seamănă confuzia printre oameni”[1]. „Asocierea fiarei din Apocalipsă cu marea o caracterizează ca un simbol mitic al haosului și al rebeliunii. În mituri, elementul marin este echivalent cu abisul (11, 7)”[2]. Cele *zece coarne* sunt „cei zece regi din 17, 9”[3], iar în cele *șapte capete* au fost văzute cele șapte coline ale Romei. *Nume blasfemiatoare*: „literal: nume de blasfemie. Atributele și titlurile divine pe care și le reclamau împărații romani (zeu, dumnezeu, august, fiu al zeilor, salvator, domn etc.), tot atâtea blasfemii la adresa unicului și adevăratului Dumnezeu”[4]. Dacă numărul 7 arată perfecțiunea, „șapte este [...] și [numărul] Satanei, care încearcă să-L imite pe Dumnezeu, să-L maimuțarească de cele mai multe ori. Astfel, Fiara din Apocalipsă are șapte capete. Dar vizionarul din Patmos le rezervă puterilor răului jumătatea lui șapte, trei și jumătate, arătând astfel că uneltirile Răului sunt sortite eșecului (12, 6): balaurul nu o poate amenința pe Femeie (care întruchipează – între altele – poporul lui Dumnezeu) decât o mie două sute șazeci de zile, adică trei ani și jumătate”[5].

„*Fiara* care iese din mare este considerată de aproape toți tâlcuitorii ca fiind Antihristul care iese din *marea vieții*, adică din mijlocul rasei umane care este agitată precum marea. De aici este clar că Antihristul nu va fi un anumit duh sau demon, ci o progeneră odioasă a rasei umane; nu va fi un diavol întrupat, cum au crezut unii, ci un om”[6].

2: Și Fiara pe care am văzut-o era asemenea leopardului, picioarele ei erau ca ale ursului, iar gura ei ca o gură de leu. Și Balaurul i-a dat Fiarei puterea lui și tronul său și stăpânire mare.

Tronul său: „tronul celui ce este *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 14, 30) = investiția satanică”[7].

„În persoana Antihristului sunt adunate însușirile și calitățile [celor] mai sălbatice dintre fiare”[8]. „Prin cele ce se vor întâmpla în vremea Antihristului se vedește că [diavolul], deși apostat și tâlhar, se vrea slăvit ca Dumnezeu și, deși slugă, se vrea proclamat rege. Într-adevăr, acela [Antihristul], purtând în sine toată puterea diavolului, va veni nu ca un rege drept, nici ca unul legitim, adică supus lui Dumnezeu, ci ca un necredincios fără de lege, ca un apostat nedrept și ucigaș, ca un tâlhar recapitulând în sine toată apostazia diavolului: va dărâma idolii spre a-i convinge pe ceilalți că el este Dumnezeu, dar se va pune pe sine însuși singur idol, absorbind, [ca să spunem așa], rătăcirea tuturor celorlalți idoli. Așa încât cei ce-l slăvesc pe diavol prin multe lucruri scârbavnice îi vor sluji atunci printr-un singur idol”[9].

3: Și unul din capetele Fiarei era înjunghiat ca de moarte, dar rana ei cea de moarte a fost vindecată; și tot pământul s-a minunat ținându-se după Fiară.

E vorba aici despre „oamenii atrași și înșelați de ceea ce pare o minune”[10]. „Chiar dacă nu se folosește termenul, adversarul eshatologic este reprezentat ca un *antihrist*”[11].

„Vindecarea răni fiarei zicem să fie [...] îndreptarea de către Antihrist, pentru puțină vreme, a stăpânirii lui Satan, stricate prin crucea Domnului; sau învierea amăgitoare a vreunui ce va muri dintre ai lui Antihrist”[12].

4: Și i s-au închinat Balaurului, pentru că el i-a dat Fiarei stăpânirea; apoi i s-au închinat Fiarei, zicând: „Cine-i asemenea Fiarei și cine poate să se războiască împotriva-i?...”

„Lozincă de masă, parodiind laudele adresate lui Dumnezeu (vezi Ieșirea 15, 11; Psalmi 88, 7; 112, 5)”[13].

5: Și i s-a dat ei gură să grăiască vorbe mari și blasfemii; și putere i s-a dat să lucreze timp de patruzeci și două de luni.

I s-a dat: „forma reflexiv-pasivă a verbului indică faptul că, chiar în condiții apocaliptice, totul se face cu știrea și permisiunea lui Dumnezeu, Care-Și menține suveranitatea”[14]. *Patruzeci și două de luni* sunt 3 ani și jumătate; textul se leagă de 11, 2.

În vechime, unii au văzut vestită aici persecuția lui Valerian (253 – 259), care ar fi durat trei ani și jumătate[15]. Oricum, „stăpânirea lui [Antihrist] nu va dura mult timp, fiindcă altfel, potrivit cuvintelor Mântuitorului, *nici un trup n-ar mai scăpa* (Matei 24, 22)”[16].

6: Și gura și-a deschis-o spre blasfemii împotriva lui Dumnezeu, să-I blasfemieze numele și locuința, pe cei ce locuiesc în cer.

7: Și i s-a dat să facă război asupra sfinților și să-i biruie; și i s-a dat ei stăpânire peste toată seminția și poporul și limba și neamul.

8: Și i se vor închina ei toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt de la-ntemeierea lumii scrise-n cartea vieții Mielului înjunghiat.

Sunt indicați aici „cei slabi și lași, în opoziție cu cei tari și curajoși, prevăzuți în planul lui Dumnezeu. *De la-ntemeierea lumii:* vezi Matei 25, 34. În redactarea, mai mult textuală, a Bibliei lui Șerban: ...*căroră nu-s scrise numele în cartea vieții, a Mielului celui jungheat, de la izvodirea lumii.* Desigur, în ambele redactări, nu poate fi vorba de predestinare, ci de preștiința lui Dumnezeu”[17].

9: Dacă are cineva urechi, să audă!:

10: Cine duce-n robie, în robie e dus; cine ucide cu sabia, de sabie trebuie ucis. Aici e răbdarea și credința sfinților.

Răbdarea și credința sfinților: „răbdarea-ntru credință: aceea că, până la urmă, dreptatea lui Dumnezeu îi va răzbuna pe cei drepti”[18].

11: Și-am văzut o altă Fiară, ridicându-se din pământ; și avea două coarne, asemenea unui miel, dar grăia ca un balaur.

O altă Fiară: „adversar în plan religios, intelectual și moral, cu înfățișare mai potolită, dar cu o mare capacitate mimetică (*coarne asemenea unui miel*): religiile și filosofii sincretiste, ereziile și sectele de toată mâna, ideologiile care-și revendică asemănări sau înrudiri cu creștinismul, toate însă fiind în slujba primei Fiare (iar aceasta, la rândul-i, în aceea a Balaurului)”[19].

„Unii înțeleg că *fiara* aceasta este Antihristul. Altoro li se pare că e Satana și socotesc că cele *două coarne* ale lui ar fi ale lui Antihrist și ale unui proroc mincinos. Iar noi socotim (după Irineu al Lyonului) că, într-adevăr, *fiara* aceasta de acum va fi un proroc mincinos, care va ieși din pământ, adică din viața cea pământească și care se târăște pe pământ. Se zice că va avea *două coarne asemenea cu ale mielului* pentru că, sub piele de oaie, va tăinui sălbăticie de lup ascunsă și mohorâre. Căci la început va arăta un chip de creștinătate”[20]. „Numește *Fiara ieșind din pământ* viitoarea împărăție a Antihristului. Cele două coarne sunt Antihristul și profetul mincinos, tovarășul său. Când spune: *cele două coarne ca niște coarne de miel* înseamnă [că Antihristul] vrea să fie asemenea Fiului lui Dumnezeu, arătându-se pe sine însuși drept împărat. Cuvintele *scotea sunete ca un balaur* arată că [Antihristul] e un înșelător, departe de adevăr”[21].

12: Și toată puterea primei Fiare o face în fața acesteia. Și face ca pământul și locuitorii de pe el să se-nchine Fiarei celei dintâi, a cărei rană de moarte fusese vindecată.

În fața acesteia: „potrivit gândirii ebraice, expresia: a face ceva în ochii sau în fața cuiva – înseamnă a se afla în slujba lui, a face ceva în folosul, în favoarea cuiva. Misiunea acestei a doua fiare este răspândirea și instaurarea cultului religios al Fiarei dintâi. Puterea ei nu este politică, ci spirituală. În lumea păgână din timpul lui Ioan, această putere se poate aplica la cultul divin care se celebra în cinstea împăratului roman de către religia oficială, de stat”[22].

Versetul „arată faptul că [Fiara] va porunci și va rândui totul după legea lui Augustus, părintele împărăției romanilor”[23]. Ea va stăpâni pretutindeni, umplându-se pe sine însăși de slavă. Aceasta e a patra Fiară, care a fost rănită la cap și s-a vindecat, adică, mai întâi capul i-a fost doborât și batjocorit [...], dar pe urmă, ea [Fiara], din cale-afară de șireată, va face să apară un cap ca și vindecat, nou-nouț”[24].

13: Și face semne mari, pân-la a face ca foc să se coboare din cer pe pământ înaintea oamenilor;

„Acel înainte-mergător al potrivnicului lui Hristos, Antihrist, le va face pe toate prin farmece și năluciri, spre amăgirea oamenilor, ca să li se pară că Antihrist este Dumnezeu”[25]. La scară redusă, putem recunoaște aici ierarhi care se pun la dispoziția unor personaje politice străine de duhul creștin, spre a le conferi acelora credibilitate (desigur, nu în mod dezinteresat).

14: și prin semnele ce i s-a dat să facă-n fața Fiarei îi amăgește pe cei ce locuiesc pe pământ, spunându-le celor ce locuiesc pe pământ să-i facă chip Fiarei care poartă rană de sabie și a rămas în viață.

Să-i facă chip: „= portret; efigie; bust; statuie”[26].

„Sporind fărădelegea, se vor urî unii pe alții și se vor prigoni și se vor vinde și atunci se va arăta înșelătorul lumii, ca fiu al lui Dumnezeu, și va face semne și minuni; și pământul va fi dat în mâinile lui și va face lucruri nelegiuite, care nu s-au făcut niciodată din veac. Atunci va merge făptura oamenilor în focul cercării și se vor sminti mulți și vor pieri, iar cei care vor stărui în credința lor vor fi mântuiți de Însuși Cel ce a fost supus blestemului (Galateni 3, 13)”[27]. „Și-i amăgește pe cei ce locuiesc pe pământ:

îi va înșela pe cei cărora le place viața pururea pământească, căci pe cei cu viață în cer nu-i amăgește mintea”[28].

15: Și i s-a dat ei să-i dea chipului Fiarei un duh, pentru ca chipul Fiarei să și grăiască și să facă-n așa fel ca toți cei ce nu se vor închina chipului Fiarei să fie uciși.

Să-i dea chipului Fiarei un duh: „o suflare; aparența unei ființe însuflețite”[29]. „În timpul domniei împăratului Traian (98-117 d. Hr.), celor care fuseseră acuzați că sunt creștini și negau lucrul acesta, li se cerea să-i invoce pe zei, să adore statuia lui Traian și să-L blesteme pe Iisus Hristos[30]. Aceste ordine aveau rostul de-a verifica dacă respectivele persoane erau sau nu creștini. Probabil că aceste încercări au fost folosite și cu ceva timp înainte”[31].

16: Și pe toți, pe cei mici și pe cei mari, și pe cei bogați și pe cei săraci, și pe cei liberi și pe robi îi face să-și pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte,

„Versetul oglindește o astfel de situație, exagerând-o, și demonstrează în ce măsură un astfel de cult al împăratului i se părea ofensiv lui Ioan”[32]. În zilele noastre (probabil că și în trecut), versetul e luat deseori *ad litteram*, ceea ce socotim a fi exagerat, însă nu întrutotul. Desigur, nu ne gândim neapărat la un *semn* văzut, dar în mod obligatoriu la unul *asumat*.

În toate, Antihrist caută să-L imite pe Hristos: „A dat Domnul *pecete* celor ce cred într-Însul (7, 3); și celălalt va face *așijderea*. *Cu chip de om* a venit Domnul (Filipeni 2, 7); și celălalt va veni cu chip de om”[33].

17: Încât nimeni să nu poată cumpăra sau vinde, fără numai cel ce are semnul: numele Fiarei sau numărul numelui Fiarei.

Să nu poată cumpăra sau vinde: oamenii vor fi constrânși (și) economic să se împotrivescă lui Hristos și să se închine Fiarei. „Semnul e probabil o aluzie la monedele care purtau efigia, numele și însemnele împăratului”[34]. În timp, *semn* poate deveni orice efigie similară, aparținând puterii secularizate. *Numărul numelui Fiarei:* „Evreii și Grecii din antichitate obișnuiau uneori să convertească fiecare literă sau consoană a unui nume propriu în valoarea ei numerică din alfabetul respectiv și să facă un total; nume încifrat”[35].

Slujitorul lui Antihrist „se va nevoi să pună peste toți numele cel pierzător al potrivnicului și înșelătorului: pe mâna lor cea dreaptă, ca să taie lucrarea celor drepte și bune; iar pe frunte, pentru a-i învăța pe cei amăgiți să fie îndrăzneți într-un înșelăciune și într-un întunecare. Dar numele [Antihristului] nu va fi primit de cei însemnați pe față cu lumina cea dumnezeiască. Și numele fiarei se va vesti peste tot celor ce vor cumpăra și celor ce vor vinde, încât cei ce nu-l vor primi vor suferi moarte cumplită[36], din lipsa celor trebuincioase”[37]. „Întrucât [Fiara] e vicleană și pornită împotriva robilor lui Dumnezeu și întrucât dorește să-i oropsească și să-i alunge pe aceștia din lume pe motiv că nu-i aduc slava cuvenită, poruncește să se înalțe jertfelnice pretutindeni, în așa fel încât nimeni dintre sfinți să nu poată cumpăra sau vinde, dacă mai întâi n-a jertfit. Acesta e *semnul de pe mâna lor dreaptă*. Cuvintele *de pe frunte* arată obligația ca toți să poarte pe cap o cunună de foc[38], o cunună a morții, nu a vieții”[39].

18: Aici e-nțelepciunea! Cine are pricepere, să socotească numărul Fiarei; că e număr de om. Și numărul ei este șase sute șazeci și șase.

666: „pe seama acestui număr s-au făcut numeroase speculații, fiecare în funcție de alfabetul și maniera în care se operează calculul. Cea mai probabilă rămâne aceea care, în valorile numerice ale alfabetului ebraic, îl indică pe Caesar Neron, împăratul Romei, primul mare persecutor al creștinilor: **QSR**[40] = 100 + 60 + 200; **NRON**[41] = 50 + 200 + 6 + 50; totalul: 666. Semnificația poate fi însă și de ordin mai general: [numărul] 7 (simbolul perfecțiunii) minus 1 = simbolul imperfecțiunii[42], repetat de trei ori în 666 [maximum de imperfecțiune – n. n.]; acest număr îl poate desemna pe omul total imperfect, pe cel ce întrușipează tot ce este mai rău. În cazul lui Nero (sau Neron), el poate fi persoana istorică reală, dar și

arhetipul celor ca el de-a lungul istoriei”[43]. „În Apocalipsă, [numărul] șase ar avea o semnificație clar peiorativă; șase ar fi numărul păcatului. Șase este și [numărul] lui Nero, al șaselea împărat roman. [...] [Iar numărul 666] reprezintă suma valorilor numerice atribuite unor litere. El îl desemnează pe Cezarul Nero (dacă socotim după literele ebraice) sau pe Cezarul-zeu (după cele grecești); putem universaliza această denumire, căci istoria continuă după moartea personajului istoric Nero, apărând alți și alți Neroni, și putem privi numărul Fiarei drept un simbol al puterii sau al statului divinizat”[44].

Despre aceeași problemă, dar cu accente diferite: „atât vechii Iudei, cât și Grecii, întrebunțau pentru scrierea [numerelor] literele alfabetului. Astfel, un nume propriu putea fi exprimat prin suma pe care o reprezintă literele numelui său luate ca [numere]. Dar o sumă a literelor luate ca [numere] poate varia, după semnele care se adaugă literelor pentru a arăta sutele sau miile. De aceea, identificarea unui nume cu ajutorul [numerelor] care îl reprezintă este de cele mai multe ori nesigură. În afară de acestea, deosebirile între exprimarea [numelor] ebraice și a celor grecești aduc alte dificultăți”[45]. În concluzie, cel mai prudent este să vedem în 666 maximum de imperfecțiune, fiind riscant a-l aplica unui nume sau altuia, potrivirea putând fi forțată.

„În cea de a cincea carte a sa *Împotriva ereziilor* [V, XXX, 3], atunci când vorbește despre așa numita taină a numărului lui Antihrist în legătură cu Ioan, Irineu[46] spune următoarele lucruri despre Ioan: «Dacă în vremile de azi ar trebui să fie făcut cunoscut numele lui Antihrist, el ar trebui spus de cel care a văzut și *Apocalipsa*, căci el a văzut-o nu prea demult, ci foarte aproape de vremile noastre, și anume pe la sfârșitul domniei lui Domițian»”[47]. Mai departe, Eusebiu citează din același autor, în aceeași problemă: „Iată cum se exprimă el în cea de a cincea cartea a sa [Irineu, *Împotriva ereziilor*, V, XXI, 1] despre Apocalipsa lui Ioan și despre înțelesul numelui lui antihrist: «Așa se prezintă lucrurile și numărul acesta îl întâlnim în toate manuscrisele vechi. Faptul acesta îl mărturisesc cei care au văzut pe Ioan cu ochii lor[48], iar în afară de aceasta ne spune și rațiunea că numărul fiarei e format după felul în care grecii numără literele numelui». Iar ceva mai încolo [*Împotriva ereziilor*, V, XXI, 3] zice despre același nume: «Nu greșim dacă afirmăm ceva cu siguranță despre numele lui antihrist, căci dacă ar fi trebuit să localizăm hotărât numele lui în împrejurările de astăzi, atunci ar fi spus-o și cu gura cel ce a văzut el însuși descoperirea, căci nu-i prea de mult de când a fost văzută această descoperire, ci foarte aproape de zilele noastre, și anume spre sfârșitul Domniei lui Domițian»”[49]. „Știința cea dovedită a acestui număr, precum și a tot ceea ce s-a scris despre el, o va descoperi vremea și nevoița celor înțelepți și treji. Căci, dacă ar fi fost nevoie cu adevărat ca noi să cunoaștem acest nume, Ioan, cel ce l-a văzut, ni l-ar fi descoperit, însă darul lui Dumnezeu n-a voit să se scrie în cartea dumnezeiască numele lui cel pierzător”[50]. Sfântul Ioan „ne arată de pe acum numărul numelui, ca noi să ne ferim de cel ce va să vină, recunoscându-l. Numele însă i l-a trecut sub tăcere, fiindcă nu e vrednic să fie rostit de Duhul Sfânt. Căci dacă ar fi fost rostit de Duhul Sfânt, poate că ar rămâne [pe pământ] multă vreme. Acum însă, pentru că a fost și nu este și se ridică din adânc și merge spre pieire (17, 8) ca și cum nici n-ar fi, nici numele nu i-a fost rostit. Căci nu se poate rosti numele a ceva ce nu este”[51]. „Despre acest nume, așa cum ne-a povățuit și învățat fericitul Ioan, nu trebuie să aflăm prea multe amănunte. Atunci când [Antihristul] se va arăta, împrejurările ne vor dezvălui, de la sine, și numele căutat”[52].

Ca și *pecetea*, acest *număr* s-ar putea ca, de la o epocă la alta, să se refere la alte realități, urmând ca cei ce au discernământ să cântărească permanent asupra celor ce trebuie ocolite.

[1] BBVA, p. 1764

[2] ICSS IX, pp. 184-185

[3] BBVA, p. 1764

[4] BBVA, p. 1764

[5] DS III, art. *Șapte*, pp. 291-292

[6] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XIII

[7] BBVA, p. 1764

[8] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XIII

[9] Sf. Irineu al Lyonului, *Împotriva ereziilor*; V, 25, 1 – Citatele din Sf. Irineu și din Sf. Ipolit sunt extrase din lucrarea: Cristian Bădiliță, *Manual de anticristologie [Studii, dosar biblic, traduceri și*

comentarii], Editura Polirom, Iași, 2002. *Împotriva ereziilor* încă nu a apărut într-o traducere integrală în limba română; din câte știm, aceasta se va petrece în cursul anului 2008, în cadrul Colecției „**Cum Patribus**”, apărută la Editura Învierea din Timișoara. Lucrarea Sfântului Irineu a fost scrisă în greacă, purtând numele întreg: *Combaterea și distrugerea științei cu nume mincinos* (**Ἐλεγχος και ανατροπή της ψευδωνυμίου γνωσης**). Păstrată integral doar în limba latină, scrierea e cunoscută sub denumirea prescurtată de *Adversus haereses*. Cristian Bădiliță optează pentru denumirea *Contra haereses*.

[10] BBVA, p. 1764

[11] ICSS IX, p. 185

[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[13] BBVA, p. 1764

[14] BBVA, p. 1764

[15] Cf. Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, VII, 10, 2

[16] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XIII

[17] BBVA, p. 1764

[18] BBVA, p. 1764

[19] BBVA, p. 1764

[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[21] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 49, 1

[22] NTEP, p. 756

[23] Augustus va fi fost în epocă etalon al silniciei. Azi, desigur, nu vom căuta modele atât de îndepărtate, chiar dacă Istoria, în liniile ei generale, se repetă.

[24] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 49, 2

[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[26] BBVA, p. 1764

[27] *Învățătură a celor 12 Apostoli (Didahia)*, XVI, 4-5

[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[29] BBVA, p. 1764

[30] Fără a fi admiratori ai lui Traian, facem mențiunea că, față de persecutorii dinaintea sa, Traian a decis să nu se ia în considerare denunțurile anonime împotriva creștinilor și, mai mult, dacă denunțurile (evident, asumate) se dovedeau a fi neîntemeiate, denunțătorului să i se aplice pedeapsa prevăzută acuzatului, în cazul că acela ar fi fost creștin. Aceste hotărâri desigur că au limitat drastic delațiunile.

[31] ICSS IX, p. 187

[32] ICSS IX, p. 187

[33] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 6, 2

[34] ICSS IX, p. 187

[35] BBVA, p. 1764

[36] Sau, oricum, mari lipsuri.

[37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[38] Aceasta nefiind, în mod obligatoriu, una văzută.

[39] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 49, 4

[40] פסר

[41] גרון

[42] Numărul 6 e (și) simbol al imperfecțiunii, ca un minus, o lipsă a perfecțiunii (reprezentată de numărul 7). În alte contexte, însă, numărul 6 poate fi unul benefic, ca sumă și produs a numerelor perfecte 1, 2 și 3.

[43] BBVA, p. 1765

[44] DS III, art. *Șase*, p. 313

[45] NTEP, p. 757

[46] Sfântul Irineu a fost ucenic al Sfântului Policarp al Smirnei, care l-a cunoscut pe Sfântul Apostol Ioan, astfel că mărturiile Sfântului Irineu în privința autorului Apocalipsei sunt deosebit de prețioase. Conform unei tradiții tardive, Irineu ar fi murit ca martir pe la anul 202. Nașterea sa e aproximată într-un interval destul de larg, între 115 – 140.

[47] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 18, 2-3

[48] Credem că referirea e, în primul rând, la Sfântul Policarp al Smirnei.

[49] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 8, 5-6

[50] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII

[51] Sf. Irineu al Lyonului, *Împotriva ereziilor*; V, 30, 4

[52] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 50, 1

CAPITOLUL 14 – Al patrulea semn: Mielul și feciorelnicii. Al cincilea: cei trei îngeri. Al șaselea: un Fiu al Omului. Secerișul.

1: Și m-am uitat; și iată, Mielul stătea pe muntele Sionului; și cu El, o sută patruzeci și patru de mii care aveau numele Lui și numele Tatălui Său scris pe frunțile lor.

„Mielul servește ca o contrafigură a fiarei și muntele Sion se contrapune mării (13, 1). *Care aveau înscrise pe frunțile lor numele Lui și numele Tatălui Său*: adnotarea [...] pune în contrast pe [următorii] Mielului cu cei ai fiarei [...]. Un anume număr de detalii ne fac să înțelegem că [numărul] de 144.000 se referă la un grup special de credincioși și nu vrea doar să facă aluzie la toți credincioșii. Ei nu se limitează la o urmare ușoară a Mielului, ci-L urmează oriunde merge El (adică până la moarte – v. 4b) Nu erau simpli răscumpărați, ca toți creștinii, ci sunt răscumpărați, ca *pârgă*, din toată omenitatea”[1].

„Frunțile acestora se vor pecetlui cu lumina feței lui Dumnezeu, pentru care se vor arăta groaznici și înfricoșați îngerilor celor pierzători”[2].

2: Și-am auzit un glas din cer ca un vuiet de ape multe și ca bubuitul unui tunet puternic; iar glasul pe care l-am auzit era ca al țiterașilor țiterindu-și țiterele.

Ca al țiterașilor țiterindu-și țiterele: „traducere oarecum forțată, dar foarte literală și numai pentru a reda jocul de cuvinte al originalului[3], care sugerează că muzica era aceea a unor voci acompaniate de țitere (instrument întâlnit și la 5, 8)”[4]. Între alte semnificații, țitera „mai este, de asemenea, prin însăși structura sa, un simbol al universului; coardele sale corespund nivelurilor lumii, cutia sa, închisă într-o parte și deschisă în alta, precum carapacea țestoasei, reprezintă o legătură între pământ și cer, ca și zborul păsării sau răpirea muzicii. Țitera simbolizează cântul universului”[5].

3: Și cântare nouă cântau înaintea tronului și înaintea celor patru Ființe și a Bătrânilor; și nimeni nu putea să învețe cântarea decât cei o sută patruzeci și patru de mii care fuseseră răscumpărați de pe pământ.

4: Aceștia sunt cei ce nu s-au întinat cu femei; că sunt feciorelnici. Aceștia sunt cei ce-I urmează Mielului oriunde Se va duce. Aceștia au fost răscumpărați dintre neamuri, pârgă lui Dumnezeu și Mielului.

Sunt feciorelnici, „în contrast cu cei dedați desfrâului păgân”[6]. „*Pârgă*: e în esență un termen tehnic al liturghiei sacrificiale (Ieșirea 23, 19; Deuteronom 12, 6). Această semnificație simbolică sugerează o legătură cu sufletele care se odihnesc sub altar (6, 9) și cu cele ale celor care au fost decapitați pentru mărturia adusă lui Iisus (20, 4). Aceasta ne face să credem că cei 144.000 sunt un grup ideal, reprezentanții tuturor celor care și-au pierdut viața din cauza credinței și care vor fi recompensați luând parte la prima înviere (20, 4-6). Teza după care expresia *pârgă* vrea să facă aluzie la prima înviere e susținută de folosirea asemănătoare a acestui termen de către Pavel (I Corinteni 15, 20-23). *Aceștia sunt cei ce nu s-au întinat cu femei; că sunt feciorelnici*: probabil că această caracterizare a unui grup ideal oglindește, și în același timp întărește, tendințele practicilor abstenenței”[7].

Într-un comentariu, accentul e pus pe fecioria celor 144.000: „Remarcăm [...] cinstea înaltă la care este ținută fecioria de către Dumnezeu. [...] (Evanghelistul) spune clar că numărul celor feciorelnici este limitat la o sută patruzeci și patru de mii[8], pe când numărul celorlalți sfinți este nelimitat (cf. 7, 9)”[9].

5: Și-n gura lor nu s-a aflat minciună, fiindcă sunt fără prihană.

„Aceste cuvinte [vv. 1-5] se referă la cei care au crezut în Hristos și care fac parte din seminția, chiar dacă după trup nu s-ar părea că ar urca până la patriarhi [...]. Așadar, fiii tuturor semințiilor lui Israel care au fost pecetluiți cu pecetea pe frunte sunt în număr de o sută patruzeci și patru de mii. Prin urmare, Ioan spune că acești o sută patruzeci și patru de mii poartă încă pe frunte pecetea cu numele Mielului și cu numele Tatălui Lui pentru că sunt feciorelnici și nu s-au spurcat cu femei. Această pecete pusă pe frunte ar putea fi oare altceva decât numele Mielului și acela al Tatălui Lui [...]? Dar dacă [...] *fiii neamurilor* sunt unii și aceiași cu *fecioarele* și dacă cei care au crezut sunt puțini printre fiii lui Israel *după trup* (I Corinteni 10, 18), încât ai crede că nu se pot ridica la numărul de o sută patruzeci și patru de mii, atunci e limpede că cei care umplu acest număr mare sunt cei dintre păgâni veniți la Hristos și care nu s-au întinat cu femei. De aceea, n-am fi departe de adevăr dacă am spune că cei feciorelnici din fiecare seminție sunt pârgă (adusă lui Dumnezeu)”[10].

6: Și-am văzut un alt înger care zbura în înaltul cerului, având o Evanghelie veșnică s-o binevestească celor ce locuiesc pe pământ și la tot neamul și seminția și limba și poporul.

Evanghelie veșnică: „după cum Legea lui Moise cuprinde *umbra bunurilor viitoare*, descoperite de legea Duhului și promulgată potrivit adevărului, tot așa și Evanghelia, de care se crede că poate fi înțeleasă până și de primii veniți, ne propovăduiește umbra tainelor lui Hristos. Celor cărora le sunt lămurite toate câte se referă la Fiul lui Dumnezeu, Evanghelia veșnică (după cum o numește Ioan, dar care, propriu-zis, tot așa de bine s-ar putea numi Evanghelia duhovnicească) înfățișează limpede și tainele descoperite de cuvintele și realitățile pe care ni le sugerează lucrările Sale”[11]. Așadar, se vorbește despre o singură Evanghelie, receptată însă diferit în funcție de sporul duhovnicesc al credincioșilor (dar, ne îngăduim s-o spunem, și în funcție de capacitatea intelectuală, chiar dacă, în plan eshatologic, aceasta nu aduce un spor de fericire, cum nu aduce nici în planul mundan). La a doua Sa venire, Hristos „va muta pe toți sfinții într-un chip vrednic, din Evanghelia temporală, la Evanghelia veșnică”[12].

7: Și striga cu glas puternic: „Temeți-vă de Dumnezeu și dați-I slavă, că ceasul judecării Sale a venit; și închinați-vă Celui ce a făcut cerul și pământul și marea și izvoarele apelor!”

„La sfârșitul veacurilor, un înger zburând în cer cu Evanghelia va vesti toate neamurile că Tatăl, Care-i bun, nu părăsește cu totul pe cei căzuți și care s-au întors de la fața Lui”[13].

„Sunând: *prin mijlocul [înaltul] cerului* arată că îngerul ce s-a arătat era ceresc, fiind trimis de sus ca, prin mijlocirea sa, să-i înalțe pe oameni de pe pământ și astfel să împreune trupul Bisericii cu Hristos, Capul nostru. Iar *Evanghelia cea veșnică* era cea gătită și însemnată din veac de la Dumnezeu”[14].

8: Și un alt înger, al doilea, a urmat, zicând: „A căzut, a căzut Babilonul cel mare, cel ce din vinul pătimășei sale desfrânări a adăpat toate neamurile!”

Babilonul: „simbol al Romei păgâne (vezi I Petru 5, 13). ♦ *Din vinul pătimășei sale desfrânări:* literal: *din vinul patimei desfrânării sale*”[15]. „Babilonul a rămas în tradiția biblică un simbol al cetății fără Dumnezeu, dedată idolatriei și desfrâului. Este capitala Fiarei dintâi, Roma (17, 1 ș. u.). Osândirea națiunilor care i-au urmat păcatul este înfățișată ca o cupă din care acestea beau mânia lui Dumnezeu”[16].

„*Babilonul* se tâlcuiește amestecarea lumii acesteia și tulburarea vieții, despre care spune aici că peste puțin se va termina. [...] Iar prin *vinul pătimăș al curviei sale* numește nu numai nebunia venită din închinarea la idoli și depărtarea și înstrăinarea minții de la Dumnezeu, ci și îmbătarea de tot păcatul și ieșirea din minte, prin care toți cei ce curvesc[17] vor fi pierduți de către Dumnezeu”[18].

9: Și un alt înger, al treilea, le-a urmat, zicând cu glas mare: „Dacă cineva i se închină Fiarei și chipului ei și-i primește semnul pe fruntea sau pe mâna lui,

10: va bea și el din vinul mâniei lui Dumnezeu, turnat neamestecat în cupa mâniei Sale, și se va chinui în foc și-n pucioasă dinaintea sfinților îngeri și dinaintea Mielului”.

„Oricine se va supune lui Antihrist, făcându-se ca o fiară și petrecând viață necurată, și îl va mărturisi pe el cu cuvântul sau cu fapta ca fiind dumnezeu (căci aceasta poate să arate înfierarea ce se va da pe frunte și pe mână), acela se va face și el părtaș băuturii paharului muncilor. Al muncii celei neamestecate cu milostivirile lui Dumnezeu, pentru dreptatea judecății”[19].

11: Și fumul chinului lor se suie-n vecii vecilor. Și nici ziua și nici noaptea nu au odihnă cei ce se închină Fiarei și chipului ei, și oricine primește semnul numelui ei.

„Prin *fumul [chinului lor]* trebuie înțeles fie aburul ce va ieși de jos cu suspinuri de la cei ce se vor munci, fie fumul înălțat din focul care-i va munci pe cei căzuți[20]. Și se zice că se va înălța *în vecii vecilor* ca să știm că munca păcătoșilor va fi fără de sfârșit, ca și desfătarea dreptilor”[21].

12: Aici este răbdarea sfinților, cei ce păzesc poruncile lui Dumnezeu și credința lui Iisus.

Versetele 9-12: „Anunțul celui de-al treilea înger exprimă consecințele judecății lui Dumnezeu asupra omenirii. Criteriul discriminator va fi urmarea fiarei sau a Mielului. Urmașii fiarei vor suferi o tulburare constantă și un foc veșnic (cf. 19, 20; 20, 10.14-15; 21, 8). Această descriere a pedepsei nu vrea să fie o ocazie oferită cititorilor pentru a pregusta bucuria răzbunării împotriva dușmanilor lor, ci funcționează ca stimulent pentru a persevera în observarea poruncilor lui Dumnezeu și în credința în Iisus”[22].

13: Și-am auzit un glas din cer, zicând: „Scrie: Fericiți sunt morții care de-acum înainte mor întru Domnul! Da, grăiește Duhul, odihnească-se de ostenele lor, căci faptele lor îi însoțesc”.

Aici e cea de a doua *fericire* a Apocalipsei, contrapondere la descrierea pedepselor celor care au urmat fiarei.

Faptele lor îi însoțesc: „Aflăm aici încă o mărturie despre importanța faptelor bune pentru mântuire, negată de protestanți”[23].

„Glasul din cer nu-i fericește pe toți morții, ci pe *cei ce mor întru Domnul*, adică pe aceia care mor lumii și poartă moartea lui Iisus în trup și cu Hristos pătimesc, pentru că acelora ieșirea din trup le este odihnă de ostenele lor”[24].

14: Și m-am uitat: și iată, un nor alb; și Cel ce ședea pe nor era asemenea Fiului Omului, având pe cap cunună de aur și-n mână o seceră ascuțită.

Fiul Omului: „imagine-simbol preluată din Daniel 7, 13-14”[25]. „Coroana [cununa] de aur este semnul regalității, seceră ascuțită este unealta judecății”[26]. Prin *nor* putem înțelege Puterile cerești care-L însoțesc pe Hristos și prin care va face *secerișul* (v. 15).

15: Și un alt înger a ieșit din templu, strigându-I cu glas mare Celui ce ședea pe nor: „Trimite-Ți seceră și seceră, c-a venit ceasul de secerat, că secerișul pământului s-a copt”.

„Judecata omenirii este deseori înfățișată ca un seceriș (Isaia 17, 5; 27, 12; Matei 3, 12; 13, 30.39; Marcu 4, 29) sau un cules de vie (Isaia 63, 3-6; Ieremia 25, 30)”[27].

„Strigarea îngerului acestuia însemnează rugăciunea tuturor Puterilor cerești, care doresc să vadă cinstea dreptilor și tăierea fărădelegii păcătoșilor [...]. Iar când zice că *s-a copt secerișul* arată apropierea vremii sfârșitului, când sămânța cea coaptă a bunei creștinătăți, ca niște grâu copt, se va face vrednică de jitnițele cerești (cf. Matei 13, 8)”[28].

16: Și Cel ce ședea pe nor Și-a aruncat seceră pe pământ, și pământul a fost secerat.

La iubirea de Dumnezeu se ajunge trecând prin frică, *seceră* fiind un simbol potrivit pentru această etapă: „Prin firea ei frica e plină de suspine, iar pe cei ce o au îi face să fie mereu măhniți ca niște robi, ca unii

vrednici de multe lovituri (Luca 12, 48), ca unii care nădăjduiesc în fiecare clipă[29] tăierea morții, care văd secera dar nu-i cunosc ceasul (3, 3; Matei 25, 13) și nu au nădejde, nici certitudinea unei iertări desăvârșite, ci tremură în fața capătului”[30].

17: Și un alt înger a ieșit din templul cel din cer, având și el o sabiță ascuțită.

O sabiță: „literal: o seceră. [...] Grecesul **drepanon** = *seceră* e tradus aici prin *sabiță* (cuțit încovoiat, cosor, rizacă), numele uneltei cu care se recoltează strugurii”[31].

18: Și un alt înger a ieșit din altar, cel ce are putere asupra focului; și i-a strigat cu glas mare celui ce avea sabița ascuțită și a grăit: „Trimite-ți sabița cea ascuțită și culege ciorchinii viei pământului, că strugurii ei s-au copt”.

19: Și îngerul și-a aruncat sabița pe pământ și a cules via pământului și a aruncat [totul] în linul cel mare al mâniei lui Dumnezeu.

Lin: „cuvă mare de lemn în care strugurii recoltați erau zdrobiți prin călcare cu picioarele. Simbol al modului cum un erou biruitor își zdrobește dușmanii sub picioarele lui și ale cailor, pe câmpul de luptă”[32]. *Secerișul* este Judecata de Apoi: „cel din urmă criteriu care va veghea acest seceriș va fi stabilirea calității esențiale a roadelor purtate de om. A trăit, a semănat și a cules roadă pentru poftele trupului său, ori pentru bine, pentru Duh, adică pentru voința Domnului și pentru împărăția Sa? (Galateni 6, 7-10)”[33].

„Teascul mâniei lui Dumnezeu este locul cel de [chinuri] gătit diavolului și îngerilor lui. Și este mare, cu adevărat, pentru mulțimea celor ce se vor munci în el”[34].

20: Și linul a fost călcat afară din cetate; și din lin a ieșit sânge pân-la zăbalele cailor pe o mie șase sute de stadii.

O mie șase sute de stadii: „o stadiu: 185 metri. [1600] = 4x4x100: numărul celor patru puncte cardinale ridicat la pătrat și înmulțit cu o sută; imensitatea ariei în care va curge, înalt, sângele celor pedepsiți de Dumnezeu pentru fărâdelegile lor”[35]. *Afară din cetate:* „după vechea credință iudaică, Dumnezeu va ține judecata de osândire a dușmanilor Săi în fața porților Ierusalimului (Ioil 4, 2)”[36].

„Teascul se va călca afară de cetatea dreptilor [...], va fi în afara cetății Ierusalimului ceresc. [...] Prin cele 1600 de stadii ne înștiințăm că mare este prăpastia ce-i va despărți pe cei drești de cei păcătoși”[37].

[1] ICSS IX, pp. 187-188

[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV

[3] **ὡς κιθαρῶδων κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.** Și Vulgata păstrează jocul de cuvinte: *et vocem quam audivi sicut citharoedorum citharizantium in citharis suis*. NT 1983 simplifică textul: *iar glasul pe care l-am auzit, ca glasul celor ce cântă cu alăutele lor*.

[4] BBVA, p. 1765

[5] DS III, art. *Țiteră*, p. 402

[6] BBVA, p. 1765

[7] ICSS IX, p. 188

[8] Număr care, cum s-a arătat, trebuie privit simbolic, ca exprimând desăvârșirea; desigur, însă, că numărul celor feciorelnici va fi mult mai mic decât al tuturor celor din rai.

[9] Metodiul de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, I, 5

[10] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 1, 4-7

[11] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 7, 39-40

[12] Origen, *Despre principii*, IV, 3, 13

[13] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 14, 83

[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV

- [15] BBVA, p. 1765
 [16] NTEP, p. 758
 [17] *Curvie* în sens larg, desemnând toate păcatele, prin care devenim *infideli* față de Dumnezeu.
 [18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [20] În ambele cazuri, un *fum* imaterial.
 [21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [22] ICSS IX, p. 189
 [23] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XIV
 [24] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [25] BBVA, p. 1765
 [26] NTEP, p. 759
 [27] NTEP, p. 759
 [28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [29] Se așteaptă în orice moment la...
 [30] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XVII
 [31] BBVA, p. 1765
 [32] BBVA, p. 1766
 [33] DS III, art. *Seceriș*, p. 218
 [34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
 [35] BBVA, p. 1766
 [36] NTEP, p. 759
 [37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
-

CAPITOLUL 15 – *Al șaselea semn: îngerii celor din urmă plăgi. Cele șapte cupe.*

1: Și-am văzut în cer un alt semn mare și minunat: Șapte îngeri având șapte plăgi – cele din urmă, căci cu ele s-a sfârșit mânia lui Dumnezeu.

Plăgi „nu în sensul de răni, ci de cauze aducătoare de răni”[1].

2: Am văzut ceva ca o mare de sticlă amestecată cu foc, și pe biruatorii Fiarei și-ai chipului ei și-ai numărului ei stând pe marea de sticlă și având țiterile lui Dumnezeu.

„Această viziune reprezintă triumful final al lui Dumnezeu și al [însoțitorilor] Săi asupra adversarilor descriși în 13, 1-10”[2].

„*Marea de cleștar amestecată cu foc* socotim că închipuie mulțimea celor ce se mântuiesc și curăția odihnei celei viitoare și strălucirea sfinților care vor străluci ca soarele cu bunătățile cele strălucitoare ce-i vor împodobi. [...] Prin *foc* se mai înțelege și știința lui Dumnezeu și darul de viață făcătorului Duh, pentru că în foc i S-a arătat Dumnezeu lui Moise (Ieșirea 3, 2) și în chip de limbi de foc S-a pogorât Duhul Sfânt peste Apostoli (Fapte 2, 3). Iar prin *alăute* arată omorârea mădulelor [vieții trupești] și viața cea lăudătoare a bunătăților, care se slobozește întru unirea glasului cu arcușul Duhului Sfânt”[3].

3: Și cântau cântarea lui Moise, robul lui Dumnezeu, și cântarea Mielului, zicând: „Mari și minunate sunt lucrurile Tale, Doamne Dumnezeule, Atotțitorule!; drepte și adevărate sunt căile Tale, Împărate al neamurilor!

„Cântarea lui Moise: indicația leagă cântarea din versetele 3-4 cu Ieșirea 15, cântarea victoriei asupra Egiptenilor”[4]. Alăturarea cu *cântarea Mielului* ar putea închipui cele două Legi sau cele două Testamente, împreunate într-o singură cântare de laudă.

4: Cine nu se va teme de Tine, Doamne, și nu va slăvi numele Tău? Că Tu singur ești sfânt, și toate neamurile vor veni și se vor închina înaintea Ta, pentru că judecățile Tale au fost arătate”.

5: Și după aceea m-am uitat; și templul cortului mărturiei s-a deschis în cer.

„Cortul mărturiei era cortul ridicat în cinstea lui Dumnezeu de [Israeliti], în drum spre țara făgăduinței. În el se afla chivotul legământului. Acest cort este denumit astfel deoarece în el Moise primea hotărârile lui Dumnezeu cu privire la poporul Său (Ieșirea 25, 22). Cortul stătea ca mărturie a prezenței și conducerii divine în mijlocul poporului. Modelul lui era templul ceresc, arătat de Dumnezeu lui Moise într-o vedenie (Ieșirea 25, 9.40; Evrei 8, 5). De aceea, în textul de față, acest templu ceresc se numește *templul cortului mărturiei*”[5].

6: Și din templu au ieșit cei șapte îngeri cu cele șapte plăgi, îmbrăcați în in curat strălucitor și-ncinși pe sub sân cu cingători de aur.

„Cingătoarele înseamnă păzirea puterilor lor [ale îngerilor] de viața născătoare și deprinderea de-a se aduna (concentra), de-a se întoarce în chip unitar spre ele însele și de-a se învârti în cerc cu bună rânduială în jurul lor, rămânând necăzute din identitatea lor”[6]. „Și spune că sunt încinși peste piept *cu aur* pentru firea lor puternică, curată și cinstită și pentru slujirea lor neîncetată”[7].

7: Și una din cele patru Ființe le-a dat celor șapte îngeri șapte cupe de aur pline de mânia lui Dumnezeu Cel-Viu în vecii vecilor.

„Acest tip de cupă (**fiali**[8]) era folosit pentru sacrificii. Imaginea e scoasă din cultul Templului și din vesela sa (Ieșirea 27, 3)”[9].

8: Și templul s-a umplut cu fum din slava lui Dumnezeu și din puterea Lui; și nimeni nu putea să intre în templu până ce se vor fi isprăvit cele șapte plăgi ale celor șapte îngeri.

Viziunea amintește de momentul sfințirii Cortului adunării, în vremea lui Moise, când slava Domnului umpluse cortul în chip de nor și nimeni nu putea să intre în cort (Ieșirea 40, 34-35).

[1] BBVA, p. 1766

[2] ICSS IX, p. 191

[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XV

[4] ICSS IX, p. 191

[5] NTEP, p. 760

[6] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 4

[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XV

[8] **φιάλη**

[9] ICSS IX, p. 192

CAPITOLUL 16 – Cele șapte cupe ale mâniei lui Dumnezeu.

1: Și-am auzit glas mare din templu, zicându-le celor șapte îngeri: „Duceți-vă și vărsați pe pământ cele șapte cupe ale mâniei lui Dumnezeu!”

Începe o nouă serie de viziuni. „În timp ce persecuția fusese tema predominantă a celei precedente (12, 1 – 15, 4), aici accentul este pus pe pedeapsa divină care va lovi pământul și pe cei răi”[1].

2: Și s-a dus cel dintâi și și-a vărsat cupa pe pământ. Și s-a ivit o bubă rea și vătămătoare pe oamenii care aveau semnul Fiarei și care se-nchinau chipului Fiarei.

Dacă trecutele plăgi căutau să aducă omenirea la căință, cele de aici sunt trimise pentru pedepsirea păcătoșilor incurabili. Aici, cupa e vărsată pe pământ, dar efectul e resimțit de aceia care s-au închinat fiarei. Buba rea amintește de cea de-a șasea plagă abătută asupra Egiptului în vremea lui Moise (Ieșirea 9, 8-12).

3: Și al doilea înger și-a vărsat cupa în mare; și s-a făcut sânge ca al unui mort, și toată suflarea vieții care este-n mare a murit.

S-a făcut sânge ca al unui mort: „expresia sugerează sângele unei ființe înjunghiate: vâscos; o mocirlă roșie”[2]. „Aici trebuie să înțelegem posibilitatea unor războaie naționale și internaționale cu multă vărsare de sânge”[3].

4: Și cel de al treilea și-a vărsat cupa în râuri și-n izvoarele apelor; și ele s-au prefăcut în sânge.

„Asemănătoare celei de-a doua, a treia cupă face aluzie la Nil și la toate apele Egiptului, care s-au transformat în sânge. Istoria exodului e paradigmatică situației din Apocalipsă: așa cum Dumnezeu i-a eliberat pe israeliți din Egipt, așa și creștinii vor fi eliberați de puterea Romei[4] și răzbunați”[5].

5: Și l-am auzit pe îngerul apelor, zicând: „Drept ești Tu, Cel-ce-Ești și Cel-ce-Erai, Sfinte, că ai judecat acestea;

6: de vreme ce ei au vărsat sângele sfinților și profeților, tot sânge le-ai dat să bea. Vrednici sunt!”

Cuvintele îngerului pot fi definite „ca o doxologie a lui Dumnezeu sau o formulă de răzbunare eshatologică”[6].

7: Și-am auzit zicându-se din altar: „Da, Doamne Dumnezeule Atotțiitorule, adevărate și drepte sunt judecățile Tale!”

Cei ce grăiesc din altar „sunt sufletele celor uciși pentru cuvântul lui Dumnezeu (6, 9-11)”[7].

„Aici, Îl numește *altar* pe Hristos, căci întru Dânsul și printr-Însul se aduc Tatălui jertfele cele cuvântătoare”[8].

8: Și al patrulea înger și-a vărsat cupa în soare; și i s-a dat lui să-i dogorească pe oameni cu foc.

„Primele patru cupe sunt legate de elemente naturale: pământul (v. 2), marea (v. 3), izvoarele apelor și apele curgătoare (v. 4) și soarele (corp ceresc). Aceste patru elemente reprezintă o cosmologie ebraică tradițională”[9].

9: Și oamenii au fost dogorâți cu mare arșiță și au blasfemiât numele lui Dumnezeu Care are putere peste plăgile acestea, și nu s-au pocăit ca să-I dea slavă.

De aici se poate vedea că și aceste patru cupe, deși cu scop pedepsitor, lasă încă vreme de căință, răgaz ce va fi rău folosit de vrăjmașii lui Hristos. Atitudinea lor va fi aceeași și în continuare.

„Prin *soare* se mai poate închipui zăduful ispitelor prin care zice că se vor arde cei vrednici de bătaie ca, prin sosirea durerilor, să-și urască păcatul. Dar aceștia, fiind fără de minte, în loc de a-și cunoaște greșelile și căderile lor în păcate își vor ascuți limba împotriva lui Dumnezeu”[10].

10: Și al cincilea și-a vărsat cupa pe scaunul Fiarei; și împărăția ei s-a întunecat și oamenii își mușcau limbile de durere,

„În 13, 2 se spune că balaurul (Satana) îi dăduse fiarei (Romei și împăraților ei) puterea sa, tronul și o mare autoritate. Aici, ca și acolo, *tronul [scaunul]* este folosit probabil în sens figurat, pentru a indica stăpânirea sau suveranitatea”[11]. Întinericul se leagă, oarecum misterios, cu durerea, anticipând parcă suferința cea veșnică a celor depărtați de lumina dumnezeiască.

11: și din pricina durerilor și a bubelor lor L-au blasfemiât pe Dumnezeu cerului, dar de faptele lor nu s-au pocăit.

„Vărsând acest pahar *peste scaunul fiarei* arată că peste împărăția lui Antihrist va veni o mânie întunecată, ce nu va fi luminată de Soarele Dreptății. Iar *mușcarea limbilor* arată mărimea durerilor de care vor fi cuprinși cei amăgiți de Antihrist, fiind bătuți cu bătăile slobozite de Dumnezeu, ca să vadă că acela ce s-a proslăvit întru ei ca un Dumnezeu este înșelător. Dar ei nici din aceasta nu se vor întoarce la pocăință, ci și mai mult vor huli”[12].

12: Și al șaselea înger și-a vărsat cupa peste râul cel mare, peste Eufurat, și apa lui a secat ca să fie gătită calea-mpăraților de la Soare-Răsare.

„Acești *împărați de la Răsărit* erau, de fapt, regii parți, care băgaseră groaza în lumea romană. Ei mai simbolizau, în conjunctura aceea, totalitatea puterilor nemaipomenite ale spiritului corupt, care vor da naștere unui nou război mondial, izvor de înspăimântătoare suferințe pentru omenire”[13]. „A șasea cupă reia a șasea trâmbiță, descriind aparent aceleași evenimente, prin imagini mai coerente și într-un mod care face mai evident contextualizarea lor istorică”[14]. Tot aici am adăuga opinia personală că izbăvirea, în cele ce țin de planul uman, poate veni numai de la Răsărit (fără a ne referi la extremul Orient).

13: Și-am văzut [ieșind] din gura Balaurului și din gura Fiarei și din gura Profetului Mincinos trei duhuri necurate, ca niște broaște;

Broaștele de aici reamintesc de invazia broaștelor din Egipt (Ieșirea 7, 25 – 8, 15).

Duhurile sunt „*ca niște broaște*, pentru că înveninarea, întinarea, necurăția și alunecarea duhurilor celor viclene se trag spre desfătările cele umede”[15]. „Aceste duhuri de diavoli considerăm că sunt niște falși înțelepți, [flecari], impostori, iubitori de pânțece, nerușinați și plini de îngâmfare, care îi vor atrage pe oameni cu minuni amăgitoare”[16].

14: fiindcă ele sunt duhuri de diavoli, făcătoare de semne, care se duc la împărății lumii-ntregi să-i adune la războiul Zilei celei mari a lui Dumnezeu Atotțiitorul.

Ziua cea Mare e ziua celei de a doua Veniri a lui Hristos. Fără a se indica un termen, pare a fi o zi de duminică, dacă legăm formularea de *ziua Domnului* (1, 10).

15: - „**Iată, Eu vin ca un fur. Fericit cel ce priveghează și-și păstrează veșmintele, ca să nu umble gol și să i se vadă rușinea!**” –

Aici, cea de-a treia *fericire* a Apocalipsei.

Cel ce priveghează și-și păstrează veșmintele: „cel ce priveghează rămâne îmbrăcat. ♦ *Să nu umble gol și să i se vadă rușinea*: în contrast cu veșmântul purității din 19, 8”[17].

„Acest verset nu pare să fie la locul lui, căci întrerupe firul ideilor[18]. Unii autori îl pun după versetul 16, alții, după *întoarce-te* din 3, 3, sau îl socotesc inventat de întâiul [redactor] al Apocalipsului, care s-ar fi putut inspira din 3, 18”[19].

„Când zice despre cel ce *priveghează* și-și păstrează *hainele*, arată ca să privegheze [fiecare] și să poarte grijă fără lenevie de faptele cele bune, căci acestea sunt *hainele* sfinților, de care lipsindu-se omul se va rușina plin de grozăvie”[20].

16: Și i-a strâns la locul care-n evreiește se cheamă Armagheddon.

Armagheddon: „nume enigmatic, probabil de origine ebraică. S-ar traduce *muntele Meghiddo* (vezi IV Regi 23, 29), deși geografia sau istoria universală nu cunoaște un munte cu acest nume. El sugerează, totuși, localitatea Meghiddo, din câmpia Esrom, unde s-au adunat armate și s-au dat bătălii sângeroase (cf. Iudecători 5, 19; IV Regi 9, 27; Zaharia 12, 11 – Textul Masoretic). Din context: simbol al ultimei lupte ideologice dintre bine și rău, dintre forțele luminii și ale întunericului, dintre Dumnezeu și Satana”[21].

„*Har-Magheddon* se tâlcuiește *tăierea* sau *omorârea*. Pentru că, adunându-se acolo, neamurile se vor tăia, adică aceia care îl vor avea ca voievod pe diavolul, care se va bucura de sângele oamenilor”[22].

17: Al șaptelea înger și-a vărsat cupa-n văzduh; și din templul cerului, de la tron, a ieșit o voce mare, strigând: „S-a făcut!”

18: Și au fost fulgere și vuiete și tunete și s-a făcut cutremur mare, așa cum de când e omul pe pământ n-a mai fost un cutremur atât de mare.

Semnele descrise aici sunt cele ale unei teofanii.

19: Și cetatea cea mare s-a rupt în trei părți, și cetățile păgânilor s-au prăbușit. Și de Babilonul cel mare s-a amintit înaintea lui Dumnezeu, pentru ca El să-i dea paharul vinului aprinderii mâniei Lui.

Cetatea cea mare: „Roma (numită mai departe, în paralelă, *Babilonul cel mare*, ca în 14, 8)”[23]. Sfântul Andrei al Cezareii vede vorbindu-se aici despre Ierusalimul cel vechi. „Primele patru cupe au fost legate între ele de asocierea cu elementele naturale, care reprezentau întregul cosmos (cerul și pământul, apele dulci și cele sărate). Ultimele trei cupe sunt, în schimb, unite între ele pentru caracteristicile comune istorico-politice”[24].

20: Și tot ce fusese insulă a fugit, și munți nu s-au mai aflat.

„Sfârșitul lumii va însemna mai întâi prăbușirea munților [...]. Simbolul [muntelui] are, așadar, un dublu aspect: Dumnezeu Se face auzit pe vârfurile munților; dar înălțimile pe care omul urcă doar pentru a-l adora pe om și pe idolii lui, nu pe Dumnezeul adevărat, nu sunt decât semne de trufie și semne de prăbușire”[25].

„Prin *insule* se arată sfintele biserici, iar prin *munți*, conducătorii lor”[26]. Astfel tâlcuit, textul ar vorbi despre vremurile de prigoană și coborârea Bisericii în catacombe[27].

21: Și grindină mare ca talantul s-a prăvălit din cer peste oameni. Și oamenii L-au blasfemiât pe Dumnezeu din pricina plăgii cu grindină, căci mare e plaga aceasta, foarte mare.

Grindină mare ca talantul: „un talant (în sistemul de măsuri al epocii): aproximativ 40 de kilograme”[28]. Oamenii, și acum, se împotrivesc lui Dumnezeu. Dacă ne trec prin gând unele considerații privind natura umană, ne abținem de la a le rosti...[29].

„*Grindina căzută din cer* am înțeles să fie mânia slobozită de Dumnezeu, care se pogoară de sus. Iar prin mărimea *talantului* arată desăvârșirea mâniei, pricinuită de covârșirea peste măsură a păcatelor, având ca închipuire talantul”[30].

- [1] ICSS IX, p. 191
 [2] BBVA, p. 1766
 [3] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XVI
 [4] Privind Roma (din vremea lui Ioan) ca simbol ce desemnează orice putere care se împotrivesc lui Hristos.
 [5] ICSS IX, p. 193
 [6] ICSS IX, p. 193
 [7] NTEP, p. 761
 [8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [9] ICSS IX, p. 193
 [10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [11] ICSS IX, p. 194
 [12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [13] DS III, art. *Uscăciune*, p. 420
 [14] ICSS IX, p. 195
 [15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [16] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XVI
 [17] BBVA, p. 1767
 [18] Motiv pentru care și Anania l-a marcat, introducându-l între liniuțe.
 [19] NTEP, p. 761
 [20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [21] BBVA, p. 1767
 [22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [23] BBVA, p. 1767
 [24] ICSS IX, p. 194
 [25] DS II, art. *Munte*, p. 324
 [26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
 [27] Averchie chiar se gândește aici la un dezastru provocat de armamentul nuclear, dacă se acceptă sensul propriu al frazei ioaneice.
 [28] BBVA, p. 1767
 [29] Am făcut-o în cartea noastră de proze numită *Crima letală*, editată în semi-samizdat, supusă ulterior unui constant embargo, și înțeleasă de un număr restrâns de aleși.
 [30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
-

CAPITOLUL 17 – *Babilonul, Desfrânata cea mare; Fiara.*

Secțiunea care urmează (17, 1 – 19, 10) „este un apendice la cea de-a șaptea cupă. Tema dominantă a cupelor este judecata asupra fiarei, asupra urmașilor săi și asupra cetății criptice a *Babilonului*”^[1].

1: Și a venit unul din cei șapte îngeri care aveau cele șapte cupe și a grăit către mine, zicând: „Vino să-ți arăt judecata Desfrânatei celei mari, care șade pe ape multe,

Desfrânata cea mare sau „*Marea Prostituată*: Roma imperială, centru universal al idolatriei și imoralității, dar și principala persecutoare a creștinismului. În Vechiul Testament, cu acest nume sunt denunțate orașe ca Ninive (Naum 3, 4), Tir (Isaia 23, 15-16), Ierusalimul (Isaia 1, 21). Deja anunțată de două ori, judecata *Mareului Babilon* este, în fapt, sentința finală de condamnare și execuția, așa cum e descrisă în versetul 16. Nu trebuie uitată însă și dimensiunea ei arhetipală. ♦ *Ape multe*: = popoarele imperiului roman, dominate de capitală (vezi v. 15)”^[2]. „Prostituția exprimă în limbajul Vechiului Testament idolatria, care este la originea depravării morale”^[3].

În altă viziune, „socotim că prin această desfrânată se înțelege împărăția împărătească de obște, închipuită ca un singur trup. Sau, socotim să fie oarecare cetate ce va avea stăpânire prin venirea lui Antihrist”^[4].

2: cu care s-au desfrânat regii pământului, iar locuitorii pământului s-au îmbătat de vinul desfrânării ei”.

Cu care s-au desfrânat regii pământului: „sunt regii celorlalte popoare păgâne, supuse Romei”[5].

„Prin cetatea cea mare înțelegem toată mulțimea oamenilor care hulesc, pentru beția sufletească, pentru desfrânare și pentru alte îndrăzniri”[6].

3: Și-ntru duh m-a dus în pustiu; și-am văzut o femeie șezând pe o Fiară stacojie, plină de nume blasfemiatoare, având șapte capete și zece coarne.

Întru duh: „în stare de extaz (vezi și 1, 10; 4, 2). ♦ *Nume blasfemiatoare:* „titlurile divine pe care și le reclamau cezarii Romei (vezi 13, 1)”[7]. Fiară stacojie e aceeași cu fiara din capitolul 13.

„Prin aceea că Apostolul Ioan a fost dus în pustie *cu duhul* se poate înțelege că a văzut în duh pustiirea desfrânării ce se vestește dinainte. Și a văzut [cetatea] ca pe o femeie, pentru nebărbăția ei cea femeiască și pentru plecarea spre păcat. Iar șederea pe *fiara roșie* arată că se odihnește pe fapte rele, pe diavolul, care se bucură de omorâre și de vărsare de sânge”[8].

4: Și femeia era îmbrăcată-n purpură și-n stacojiu și-mpodobită cu aur și cu pietre scumpe și cu mărgăritare, având în mână un pahar de aur, plin de urâciune și de necurățiile desfrânării ei.

Femeia apare în „culori și podoabe imperiale”[9]. „Prin acestea, arată semnele stăpânirii peste toți. [...] Prin *pahar* se arată dulceața băuturii faptelor ei cele viclene [...]. Și paharul e de *aur* ca să arate prețuirea [ce se dă acelor răutăți] – spre a arăta că nu spre sațiu, ci spre setea pieirii ei urmează răutatea”[10].

5: Iar pe fruntea ei, scris un nume, o taină: Babilonul-cel-mare, mama desfrânatelor și-a urâciunilor pământului.

„Pe frunte: prostituatele romane purtau pe frunte o plăcuță cu numele lor”[11].

„Scrierea de pe frunte arată plinirea nedreptății și a păcatului și tulburarea inimilor. Și se numește *mama desfrânatelor* pentru că ea este învățătoarea curviei duhovnicești, care naște cetăților supuse ei multe fărădelegi urâte de Dumnezeu”[12]. „Un comentariu mai cuprinzător tinde să vadă în această desfrânată, care este numită Babilon, întreaga cultură în general anticreștină și de o extremă senzualitate a omenirii din ultimul timp, pe care o așteaptă o înfricoșătoare catastrofă mondială la sfârșitul lumii prin a doua venire a lui Hristos. Căderea acestui Babilon este prezentată în Apocalipsă ca fiind cea mai mare biruință din întreaga luptă a Bisericii lui Hristos cu împărăția diavolului cea păcătoasă”[13].

6: Și-am văzut-o pe femeie beată de sângele sfinților și de sângele mucenicilor lui Iisus; și văzând-o eu, cu mare mirare m-am mirat.

„Babilonul cel mare, numele simbolic al Romei (care număra pe atunci un milion de locuitori și a cărei domnie ajunsese la apogeu) este descris ca antiteză și prin contrast cu Ierusalimul de sus [cap. 21] [...]. [Roma] era simbolul răsturnat al orașului, antiorașul, adică mama coruptă și corupătoare care, în loc să aducă viață și binecuvântare, atrăgea moartea și blestemul”[14].

„Aici se face referire la toți martirii lui Hristos care au suferit de-a lungul istoriei, mai cu seamă în timpul lui Antihrist”[15].

7: Și îngerul mi-a zis: „De ce te miri? Eu îți voi spune taina femeii și a Fiarei care-o poartă, cea care are cele șapte capete și cele zece coarne.

8: Fiara pe care-ai văzut-o era și nu este; și va să se ridice din adânc și să meargă spre pieire. Și cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt scrise de la-ntemeierea lumii în cartea vieții, se vor mira văzând Fiara, că era și că nu este și că va să vină.

Era și nu este: „revers parodic al definiției lui Dumnezeu: *Cel-ce-Este și Cel-ce-Era...* (vezi 1, 4), în spiritul Fiarei care-L parodiază pe Iisus Hristos în chiar viața, moartea, învierea și venirea Lui (vezi versetul întreg)”[16].

„Vorbește de Satana, care a fost doborât prin crucea lui Hristos, și se va ridica la sfârșit și va face semne și minuni amăgitoare prin Antihrist pentru tăgăduirea și lepădarea crucii. De aceea zice că *era*, adică avea putere mai înainte de cruce; și că *nu este*, căci după Patima cea mântuitoare i s-a luat tăria și a fost lepădat din stăpânia pe care o avea peste neamuri prin închinarea la idoli. Și va veni la sfârșit [...] ieșind *din adânc*, din locurile unde a fost osândit”[17].

9: Aici e minte care are-nțelepciune. Cele șapte capete sunt șapte munți deasupra cărora șade femeia. Și sunt și șapte împărați:

Minte: „inteligentă; rațiune penetrantă. ♦ *Șapte munți:* cele șapte coline ale Romei. Dar cele șapte coarne au dublu simbol (vezi v. 10)”[18]. „Această *înțelepciune* nu e bunul simț, adică înțelepciunea experimentală a proverbelor, ci o înțelepciune cerească, însemnând cunoașterea misterelor lui Dumnezeu”[19].

„Fiindcă cele zise au înțeles duhovnicesc, spune că și înțelegerea trebuie să fie duhovnicească, iar nu lumească”[20].

10: cinci au căzut, unul este, celălalt încă n-a venit – și când va veni, puțin trebuie să rămână.

„Există mai multe ipoteze asupra identității împăraților romani vizați, dar nici una nu e concludentă; textul rămâne enigmatic. Oricum, e vorba de prigonitori ai creștinilor”[21].

„Fericitul Ipolit a socotit că cei *șapte împărați* din care *cinci au căzut* ar fi veacurile [perioadele] lumii acesteia, din care cinci au trecut[22]. Al șaselea, în care Apostolul a văzut acestea, este în curgere. Iar al șaptelea, care urmează, nu a venit, dar când va veni puțină vreme va sta”[23].

11: Și Fiara care era și nu este, este ea însăși un al optulea [împărat]; și ea este dintre cei șapte și merge spre pieire.

Fiara e „un al optulea, dar cu atributul comun al celor șapte, acela de persecutor al creștinilor”[24]. Alții au văzut aici o trimitere cu adresă mai exactă: „Împăratul Domițian (81 – 96), al optulea împărat începând cu August, a fost un nemilos prigonitor al creștinilor. În această privință, el este oarecum *reîncarnarea* lui Nero (54 – 68), cel dintâi prigonitor al Bisericii”[25].

12: Și cele zece coarne pe care le-ai văzut sunt zece regi care încă n-au primit putere-mpărătească, dar care vor lua putere ca de-mpărați, pentru un ceas, împreună cu Fiara.

„Este vorba, probabil, de guvernatori, satrapi locali și conducători barbari vasali ai Romei, care pentru foarte scurtă vreme vor fi investiți cu puteri speciale de a-i persecuta și ucide pe credincioșii Mielului”[26]. De altfel, Biserica primelor secole a cunoscut așa-numitele *persecuții locale* ce s-ar putea încadra aici (și, ca mereu în cazul Apocalipsei, referirea se poate face la persecuțiile din întreaga istorie a omenirii, de atunci și până azi și până-n zilele cele din urmă, lupta împotriva Bisericii fiind una necurmată).

13: Aceștia au un singur gând: și tăria și puterea lor i-o dau Fiarei.

Tăria și puterea: „= autoritatea (de obicei, exercitată prin mandat)”[27]. *I-o dau*, adică i-o pun la dispoziție.

14: Ei vor porni război împotriva Mielului, dar Mielul îi va birui, pentru că El este Domnul domnilor și Împăratul împăraților; și cei împreună cu El, chemați și aleși și credincioși [vor birui și ei]”.

Aici e vorba despre „aliații Mielului, așa cum regii din versetul 12 sunt aliații Fiarei”[28].

Domni și împărați peste care stăpânește Mielul sunt, cum se arată și în alt loc, sufletele dreptmăriturilor, chiar dacă efectele căderii s-au răsfrânt și asupra lor: „Să presupunem că un împărat întâlnește o fată săracă, îmbrăcată în zdrențe și, fără să se rușineze alături de ea, o dezbracă de hainele ei cele murdare, o spală de negreala (de pe ea)[29], o împodobește cu haine strălucitoare și o face părtașă la masa împărătească; tot așa și Domnul, aflând sufletul rănit și acoperit de vânătăi, a pus (pe rănile) lui doctorii, l-a dezbrăcat de hainele cele negre și de răutatea cea rușinoasă și l-a îmbrăcat cu haine împărătești, cerești, divine, luminoase și strălucitoare, i-a pus cunună pe cap și l-a făcut părtaș la masa împărătească, pentru a se bucura și veseli. Să presupunem, de asemenea, că există o grădină cu pomi fructiferi și binemirositori, cu multe locuri încântătoare, pline de frumusețe, de balsam și de odihnă și că oricine trece pe acolo se desfătează și se odihnește; la fel este cu sufletele în Împărăția (cerurilor). Toate se bucură și se veselesc, (toate) sunt împărați, domni și [dumnezei – îndumnezeiți – n. n.]”[30]. „Căci El este Împăratul împăraților și dăruitorul cununilor. Toate demnitățile împărătești se adună în jurul Lui”[31].

15: Și mi-a zis: „Apele pe care le-ai văzut și deasupra cărora șade Desfrânata sunt popoare și gloate și neamuri și limbi.

16: Și cele zece coarne pe care le-ai văzut și Fiara o vor urî pe Desfrânată și-o vor face pustie și goală, și carnea ei o vor mânca, iar pe ea o vor arde-n foc;

„Execuția Desfrânatei se face chiar prin uneltele ei, ceea ce denotă că forțele răului sfârșesc prin a se devora ele între ele”[32]. (Anticipăm și în zilele noastre o astfel de desfășurare a evenimentelor, Imperiul răului autodevorându-se).

17: pentru că Dumnezeu le-a pus în inimi ca ei să facă pe gândul Său și într-un gând să se ntâlnească, și împărăția lor să i-o dea Fiarei până ce cuvintele lui Dumnezeu se vor plini.

Le-a pus în inimi, adică i-a inspirat. *Împărăția lor să i-o dea Fiarei...*: „aliați ai Fiarei și ai Desfrânatei, cei zece regi (coarne) deveniseră, de fapt, instrumente ale planului lui Dumnezeu (cf. Proverbe 21, 1)”[33].

18: Iar femeia pe care-ai văzut-o este cetatea cea mare, care are putere-mpărătească peste regii pământului”.

Din nou, femeia identificată cu Roma. Sau, cum s-a mai zis, cu orice putere potrivnică lui Hristos (întrucât astăzi nimeni nu mai vede în Roma o amenințare, ci mai degrabă un colaborator în lupta pentru promovarea Binelui).

[1] ICSS IX, p. 196

[2] BBVA, p. 1767

[3] NTEP, p. 762

[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII

[5] NTEP, p. 762

[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII

[7] BBVA, p. 1767

[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII

- [9] BBVA, p. 1767
- [10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
- [11] ICSS IX, p. 198
- [12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
- [13] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XVII
- [14] DS II, art. *Oraș*, pp. 382-383
- [15] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XVII
- [16] BBVA, p. 1767
- [17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
- [18] BBVA, p. 1767
- [19] ICSS IX, p. 199
- [20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
- [21] BBVA, p. 1767
- [22] Istoria omenirii de până la Hristos ar putea fi împărțită, convențional, în cinci perioade: de la Adam până la Potop; de la Noe până la Avraam; de la Avraam până la Moise; de la Moise până la David; timpul profeților, până la Hristos. Alte împărțiri de acest tip iau în seamă ducerea iudeilor în robia babiloniană.
- [23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
- [24] BBVA, p. 1767
- [25] NTEP, p. 763
- [26] BBVA, p. 1768 – În timpurile noastre, ne-am putea gândi la state mărunte care, în pofida credinței popoarelor lor, s-ar putea dori slugi ale Fiarei (cum ar fi țările ortodoxe, dar și catolice, membre ale NATO).
- [27] BBVA, p. 1768
- [28] BBVA, p. 1768
- [29] Chiar pildă fiind, nu trebuie să ni-l imaginăm pe împărat făcând personal acestea.
- [30] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, XXVII, 3
- [31] Sf. Efrem Sirul, *Imne la Azime*, V, 14
- [32] BBVA, p. 1768
- [33] BBVA, p. 1768
-

CAPITOLUL 18 – *Căderea Babilonului.*

1: După acestea am văzut un alt înger pogorându-se din cer, având putere mare; și pământul s-a luminat de slava lui.

„Aici, se arată lumina și strălucirea Sfințelor Puteri, care biruiește cu multă măsură lumina și strălucirea stelelor și frumusețea lor”[1].

2: Și a strigat cu glas puternic, zicând: „A căzut!, a căzut Babilonul cel mare și a devenit sălaș al demonilor și cuibar a tot duhul necurat și cuibar a toată pasărea spurcată și urâtă”.

Cuibar: „grecescul **filaki**[2] înseamnă *pază, supraveghere, strajă* (Matei 14, 25), *închisoare, temniță* (Matei 14, 3; Apocalipsa 2, 10; 20, 7). Aici însă are sensul de adăpost, loc de refugiu, țarc în care cineva se simte bine. Imaginea este aceea a unei cetăți pustii, ruinate, părăsite; un astfel de pustiu e locul preferat al duhurilor necurate. ♦ *Urâtă:* în sensul: urâtă de alții, detestată. (Consumarea păsărilor impure era interzisă de Legea Veche)”[3].

3: Pentru că toate neamurile au băut din vinul aprinderii desfrânării ei, și împărații pământului cu ea s-au desfrânat, și neguțătorii lumii din puterea strălucirii ei s-au îmbogățit.

„Această imagine înseamnă că popoarele pământului, în special cele bogate și politic puternice, acceptaseră pretențiile Romei la suveranitatea și la revendicarea ei de a fi un *stat divin* sau aproape divin pentru că, făcând așa, puteau trage foloase”[4].

4: Și-am auzit un alt glas din cer, zicând: „Ieșiți din ea, poporul meu, ca să nu vă faceți părtași la păcatele ei și să nu primiți din plăgile ei,

5: fiindcă păcatele ei au ajuns pân-la cer și Dumnezeu Și-a adus aminte de nedreptățile ei.

„Zice aici că se cuvine a [ne] despărți de petrecerea și de viața celor ce au fapte spurcate și care în toate zilele Îl întărită pe Dumnezeu”[5].

6: Plățiți-i așa cum și ea a plătit, și cu-ndoită măsură îndoită măsurați-i după faptele ei; în paharul în care a turnat, turnați-i de două ori pe-atât.

„Aici, registrul adresării se schimbă: poruncile le sunt date îngerilor pedepșitori, cei ce aplică dreptatea dumnezeiască”[6].

„Zice *pahar îndoit* fie pentru că păcătoșii și călcătorii de lege se vor munci foarte greu și aici, și în veacul veacului viitor; fie pentru că sufletul și trupul se vor munci împreună pentru faptele pe care le-au făcut împreună; fie pentru că păcatul va fi răsplătit nu numai prin munca cea din afară, ci și prin aceea din lăuntru, care vine de la conștiința săvârșirii lui”[7].

7: Și cât s-a slăvit ea pe sine și a strălucit, tot pe-atâta dați-i chin și bocet. Fiindcă zice ea în inima ei: Stau ca o-mpărăteasă, și văduvă nu sunt, și bocet nu voi vedea...

S-a slăvit ea pe sine și a strălucit, adică s-a bucurat de o viață de lux.

8: Pentru aceea, într-o singură zi îi vor veni plăgile: moarte și bocet și foamete; și-n foc va fi mistuită, că puternic este Domnul Dumnezeu Care-o judecă.

„Zice *într-o singură zi* fie arătând scurtimea vremii când sabia și pieirea și foametea și plângerea [vor] veni peste ea și se va strica prin foc și va arde; fie arată că va pătimi acestea în ziua proorocită”[8].

9: Iar împărații pământului care s-au desfrânat cu ea și s-au bucurat de strălucirea ei vor plânge și se vor bate-n piept asupra-i când vor vedea fumul arderii ei,

„Nouă schimbare de registru narativ (versetele 9-19): dezastrul Babilonului e descris prin gura împăraților, negustorilor și armatorilor care au beneficiat de gloria și prosperitatea cetății”[9]. „Se pare că aici Ioan se servește de un expedient dramatic, pentru că nu descrie direct violența, ci numai efectele sale sau reacțiile la violență. În ansamblu, versetele 9-10 constituie un enunț de condamnare a acelor regi a căror autoritate depindea de favoarea Romei. Vestea este ironică, deoarece conține o lamentație funebră rostită de prietenii Romei. Din punctul de vedere al autorului, însă, și cântarea funebră funcționează ca veste a pedepsei”[10].

10: departe stând de frica chinurilor ei și zicând: Vai!, vai!, tu, cetatea cea mare, Babilonul, cetatea cea tare, că-ntr-un ceas ți-a venit judecata!...

11: Și neguțătorii pământului vor plânge și vor boci asupra-i, că nimeni nu le mai cumpără marfa,

12: marfă de aur și de argint și de pietre prețioase și de mărgăritare și de vison și de porfiră și de mătase și de stofă stacojie, tot lemnul bine-mirositor și tot lucrul de fildeș, și tot lucrul de lemn de mare preț și de bronz și de fier și de marmură,

13: și scortîșoară și balsam și mirodenii și mir și tămâie și vin și untdelemn și făinuță albă și grâu și vite și oi și cai și căruțe și robi și suflete de oameni.

„Și acesta e un anunț de condamnare, adresat comercianților pământului”[11]. Sunt vizați cei care, pentru interesul material, creditează puterile vrăjmașe împărăției lui Dumnezeu, fie că această vrăjmașie e declarată (ca în cazul Romei antice), fie că e subînțeleasă (ca în cazul unor puteri mai noi și mai perfide).

14: Și dusu-s-au de la tine roadele după care-ți tânjea sufletul, și de la tine pierit-au toate cele grase și strălucite, și niciodată nu s-or mai afla...

15: Neguțătorii acestora, cei ce s-au îmbogățit de pe urma ei, departe vor sta de frica chinului ei, plângând și jeluindu-se 16: și zicând: Vai!, vai!, cetatea cea mare, cea investmântată-n vison și porfiră și-n stofă stacojie și-mpodobită cu aur și cu pietre scumpe și cu mărgăritare!

17: Că-ntr-un ceas s-a pustiit atîta bogăție! Și tot căpitanul de vas și tot călătorul pe mare și corăbierii și toți câți trăiesc de pe urma mării stăteau departe

Versetele 15 -17 a: „Este vorba despre o a doua veste de condamnare adresată comercianților, exprimată în formă dramatică”[12].

18: și strigau uitându-se la fumul arderii ei, zicând: Care cetate este asemenea cetății celei mari?...

19: Și-și puneau țărână pe capete și strigau, plângând și jelindu-se și zicând: Vai!, vai!, cetatea cea mare, din a cărei îmbuibare s-au îmbogățit toți cei ce au corăbii pe mare, că-ntr-un ceas s-a pustiit!”...

Versetele 17-19: „Această unitate este un enunț de condamnare rostit împotriva celor care se ocupă cu comerțul maritim. Manifestările lor de durere și rimele sunt, poate, cele mai vii din toată seria. Considerată în sine, această unitate ar evoca sentimente de emoție, chiar de simpatie sau de regrete, dar contextul (aluzia la condamnare în paralela din v. 17a și apelul la bucurie din v. 20) demonstrează că astfel de sentimente nu sunt serios în joc”[13].

20: „Veselește-te de ea, cerule, și voi, sfinți și apostoli și profeți; că judecata voastră asupra-i a judecat-o Dumnezeu!”

„Textul reia vocea autorului – sau pe cea venită din cer (v. 4)”[14]. Totodată, „această invitație la bucurie e surprinzătoare, după seria de strofe funebre. În formă, e asemănătoare cu 12, 12, care celebra victoria creștinilor asupra Satanei”[15].

„Sfinții participă activ la judecata lui Dumnezeu. Aceasta se vede la ruperea pecetilor, a pecetii a cincea (6, 9-11), în primul act al viziunii celor șapte trâmbițe (8, 3-5) și din alte multe texte din Apocalipsă (de exemplu 18, 20), unde Dumnezeu pare a nu face decât să pronunțe judecata sfinților. Cei o sută patruzeci și patru de mii reprezintă imensa mulțime a sfinților din cer care, precum urmează Mielului pretutindeni unde merge El, Îl asistă și în funcțiunile de Judecător și, în unire cu El, prezidează la desfășurarea istoriei umane. Descriind toată desfășurarea timpului din urmă ca o judecată în progres neîncetat, sfântul Ioan manifestă partea pe care mucenicii și sfinții în unire cu Hristos cel înviat o au și o vor avea din ce în ce mai mult în această desfășurare a judecății divine de-a lungul veacurilor”[16].

21: Iar un înger puternic a ridicat o piatră cât o piatră mare de moară și a aruncat-o-n mare, zicând: „Așa, dintr-o lovitură, așa va fi aruncat Babilonul, cetatea cea mare, și nu se va mai afla!...

22: Și vocea țiterașilor și-a muzicanților și-a flautiștilor și-a trâmbițașilor nu se va mai auzi decum în tine; și nici un meșteșugar din orice meșteșug nu se va mai afla în tine; și-n tine cântec de moară nu se va mai auzi.

23: **Și lumină de lampă, nu, niciodată nu se va mai ivi-ntru tine; și glas de mire și de mireasă, nu, niciodată nu se vor mai auzi-ntru tine, pentru că neguțătorii tăi erau mai-marii pământului și pentru că toate neamurile s-au rătăcit prin vraja ta...**

24: **Și s-a găsit în ea sânge de profeți și de sfinți și-al tuturor celor înjunghiați pe pământ”.**

Finalul arată lămurit că persecutarea sfinților a atras, în primul rând, pedeapsa.

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII

[2] **φουλακη**

[3] BBVA, p. 1768

[4] ICSS IX, p. 202 – Astăzi putem vedea scenariul repetându-se, chiar dacă în discuție nu mai este Roma, ci sediul aceluia: *In God we trust*, nefiind foarte clar căruia Dumnezeu cred aceia.

[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII

[6] BBVA, p. 1768

[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII

[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII

[9] BBVA, p. 1768

[10] ICSS IX, pp. 202-203

[11] ICSS IX, p. 203

[12] ICSS IX, p. 203

[13] ICSS IX, p. 203

[14] BBVA, p. 1769

[15] ICSS IX, p. 203

[16] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 361 – Fragmentul e alcătuit, în cea mai mare parte, din citate din: H. M. Féret, *L'Apocalypse de Saint Jean, Vision chrétienne de l'histoire*, Paris, 1943, pp. 241-253.

CAPITOLUL 19 – Căderea Babilonului (continuare). Cina nunții Mielului. Călărețul calului alb.

1: **După acestea am auzit ca un glas puternic de mulțime multă-n cer, zicând: „Aliluia! Mântuirea și slava și puterea sunt ale Dumnezeului nostru!**

2: **Pentru că adevărate și drepte sunt judecățile Sale! Pentru că a judecat-o pe Desfrânata cea mare, care a stricat pământul cu desfrânarea ei, și din mâna ei a răzbunat sângele robilor Săi”.**

3: **Și au zis a doua oară: „Aliluia!” Și fumul [arderii] ei se ridică în vecii vecilor.**

4: **Iar cei douăzeci și patru de Bătrâni și cele patru Ființe au căzut și I s-au închinat lui Dumnezeu Cel ce șade pe tron, zicând: „Amin! Aliluia!”**

„Aliluia închipuie lauda lui Dumnezeu, iar *amin* înseamnă *adevărat* sau *fie*”[1].

5: **Și un glas a ieșit din tron, zicând: „Lăudați pe Dumnezeul nostru, voi, toți robii Săi, voi, cei ce vă temeți de El, mici și mari!”**

„Structura primei unități corale este într-un oarecare mod determinată de 18, 20, unde invitația la bucurie e adresată în primul rând cerului; 19, 1-4 descrie într-adevăr bucuria în cer. În a doua instanță, 18, 20 îndeamnă la bucurie sfinții, apostolii și profeții. 19, 5 reia această invitație, adresând-o ființelor umane și extinzând-o la toți cei care-L servesc și se tem de Dumnezeu”[2].

„Tronul lui Dumnezeu sunt Heruvimii și Serafimii, de la care se dă porunca să-L laude pe Dumnezeu nu numai *cei mici* întru fapte, dar și *cei mici* după mărimea puterii lor. Însă mi se pare că și aceia ce sunt acum mici de vârstă, adică pruncii care mor nedesăvârșiți, înviind la vârstă mare, Îl vor lăuda pe Dumnezeu, Făcătorul de lucruri mari”[3].

6: Atunci am auzit ca un glas de mulțime multă și ca un vuiet de ape multe și ca un bubuit de tunete puternice, zicând: „Aliluia!, că Domnul Dumnezeu nostru Atotțiitorul S-a împărățit!

S-a împărățit: „Și-a luat împărăția în stăpânire”[4].

7: Să ne bucurăm și să ne veselim și să-I dăm slavă, căci nunta Mielului a venit și mireasa Lui s-a pregătit,

8: și i s-a dat ei să se înveșmânteze cu vison curat, luminos – căci visonul sunt faptele cele drepte ale sfinților”.

„În timp ce versetele 1-5 scot în relief victoria lui Dumnezeu asupra *Babilonului*, accentuându-I caracterul de judecător și războinic, versetele 6-8 concentrează atenția asupra regalității lui Dumnezeu și asupra nunții Mielului. [...] Aici, nunta Mielului e simbolul uniunii eshatologice dintre Hristos glorificat [preamărit] și credincioșii care rezistă până la sfârșit”[5].

Vison: „țesătură din material foarte fin și scump, de obicei albă, din care se confecționau veșmintele marilor preoți, regilor și oamenilor bogați (Luca 16, 19). Visonul era una din marile mărfuri de import ale Romei (18, 12), simbol al luxului ei (18, 16), dar, prin revers, și simbol al bogăției sfinților (vezi și v. 14)”[6].

„Îmbrăcarea *miresei* în *vison curat* arată îmbrăcămintea Bisericii – cea luminată întru fapte bune, și subțire întru cunoștință și înaltă întru vederea lui Dumnezeu și în gândurile întru Dânsul – căci cu acestea se țese înțelegerea dreptăților dumnezeiești”[7].

9: Și mi-a zis: „Scrie: Fericiți cei chemați la cina de nuntă a Mielului!” Și mi-a zis: „Acestea sunt adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu”.

Cea de a patra dintre *fericirile* Apocalipsei. *Acestea sunt adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu:* „= atestarea faptică a tuturor profețiilor despre înviere, judecată și viața veșnică”[8].

„*Cina nunții* lui Hristos este prăznuirea celor mântuiți și veselia cea alcătuită cu bună cuviință pe care fericiți vor fi acei ce o vor dobândi și vor intra cu Mirele cel sfânt al sufletelor curate în camera cea veșnică”[9].

10: Și-am căzut înaintea picioarelor sale, ca să mă-nchin lui. Și el mi-a zis: „Vezi să nu faci asta! Sunt împreună-slujitor cu tine și cu frații tăi care au mărturia lui Iisus. Lui Dumnezeu închină-te, căci mărturia lui Iisus este duhul profeției”.

Vezi să nu faci asta: „act de smerenie, caracteristic tuturor sfinților și îngerilor, asemenea lui Petru care refuzase închinarea sutașului Corneliu (Fapte 10, 25-26)”[10]. Oricum, de aici nu s-ar putea argumenta combaterea cultului adus sfinților îngeri, dar e, totodată, evidentă deosebirea între cinstirea sfinților și a sfinților îngeri și adorarea datorată lui Dumnezeu. Mai atenționăm că invocarea acestui loc e forțată din partea oricui nu se apropie de statura Sfântului Apostol Ioan (greșeală pe care o săvârșesc și cei care, citind basme, se identifică pe dată cu Făt Frumos, în vreme ce ignoră alte personaje, mai pe măsura lor!).

Mărturia lui Iisus este duhul profeției: adică „darul de a tâlcui corect Sfintele Scripturi și învățătura Domnului Iisus. Despre harisma profeției vezi Faptele Apostolilor 11, 27”[11]. Sau: *Mărturia lui Iisus* „este revelația lui Dumnezeu, făcută lumii de Iisus Hristos, pe care omul o poate primi și vesti la rândul

său. Profeții și martirii pentru credință, însuflețiți de [Duhul] Sfânt, sunt mărturisitorii de frunte ai acestei revelații în fața lumii (vezi 12, 17)”[12].

11: Și-am văzut cerul deschis; și iată, un cal alb; și Cel ce ședea pe el Se numește Credincios și Adevărat, și-ntru dreptate judecă și Se războiește.

De aici (și până la 22, 5) este ultima serie de viziuni pe care o cuprinde Cartea Apocalipsei.

Judecătorul va veni *din cer*. „Iar *calul alb* închipuie lumina sfinților și veselia ce va să fie. *Și Cel ce ședea pe el Se numește Credincios și Adevărat*: Prin aceasta arată că va fi întru toate cuvintele Sale credincios și întru fapte adevărat. Și Acesta este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care va judeca neamurile întru dreptate”[13].

12: Iar ochii Lui, ca para focului; și pe capul Său, numeroase steme; având un nume scris, pe care nimeni nu-l știe decât numai El.

„Puterea și măreția lui Hristos depășesc orice capacitate omenească de cunoaștere și înțelegere”[14]. „Neștiința *numelui* Lui închipuie necuprinderea ființei [Sale]”[15]. Numeroasele *diademe* sau *steme* arată superioritatea lui Hristos asupra tuturor puterilor vrăjmașe.

Hristos „e Pantocratorul în trup omenesc. În ochii Lui omenești, luminoși *ca para focului*, strălucește infinitatea Tatălui și a Duhului Sfânt. Și tot prin ochii Lui ni se arată nouă iubirea Sa dumnezeiască nesfârșită”[16].

13: Și este-mbrăcat într-o mantie stropită cu sânge; și numele Lui se cheamă Cuvântul-lui-Dumnezeu.

Mantie stropită cu sânge: „= semnul patimilor Mielului”[17].

„Prin *haina* aceasta a Cuvântului lui Dumnezeu se închipuie cu adevărat prea-cinstitul și nesticatul Său trup, *haină* care s-a muiat în sângele Său în vremea Patimii celei de bunăvoie (cf. Ioan 19, 2; Isaia 63, 1-3)”[18].

14: Și oștile din cer Îi urmau călări pe cai albi, purtând veșminte de vison alb, curat.

Oștile din cer: „= oștile îngerilor, dar și ale martirilor”[19].

Vorbind de Puterile cerești, „chipul cailor înseamnă ascultare și sprintenă alergare. Și cei albi arată strălucirea și marea înrudire cu lumina dumnezeiască. Iar cei negri (6, 5) arată ascunsul, precum cei roșii (6, 4), mișcarea înfocată. Iar cei ce îmbină albul cu roșul (6, 8), unirea celor două extreme prin pornirea de sine dăruitoare și legarea treptelor dintâi cu cele de al doilea [rang] și a celor de al doilea cu cele dintâi, prin întoarcerea unora spre altele în chip providențial”[20].

15: Și din gura Lui iese o sabie ascuțită cu care să lovească neamurile; și El cu toiag de fier le va păstori și va călca linul aprinderii mâniei lui Dumnezeu Atotțiitorul.

„*Sabia* arată munca [pedeapsa] ce se va aduce necredincioșilor și păcătoșilor după dreptatea judecății și după răspunsul ce va ieși din gura lui Hristos, prin care se vor paște cu toiagul vârtos de fier al muncilor, ca să nu mai lucreze multele și feluritele lor răutăți. *Toiag* de care sfinții vor rămâne necertați [...]. Și El va călca *teascul* mâniei lui Dumnezeu, căci Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata I-a dat-o lui Hristos, după firea Sa omenească; judecată pe care, după ființă, El o avea, ca Fiu, mai înainte de veci”[21].

16: Și pe mantia Lui și pe coapsa Lui are nume scris: Împăratul-împăraților-și-Domnul-domnilor.

Pe coapsa Lui: „anticii obișnuiau uneori ca pe șoldul unei statui să scrie numele personajului reprezentat”[22]. După Averchie, e indicat locul în care se atârna sabia.

„Cuvântul lui Dumnezeu e și Rațiunea lui Dumnezeu care, ca atare, e și sensul desfășurării istoriei. El Se va arăta pe cerul deschis. Cerul se va deschide pentru a izbucni din el sensul, rațiunea tuturor celor ce au fost săvârșite pe pământ, iar rațiunea aceasta vine pe cal alb (19, 11), adică răsturnând repede toată rațiunea (tot cuvântul) ipocrită și tot adevărul mincinos care ar vrea să i se opună. El e *credincios*, nu pentru că El crede, ci pentru că e fidel lumii, pe care a creat-o pentru un sens și vrea să o împlinească în El; e *credincios* celor [cărora] le-a făgăduit fericirea veșnică dacă vor lucra din credința în El. Și *adevărat*, în opoziție cu toată minciuna amestecată în viața omenească. Rațiunea de sus, după care au fost create rațiunile ce s-au manifestat în istorie, va apărea pentru a lumina deplin ținta spre care au avut să înainteze și va arăta întrucât au înaintat spre ea sau nu”[23].

„Când Domnul nostru a pățimit, a purtat veșmântul de porfiră. Întâi ca Împărat. Căci El este *Împăratul împăraților și Domnul domnilor*. Apoi și ca unul ce era batjocorit de cei nelegiuiți”[24]. O atenționare pentru cei ce doresc să participe la împărăția Fiului: asemenea Lui, să vădească și răbdare în încercări. Mai departe, o explicație privind *împărății* sau *regii* deasupra cărora se află Hristos: „Cât despre faptul că chiar și Apostolii pot fi numiți regi, consider că din aceasta se poate trage ușor concluzia cu privire la ceea ce se spune despre toți credincioșii: *Voi sunteți seminție aleasă, preoție mare, neam sfânt* (I Petru 2, 9). Or, dacă sunt numiți regi și cei care au crezut în cuvântul lor [al Apostolilor], cu atât mai mult ei, care conduc bisericile lui Dumnezeu, merită să fie numiți regi, cei care guvernează prin cuvântul și prin scrierile lor pe conducătorii bisericilor. Iată temeiul pentru care Domnul este numit *regele regilor*”[25]. „Dacă Creatorul tuturor se numește Împăratul împăraților, Domnul domnilor, Dumnezeul dumnezeilor, negreșit că și sfinții se numesc dumnezei, domni și împărați. Dumnezeul acestora este și se numește Dumnezeu, Domn și Împărat”[26]. Hristos „este Împărat al celor ce s-au făcut *împărați* peste patimi și Domn al celor ce au dobândit, cu ajutorul Lui, domnie și stăpânie peste păcat, care vor împărați cu El în veacul viitor”[27].

17: Și-am văzut un înger stând în soare; și el a strigat cu glas puternic, grăindu-le tuturor păsărilor ce zboară-n mijlocul cerului: „Veniți și adunați-vă la ospățul cel mare al lui Dumnezeu,

E vorba aici, evident, despre păsări de pradă. Dar și pe îngeri „i-a numit *păsări*, pentru zborul lor cel pe sus și pentru înălțarea lor în văzduh, spre îndreptarea și învățătura noastră”[28].

18: ca să mâncați cărnuri de-mpărați și cărnuri de căpetenii și cărnuri de puternici și cărnuri de cai și de-ale celor ce șed pe ei, și cărnuri de tot soiul de oameni, și liberi, și robi, și mici, și mari”.

„Păsările de pradă, ca factor ecologic, sunt cele ce curăță de leșuri un câmp pe care s-a dat o bătălie. Victimele sunt din categoria celor menționate în 6, 15; 13, 16”[29].

19: Și-am văzut Fiara și pe-mpărații pământului și oștirile lor adunate ca să facă război cu Cel ce șade pe cal și cu oștirea Lui.

„Prin *oștiri* îi arată pe cei ce se luptă împreună cu diavolul împotriva lui Hristos și a sfinților Lui; și zice că sunt mai multe pentru mulțimea vătămătoare a păcatului cea de multe feluri și pentru [despărțirea] lor întru sfaturi[30]. Iar *oastea*, deci în număr de una, arată partea Puterilor îngerești și a oamenilor celor întocmai cu îngerii, care-L urmează pe Hristos prin unirea voii și a ascultării”[31].

20: Și Fiara a fost prinsă; și cu ea, Profetul Mincinos, cel ce-n fața ei făcea semne prin care-i amăgise pe cei ce purtaseră semnul Fiarei și pe cei ce se închinau chipului ei. Amândoi au fost aruncați de vii în iezerul de foc, unde arde pucioasă.

Iezerul de foc poate fi pregustat încă de aici: „Sufletele împătimate de plăceri sunt smârcuri de foc, în care putoarea patimilor, duhnind ca o mocirlă, hrănește ca pe un vierme neadormit al curviei desfrânarea

trupului, și ca pe niște șerpi, broaște și lipitori ale poftelor stricate, gândurile și dracii stricați și țâșnitori de otravă. Starea aceasta a luat încă de aici arvuna chinurilor de acolo”[32].

21: Iar ceilalți au fost uciși cu sabia Celui ce șade pe cal, cea care iese din gura Lui; și toate păsările s-au săturat din cărnurile lor.

„Este ultima bătălie care precede împărăția milenară[33] a lui Hristos (20, 4-6)”[34].

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[2] ICSS IX, p. 205

[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[4] BBVA, p. 1769

[5] ICSS IX, p. 205

[6] BBVA, p. 1769

[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[8] BBVA, p. 1770

[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[10] BBVA, p. 1770

[11] BBVA, p. 1770

[12] NTEP, p. 766

[13] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[14] BBVA, p. 1770

[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[16] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, p. 106

[17] BBVA, p. 1770

[18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[19] BBVA, p. 1770

[20] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 8

[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[22] BBVA, p. 1770

[23] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 379

[24] Ava Dorotei, *Învățăături de suflet folositoare*, I, 15

[25] Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, XII, 2

[26] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 15

[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[29] BBVA, p. 1770

[30] Dacă virtuțile stau în unire, există și patimi contradictorii, care se resping una pe cealaltă, însă, cum se poate ușor observa, sunt și patimi care pot coexista, se pot menține, ori se nasc una din alta.

[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX

[32] Sf. Grigorie Sinaintul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 37

[33] A se citi: *veșnică*.

[34] ICSS IX, p. 207

CAPITOLUL 20 – *Mia și miile de ani. Înfrângerea Satanei. Judecata la marele tron alb.*

1: **Și-am văzut un înger pogorându-se din cer, având cheia adâncului și un lanț mare în mâna lui.**

2: **Și l-a prins pe Balaur, pe șarpele cel vechi, care este diavolul și Satana, și l-a legat pe o mie de ani.**

O mie de ani: „ca în tot cuprinsul Apocalipsei, există cifre și numere cu valoare simbolică [...], care nu exprimă cantități sau raporturi determinate. Numărul 1000 simbolizează o perioadă foarte lungă sau o cantitate foarte mare (așa cum o folosește și limbajul popular în expresiile: *Să trăiești o mie de ani!*, sau: *Ți-am spus-o de o mie de ori*). Că este așa – și aplicând o traducere foarte riguroasă – o dovedește faptul că în versetele 3, 5, 6 și 7 textul original grecesc folosește expresia **ta hilia eti**[1] = *miile de ani*, un plural care nu mai lasă loc la îndoieli. Interpretarea literală – ca și traducerea neglijente – au dat naștere multor confuzii și rătăcirii, precum vechiul hiliasm și mai noul milenarism”[2]. *L-a legat*: „pentru că balaurul este simbolul haosului și al sterilității, înlănțuirea sa semnifică ordinea creativă și fertilitatea. Semnifica și o amânare a atacului [asupra] națiunilor (v. 3)”[3].

3: Și l-a aruncat în adânc; și pe acesta l-a închis și l-a pecetluit deasupra-i, pentru ca el să nu mai amăgească popoarele, până ce miile de ani se vor sfârși. După aceea el trebuie să fie dezlegat pentru puțină vreme.

„Aici [vv. 1-3] vorbește de surparea și pierderea diavolului care s-a făcut în vremea patimilor Stăpânului, când Hristos l-a judecat pe diavolul, ce se socotea a fi tare, ca să nu mai arunce pe nimeni în prăpastie. [...] Iar *lanț*, după cunoștința noastră, numește puterea cu care l-a legat [...]. Iar *mia de ani* cât va fi [diavolul] legat nu putem ști cât este cu numărul”[4].

4: Și-am văzut tronuri; și ei s-au așezat pe ele; și li s-a dat lor putere să judece; și-am văzut sufletele celor descăpățânați din pricina mărturiei lui Iisus și din pricina cuvântului lui Dumnezeu și care nu i s-au închinat Fiarei și nici chipului ei și semnul ei nu l-au primit pe fruntea și pe mâna lor. Și ei au înviat și au împărățit cu Hristos o mie de ani.

Și ei s-au așezat pe ele: „subiectul propoziției nu este precizat. Acesta se poate referi fie numai la cei doisprezece apostoli (Matei 19, 28), fie la ei și la cei menționați în continuarea versetului, potrivit aserțiunii că *sfinții vor judeca lumea* (I Corinteni 6, 2-3)”[5]. Versetul descrie „prima judecată; a doua judecată, cea universală, este descrisă în 20, 11-15”[6]. *Mia de ani* a fost văzută fie ca o viețuire terestră a sfinților (hiliasmul), fie, simbolic, ca referindu-se la realități eshatologice. „Origen și Augustin vor interpreta fragmentul în sens spiritual, și nu istoric. Augustin a legat înlănțuirea Satanei cu viața lui Iisus și împărăția de mii de ani cu timpul Bisericii (*De civitate Dei*, 20, 1-9)”[7].

„Sfinților Apostoli li s-au dat scaune de învățătură, prin care s-au luminat neamurile. Și, după dumnezeiasca făgăduință (Luca 22, 30), li se vor da și în veacul cel viitor, spre osândirea celor ce au lepădat propovăduirea Evangheliei”[8].

5: Ceialți morți nu învie până ce nu se vor sfârși miile de ani. Aceasta este învierea cea dintâi.

„Expresia *nu învie* arată întunericul și starea de chin în care se află sufletele păcătoșilor [...] după moartea trupească”[9].

6: Fericit și sfânt cel ce are parte de învierea cea dintâi! Peste aceștia moartea cea de-a doua nu are putere, ci ei vor fi preoți ai lui Dumnezeu și-ai lui Hristos și vor împărăți cu El de-a lungul miilor de ani.

A cincea *fericire* a Apocalipsei. *Ei vor fi preoți*: „rolul sacerdotal este important în împărăția mesianică, dar nu în noul Ierusalim (cf. 22, 5)”[10].

„Din Dumnezeiasca Scriptură învățăm că sunt două vieți și două morți. Este viața cea dintâi, în trupul cel trecător după călcarea poruncii [de către protopărinți]. A doua este viața veșnică, cea făgăduită sfinților. Iar morți sunt tot două: una trupească, trecătoare, ce se va face pentru răsplătirea păcatelor; și alta veșnică[11], ce este focul gheenei. [...] [Sunt și două învieri]: învierea cea dintâi este învierea din faptele cele moarte, iar cea de a doua este aducerea din stricăciunea trupului la nestricăciune. Învierea dintâi e atunci când se trece de la păcat la faptele în Duhul, iar învierea a doua va fi la sfârșitul lumii”[12].

7: **Și când se vor sfârși miile de ani, Satana va fi dezlegat din închisoarea lui.**

De fapt, în întreaga istorie, diavolul luptă împotriva Bisericii, perioadele de prigoană deschisă alternând cu cele de acalmie (când apar, însă, alte forme de luptă, cum ar fi ereziile sau indiferentismul). Va fi însă un timp când puterile sale se vor amplifica, din îngăduința divină.

8: **Și va ieși să amăgească neamurile care sunt în cele patru colțuri ale pământului, pe Gog și pe Magog, și să le adune la război; iar numărul lor este ca nisipul mării...**

Cele patru colțuri ale pământului: „pământul era pentru cei din vechime în formă de pătrat (vezi 7, 1). ♦ *Gog și Magog:* În Vechiul Testament, Gog este un descendent din Ruben (I Paralipomena 5, 4), Magog un fiu al lui Iafet (Facerea 10, 2). Profetul Iezechiel ne vorbește despre un Gog care era rege în țara Magog și conducea hoardele barbare care au năvălit dinspre Marea Neagră. La sfârșitul timpurilor, acest conducător de hoarde va reveni[13] să dea luptă împotriva poporului Israelit[14], dar va fi nimicit de puterea lui Dumnezeu”[15]. „Gog și Magog: nume preluate din Iezechiel, capitolele 38-39; cei doi regi de miazănoapte care au purtat un război de vârf împotriva lui Dumnezeu, dar care-n cele din urmă au fost înfrânți de armile lui Israel. Transferați în simbol, ei reprezintă împărățiile lumii care se ridică împotriva împărăției lui Dumnezeu. ca și în cazul numărului 666 = **QSR NRON** (vezi 13, 18), n-au lipsit încercările de a se face pe seama lor identificări istorice și geografice concrete. Luând ca bază expresia din Iezechiel 38, 2: *Gog din țara lui Magog, regele* [ținuturilor] **Roos și Mosoh**[16] (în redactarea și grafia Septuagintei), unii au speculat cele două denumiri geografice apropiindu-le de **Rusia și Moscova**. Oricum, în literatura apocaliptică și rabinică numele celor doi sunt asociate cu sfârșitul lumii, când toate vrăjmășiile organizate împotriva lui Dumnezeu se vor ridica și vor fi zdrobite”[17].

Unii „tâlcuiesc din limba evreiască că prin *Gog* se înțelege *adunător* sau *adunare*, iar prin *Magog*, *înălțat* sau *înălțare*, așa încât și prin numele acestea se închipuie adunare de neamuri și mândrie”[18].

9: **Și s-au suit pe fața pământului și au înconjurat tabăra sfinților și cetatea cea iubită. Dar foc s-a coborât din cer și i-a mistuit.**

Cetatea cea iubită: „= Ierusalimul; Ierusalimul cel nou; Ierusalimul ceresc; Biserica lui Hristos”[19]. „Aceasta înseamnă că vrăjmașii lui Hristos se vor răspândi pretutindeni pe pământ și vor persecuta întreaga creștinătate”[20].

10: **Și diavolul care-i amăgise a fost aruncat în iezerul cel de foc și de pucioasă, unde este Fiara și Profetul Mincinos, și vor fi chinuiți acolo, zi și noapte, în vecii vecilor.**

„Text clar despre existența iadului veșnic”[21]. Fragmentul 20, 4-10 „a suscitât discuții între creștini, pornind de la Biserica începăturilor până azi”[22].

11: **Și-am văzut un mare tron alb, și pe Cel ce ședea pe el, de dinaintea feței Căruia pământul și cerul au fugit, și loc pentru ele nu s-a mai aflat.**

Pământul și cerul au fugit: „expresie lapidară și blândă pentru cataclismul cosmic, cel ce va lăsa spațiul liber pentru *nașterea din nou a lumii* (Matei 19, 28), pentru *un cer nou și un pământ nou* (21, 1)”[23].

„Autoritatea copleșitoare ce iradiază din fața Judecătorului e așa de mare, că *de fața Lui a fugit tot pământul și tot cerul; și loc nu s-a aflat lor*. Pământul și cerul pur și simplu nu se mai văd de autoritatea ce iradiază din această față și care-i ține pe toți concentrați în privirea ei. Parcă nu mai e decât ea; sau de fapt totul s-a inclus în ea. Numai fața aceasta, numai Persoana aceasta o văd toți, căci numai de ea simt că atârnă existența lor în veci. Iar cei răi nu mai văd nimic, nici măcar această față, ci totul e un gol abisal și întunecos în fața lor”[24].

„Prin *tronul alb* se arată odihna lui Dumnezeu, pe care o va avea întru sfinții cei luminați cu faptele bune [...]. Iar *fuga cerului și a pământului* închipuie mutarea lor și schimbarea la un chip mai bun”[25].

12: Și i-am văzut pe cei morți, pe cei mari și pe cei mici, stând înaintea tronului; și cărțile au fost deschise; și altă carte a fost deschisă, care este aceea a vieții. Și morții au fost judecați din cele scrise-n cărți, potrivit cu faptele lor.

În cele de mai sus se vorbește despre învierea cea de obște (generală). *Cărțile au fost deschise*: „= evidența faptelor fiecărui om. ♦ *Cartea vieții*: = care conține numele celor mântuiți”[26]. „Înscrierea numelui unui individ în cartea aceasta echivalează cu salvarea lui, după cum ștergerea numelui înseamnă pieirea acestuia”[27].

Cărțile ce se vor deschide „sunt înseși viețile oamenilor; sau *cartea vieții* care e tezaurul de viață ce și l-au câștigat în Hristos cei drepti”[28].

„*Morți* îi numește ori pe toți oamenii, căci toți pătimesc moartea trupului, ori pe cei morți în păcate. Iar *mari și mici* se numesc ori cei ce sunt așa cu vârsta, ori cei ce au făcut fapte de moarte mari sau mici, care vor primi [pedeapsa] după întocmirea și asemănarea faptelor. Ori și aceasta: *mari* îi numește pe cei drepti, iar *mici* pe păcătoșii cei netrebniți, pentru micșorarea sufletească ce le vine din păcate. Iar *cărțile deschise* închipuie faptele fiecăruia și cunoștința păcatelor fiecăruia. Iar *altă carte* este aceea a vieții, în care sunt scrise numele sfinților”[29].

13: Și marea i-a dat pe morții din ea, și Moartea și Iadul i-au dat pe morții pe care-i aveau; și au fost judecați, fiecare, după faptele lor.

Moartea și Iadul: „personificări ale spațiilor în care locuiesc păcătoșii damnați, dușmanii eterni ai lui Dumnezeu, al căror sfârșit este biruința lui Hristos la învierea morților (vezi I Corinteni 15, 54-55; de asemenea: 1, 18)”[30].

„Prin aceste cuvinte se referă la faptul că stihiiile vor da elementele care intră în compoziția trupului fiecăruia. Prin *mare* trebuie să înțelegem elementul umed; prin *iad*, aerul, pentru că nu se vede; prin *moarte*, pământul, pentru că în el sunt așezate trupurile celor adormiți”[31].

14: Apoi Moartea și Iadul au fost aruncate-n iezerul de foc. Aceasta e moartea cea de-a doua: iezerul de foc.

Moartea cea de-a doua este condamnarea definitivă. Pare că prin *moarte* și *iad* sunt numiți cei condamnați la focul cel veșnic[32].

15: Și dacă cineva n-a fost găsit scris în cartea vieții, aruncat a fost în iezerul de foc.

Moartea cea dintâi e moartea trupească, hotărâtă pentru protopărinți, ca urmare a căderii (Facerea 3, 19), și pentru urmașii lor, fiind, așa cum se socotește, o pedeapsă. „Dar nu este o pedeapsă, ci mai degrabă o binefacere; căci n-am lăsat ca stricăciunea să coexiste cu nesticăciunea, pentru că mai rea decât dezlegarea lor [a sufletelor de trup] ar fi fost legarea lor și ca răul să fie nemuritor în amândouă. Căci dacă sufletul care cade din viața de aici ar trebui să poarte iarăși unit cu el trupul stricat, cum n-ar fi acest lucru mai rău decât moartea, decât despărțirea sufletului de el? Așadar, sunt două morți: a trupului și a sufletului. [...] [Iar moartea trupului] e eliberarea de toate relele vieții dăruind celor ce trăiesc frumos bucurie nesfârșită, desfătare veșnică și lumină neînserată”[33]. Și, desigur, aceștia nu vor cunoaște *moartea cea de-a doua*.

[1] τα χίλια ἔτη

[2] BBVA, p. 1770

[3] ICSS IX, p. 208

[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[5] BBVA, p. 1770

[6] ICSS IX, p. 209

- [7] ICSS IX, p. 209
- [8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [9] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XX
- [10] ICSS IX, p. 209
- [11] De aceasta nu vor avea parte dreptii.
- [12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [13] Mai degrabă un alt conducător, căruia (primul) Gog îi este tip!
- [14] În lumina Apocalipsei, vom socoti aici ca vorbindu-se despre Noul Israel, adică Biserica lui Hristos cea din neamuri.
- [15] NTEP, p. 768
- [16] Γωγ και την γην του Μαγωγ, άρχοντα Ρως, Μοσοχ
- [17] BBVA, p. 1771 – Stăruind asupra interpretării de mai sus, asumată uneori chiar de parte dintre ruși, arătăm că Gog și Magog, priviți simbolic, sunt vrăjmași ai lui Dumnezeu, în vreme ce Sfânta Rusie rămâne, probabil, ultima speranță a Creștinătății. Speculația putea avea oarecare suport în vremea U.R.S.S., confundată deseori cu Rusia (care, însă, chiar în acele vremuri, era *altceva*).
- [18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [19] BBVA, p. 1771
- [20] Averchie Taușev, *Apocalipsa Sfântului Ioan [un comentariu ortodox]*, XX
- [21] BBVA, p. 1771
- [22] ICSS IX, p. 209
- [23] BBVA, p. 1771
- [24] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 431
- [25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [26] BBVA, p. 1771
- [27] DS II, art. *Mănunchi*, p. 282
- [28] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 431
- [29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [30] BBVA, p. 1771
- [31] Metodiul de Olimp, *Aglaofon sau Despre înviere*, II, 28 – Lipsește în expunerea de mai sus, ca element, *focul*, pe care l-am putea regăsi tot sub numele de *iad*, acesta fiind asociat, în versetul 14, cu *iezerul cel de foc*.
- [32] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
- [33] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, LIII

CAPITOLUL 21 – *Cerul cel nou și pământul cel nou. Noul Ierusalim.*

1: Și-am văzut un cer nou și un pământ nou; fiindcă cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut, iar marea nu mai este.

Marea nu mai este: „Această afirmație scoate în evidență caracterul mitic, simbolic al mării, în Apocalipsa. Dispariția mării echivalează cu închisoarea veșnică și pedeapsa balaurului (Satana), al fiarei (*Antihrist*) și al falsului profet (19, 20; 20, 10), la fel cu eliminarea Morții și a Hadesului (20, 14). Eliminarea mării este simbolul victoriei complete și definitive a creației asupra haosului, a vieții asupra morții”[1].

„Toate cele create, potrivit firii lor, sunt supuse stricăciunii și prin urmare și cerurile. Se țin, însă, și se conservă prin harul lui Dumnezeu. Numai Dumnezeirea este prin fire fără de început și fără de sfârșit; pentru aceea s-a și spus: *Acestea pier, iar Tu rămâi* (Psalmi 101, 27). Totuși, cerurile nu vor pieri complet”[2].

„El (Fiul) a pregătit noul pământ al luminii și noul cer al Duhului (Sfânt); rezumând (voi zice): o lume nouă și o împărăție veșnică. Din pământul muritor și întunecat al duhurilor răului unde sălășluiesc gândurile lor, El (Fiul) va duce sufletele care L-au dobândit și care L-au iubit într-un pământ al vieții și al

luminii, unde sălășluiesc Sfinții. Într-acesta se vor stabili pașii, iar mintea și gândurile acolo se vor plimba, fiindcă au fost mutați de la moarte la viața veșnică”[3].

E aici și o chemare la contemplarea realităților duhovnicești: „Când avem *mintea lui Hristos* (I Corinteni 3, 16) și ochi duhovnicești, tu te întorci iarăși înapoi, ca să trăiești sub stihiiile acestei lumi ca învățătoare? Ce zici? Noi care așteptăm *cer nou și pământ nou* potrivit făgăduinței, nu vom înțelege și nu vom slăvi pe Dumnezeu din acelea în chip supralumesc, ci Îl vom cunoaște numai din lumea aceasta veche și schimbăcioasă? Ba nu numai schimbăcioasă, ci și stricăcioasă. Căci numind-o pe aceea nouă, a arătat-o, pe aceasta, veche. Iar tot ce se învechește și îmbătrânește merge spre pieire”[4].

2: Și-am văzut cetatea cea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă-mpodobită pentru mirele ei.

„Această viziune a mântuirii a fost scrisă într-o epocă în care Ierusalimul istoric fusese distrus de curând și de către o persoană care nu se găsea în mediul său într-o cetate, oricare ar fi fost contextul său [al cetății] cultural. Viziunea [...] nu așteaptă o reconstrucție istorică. Cetatea este descrisă ca soția Mielului (v. 9); este, deci, un simbol al unirii eshatologice a credincioșilor cu Domnul lor”[5].

De aici, inspirația pentru o viziune a lui Herma: „Iată m-a întâlnit o fecioară *împodobită, ca și cum ar fi ieșit din camera de nuntă*; era toată îmbrăcată în alb, cu încălțăminte albă; acoperită până la frunte și pe cap avea o bonetă; părul capului îi era alb. Știam din vedeniile de mai înainte că este Biserica și m-am bucurat mult”[6]. Înaintea acestei viziuni apare o fiară, inspirată, în parte, tot din Apocalipsă.

3: Și-am auzit venind din tron un glas puternic care zicea: „Iată locuirea lui Dumnezeu cu oamenii; și El va locui cu ei, și ei vor fi poporul Său și Dumnezeu Însuși va fi cu ei.

Aici, o precizare: „Trebuie să se știe că prin botez ne tăiem împrejur de tot acoperământul de la naștere, adică de păcat, și devenim Israeliți duhovnicești și poporul lui Dumnezeu”[7]. Nu trebuie însă înțeles că, prin primirea Botezului, rămânem în acest *popor* indiferent ce am face după aceea...

4: Și El va șterge toată lacrima din ochii lor; și moarte nu va mai fi; nici bocet, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi lucruri au trecut”.

„*Cele dintâi au trecut*: este lumea dintâi, care din cauza păcatului se afla sub blestemul lui Dumnezeu. Odată cu înfăptuirea răscumpărării definitive, această lume este curățită, liberată de osânda care apăsa asupra ei din cauza osândeii omului”[8].

„Eternitatea este solidară cu timpul, fără să se confunde cu el. Eternitatea este obârșia și perspectiva timpului și forța care mișcă timpul spre ea. La sfârșit, eternitatea va covârși timpul, îi va da calitatea ei. Atunci nu va mai fi timp (10, 6), pentru că noi nu vom mai avea în noi decât iubirea. [...] Atunci Dumnezeu va usca lacrimile celor ce vor fi deplin cu El și în El”[9].

Prin lucrarea lui Hristos (s-a înfăptuit ca) „șarpele cel plin de vicieșug de la început și îngerii care s-au asemănat lui să fie nimiciți (I Ioan 3, 8) și moartea să fie disprețuită și ca la cea de a doua venire a lui Hristos însuși să înceteze cu desăvârșire, pentru cei care au crezut în El și au trăit într-un chip bineplăcut Lui și ca apoi să nu mai existe [moartea – n. n.], iar atunci când unii vor fi trimiși ca să fie pedepsiți la judecata și la condamnarea focului celui neîncetat, ceilalți să fie laolaltă în nepătimire, în nesticăciune, în lipsă de durere și în nemurire”[10].

El va șterge toată lacrima din ochii lor: această lucrare, însă, începe chiar de aici: „Omoară păcatul, și lacrima îndurerată a ochilor sensibili va fi de prisos. Căci nu e nevoie de brici unde nu e rană. Nu era în Adam lacrima înainte de călcarea poruncii, precum nu va fi nici după înviere, când va fi încetat păcatul, dacă acolo nu va fi *nici durere, nici întristare, nici suspin*”[11].

5: Și Cel ce ședea pe tron a zis: „Iată, Eu le fac pe toate noi”. Și a zis: „Scrie, fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare și adevărate”.

Vrednice de crezare și adevărate se poate citi și „credincioase față de propriul lor adevăr”[12].

Hristos, ca unul ce nu e supus legilor creației și Care S-a făcut începătură a învierii și a restaurat (reînnoit) omul „trebuia să fie [...] începutul creației celei noi. Căci Cel ce s-a coborât pentru noi până la noi, *toate le-a făcut noi*”[13]. Se cuvinte ca fiecare să-I ceară această reînnoire: „Călăuză a celor vii, fii Cel ce îndreaptă gândul meu spre Tine și deschide înaintea gândurilor mele ușa cugetării mele la Tine. Tu, Care le-ai făcut noi pe toate, înnoiește-mă cu cunoașterea Ta și pune în mișcare înlăuntrul inimii mele adevărata Ta nădejde. [...] Tu, Care le faci noi pe toate, înnoiește-mă făcându-mă să simt nădejdea Ta. Bucurie a creației, învrednicește-mă de bucuria ce se mișcă dincolo de trup și care se primește în liniștea sufletului. Îngroapă în mădularele mele focul iubirii Tale. Pune în inima mea temeliile minunării de Tine. Leagă mișcările mele lăuntrice cu tăcerea cunoașterii Tale, întrucât aceasta e cu desăvârșire mută. Încrednicește-mă să Te văd cu ochi mai lăuntrici decât ochii larg deschiși”[14].

6: Și mi-a zis: „S-a făcut! Eu sunt Alfa și Omega, Începutul și Sfârșitul. Celui ce însetează, Eu în dar îi voi da să bea din izvorul apei vieții.

„Cuvântul este *izvorul vieții*, care curge cu tărie”[15], „izvor din care cei ce beau nu vor mai înseta niciodată, care țâșnește apă înzecit și pe cei ce beau din el îi face nemuritori”[16]. „Cuvântul este numit *Alfa și Omega* pentru că El este singurul al Cărui sfârșit este și început, Care sfârșește iarăși în locul din care Și-a avut începutul, în Care nu este deloc nici o întrerupere. De aceea, a crede în El și a crede prin El înseamnă a ajunge la unitate, înseamnă a fi unit în chip nedespărțit cu El; a nu crede în El înseamnă îndoială, depărtare, împărțire”[17]. Cuvântul, sau Hristos, are mulțime de aspecte: „Tu, Hristoase, ești Împărăția cerurilor (Matei 5, 5), Tu ești pământul celor blânzi, Tu ești verdeța raiului, Tu ești camera de nuntă dumnezeiască, Tu ești patul de nuntă cel negrăit, Tu ești masa tuturor, Tu ești pâinea vieții (Ioan 6, 35), Tu ești băutura cea nouă, Tu ești vasul cu apă, Tu și apa vieții, Tu și candela nestinsă pentru fiecare din sfinți, Tu și haina, cununa și Cel ce împarte cununile, Tu și bucuria și rușinarea, Tu, hrana și slava, Tu și veselia, Tu și fericirea”[18].

7: Biruitorul va moșteni acestea și Eu îi voi fi Dumnezeu și el Îmi va fi Mie fiu.

Ne facem *fii* ai Tatălui prin unirea cu Fiul.

8: Cât despre cei fricoși și necredincioși și spurcați și ucigași și desfrânați și vrăjitori și-nchinători la idoli și toți cei mincinoși, partea lor este-n iezerul care arde cu foc și cu pucioasă, care este moartea cea de-a doua”.

Cei amintiți aici (ca și la 21, 27; 22, 15; Ioan 8, 44) „sunt oamenii care, prin cuvântul și fapta lor, luptă împotriva adevărului”[19].

„Moartea sufletului este înstrăinarea de viața în Dumnezeu. Și aceasta e moartea cea cu adevărat cumplită. Iar cea de după aceea, adică [moartea] trupului, e atotdorită. Căci e un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De ea se vor lipsi, vai, ceata celor osândiți la judecata viitoare[20]. Căci celor ce nu s-au folosit bine de talantul harului dumnezeiesc, dat de Dumnezeu, le rămâne o înviere unită în veci cu cea a doua moarte, cum ne-a descoperit Ioan în Apocalipsă, care e mai rea ca moartea. Iar dacă aceia trăiesc fără moarte și în același timp sunt morți, sunt mulți care trăiesc și aici morți, cum a arătat Domnul vieții și al morții (Matei 8, 22). Există deci și o moarte a sufletului, măcar că după fire acesta rămâne nemuritor. Cum va trăi, deci, împărțându-se [doar] de viața creată? El e mai degrabă mort, trăind această viață. Deci trebuie să se împărțesească, dacă vrea să învie la o viață mai înaltă, de viața nemuritoare, de aceea care nu se desparte de Duhul”[21]. Sufletul depărtat de Dumnezeu și cufundat în simțul este mort, încă de aici. De va trece dincolo în această stare, unde poftetele nu pot fi satisfăcute, va suferi veșnic de această sfârșire.

9: Și a venit unul din cei șapte îngeri care aveau cele șapte cupe pline cu cele șapte plăgi, cele din urmă, și a grăit către mine, zicând: „Vino, am să-ți arăt Mireasa, Femeia Mielului”.

10: Și-n duh m-a dus pe un munte mare și înalt și mi-a arătat cetatea cea sfântă, Ierusalimul, pogorându-se din cer, de la Dumnezeu,

În duh: apostolul vede tainele cerești în stare de extaz. Astfel i se arată noul Ierusalim, cetatea cea sfântă, prezentat în cele ce urmează. „Prin *muntele mare* arată viața sfinților cea înaltă și mai presus de lume, în care *femeia Mielului*, Ierusalimul cel de sus, se va înfrumuseța și se va proslăvi de la Dumnezeu”[22].

„Descrierea de mai jos [versetele 11-23], cu toate detaliile ei simbolice, creează imaginea unui spațiu plin de măreție, frumusețe, culoare, puritate, finețe și transparență”[23]:

11: având slava lui Dumnezeu. Lumina ei era asemănătoare cu aceea a pietrei de mare preț, a pietrei de iaspis cristalin.

12: Și avea zid mare și înalt; și avea douăsprezece porți; iar la porți, doisprezece îngeri; și nume scrise deasupra, care sunt ale celor douăsprezece seminții ale fiilor lui Israel.

„Tabloul e dominat de numărul 12 ca atare, de multiplul său (v. 16) sau de pătratul său (v. 17). Simbolul este acela al noului Israel, Biserica lui Hristos, împărăția lui Dumnezeu”[24].

„*Zidul cel mare și înalt* al Bisericii, care păzește cele ce sunt în cetate, este Hristos, iar cele *12 porți* sunt Sfinții Apostoli, prin care am primit aducerea și intrarea la Tatăl”[25].

13: Și spre răsărit, trei porți; și spre miazănoapte, trei porți; și spre miazăzi, trei porți; și spre apus, trei porți.

„Cei patru pereți ai zidului și întreita arătare a porților închipuie cunoștința Sfintei Treimi Celei închinată în patru părți ale lumii, pe care am luat-o din închinarea Crucii celei de viață făcătoare”[26].

14: Iar zidul cetății avea douăsprezece pietre de temelie; și pe ele, douăsprezece nume, ale celor doisprezece apostoli ai Mielului.

„După spusa Apostolului [Pavel] (Efeseni 2, 19-20), *temeliile zidului* sunt dumnezeieștii Apostoli, pe care este zidită Biserica lui Hristos”[27].

15: Și cel care vorbea cu mine avea o măsură, o trestie de aur, ca să măsoare cetatea și porțile și zidul ei.

„Uneltele (geometrice) de măsurare și ziditoare arată puterea [ființelor cerești] de întemeiere, de clădire și de desăvârșire și toate celelalte ale grijii de înălțare și întoarcere a ființelor din a doua treaptă”[28].

16: Și cetatea era în patru colțuri; și lungimea ei este tot atât cât și lățimea. Și a măsurat cetatea cu trestia: douăsprezece mii de stadii. Lungimea și lărgimea și înălțimea ei sunt deopotrivă.

Lungimea, lărgimea și înălțimea sunt egale, „ceea ce înseamnă un cub, simbol al perfecțiunii”[29]. Semnificația pătratului e asemănătoare: „la Grecii din vechime, pătratul era întruchiparea desăvârșirii”[30]. „Pătrat al pătratului, [cubul] are, în cadrul volumelor, aceeași semnificație ca și pătratul în cadrul suprafețelor, simbolizând lumea materială și ansamblul celor patru elemente. Datorită poziției sale solide, a fost luat drept simbolul stabilității; din acest motiv, el se află adesea la baza tronurilor. Într-un sens mistic, cubul a fost considerat simbolul înțelepciunii, al adevărului și al perfecțiunii morale. El este modelul Ierusalimului viitor, promis de Apocalipsă, care are trei dimensiuni identice”[31].

17: Și i-a măsurat și zidul: o sută patruzeci și patru de coți, măsură a unui om, adică a unui înger.

„Îngerul folosește aceeași măsură ca și omul”[32]. *O sută patruzeci și patru* este pătratul numărului 12. „Dar nu se măsurau decât numere simbolice, în sine foarte puțin cantitative. [...] Tot ceea ce [îngerul] măsoară, oraș, porți, decoruri, locuitori, este înțeles într-un sens simbolic. Nou și frumos exemplu de coexistență a profanului și-a sacralului în discursul și decontul omenesc”[33].

„Măsura grosimii zidului este de 144 de coți, adică de douăsprezece ori 12. Numărul acesta arată învățătura celor 12 Apostoli”[34].

18: Și plasma zidului ei este de iaspis, iar cetatea este de aur curat asemenea sticlei curate.

„*Iaspis*: aceasta arată viața sfinților [care] este pururea verde și neveștejită, ca iaspisul [...]. Iar *aurul cel curat ca sticla* închipuie viața cea luminată, scumpă și strălucitoare a locuitorilor ei”[35].

19: Temeliile zidului cetății sunt împodobite cu toată piatra scumpă: întâia temelie este de iaspis; a doua, de safir; a treia, de calcedoni; a patra, de smarald;

20: a cincea, de sardoniu; a șasea, de sardiu; a șaptea, de hrisolit; a opta, de beril; a noua, de topaz; a zecea, de hrisopras; a unsprezecea, de iachint; a douăsprezecea, de ametist.

„Cele douăsprezece fundamente sunt împodobite cu douăsprezece pietre prețioase, care corespundea celor douăsprezece pietre care împodobeau pectoralul marelui preot [Ieșirea 28, 17-21]. Pe vremea lui Ioan, aceste pietre erau asociate celor douăsprezece constelații ale zodiacului. Totuși, ele sunt indicate aici în ordine inversă. Inversiunea nu înseamnă în mod necesar că Ioan respingea credințele curente în ceea ce privește fenomenele astrale, dar lasă să înțelegem că trebuie reinterpretate”[36].

Urmând Sfântului Epifanie, Sfântul Andrei al Cezareii atribuie fiecare piatră scumpă câte unui Apostol, astfel:

Iaspis – Sfântul Petru, pentru dragostea sa cea veșnic verde [proaspătă] față de Hristos;

Safir – Sfântul Pavel, cel făcut precum azurul prin răpirea la al treilea cer;

Calcedoni – Sfântul Andrei, ca acela ce a fost aprins cu focul Duhului[37];

Smarald – Sfântul Ioan, pentru frumusețea și lumina propovăduirii sale;

Sardoniu – Sfântul Iacov (explicație destul de neconvingătoare, legată de moartea sa pentru Hristos, apropiată de unghia omului, care se taie fără durere);

Sardiu – Sfântul Filip, ca acela luminat de focul Duhului (sardiul fiind roșu);

Hrisolit – Sfântul Vartolomeu, cel strălucit cu multe feluri de bunătați, asemenea aurului;

Beril – Sfântul Toma; având chipul mării, berilul amintește de lunga călătorie pe mare a Apostolului, până în India[38];

Topaz – Sfântul Matei, cel aprins de dragoste pentru Hristos, pe care L-a mărturisit cu sângele său;

Hrisopras – Sfântul Iuda Tadeu; numele pietrei e derivat de la *χρυσός* (= aur), arătând strălucirea propovăduirii sale;

Iachint – Sfântul Simon Zilotul; albastrul în chipul văzduhului al pietrei închipuie râvna acestuia după înțelepciunea cerească;

Ametist – Sfântul Matias; fiind roșul ca focul, ametistul amintește de Pogorârea Duhului la Cincizecime peste Matias, cel ce a luat locul lui Iuda Iscarioteanul[39].

21: Și cele douăsprezece porți sunt douăsprezece mărgăritare: fiecare din porți este dintr-un mărgăritar. Și piața cetății este de aur curat, ca de sticlă străvezie.

În descrierea Ierusalimului ceresc, revine numărul 12, uneori amplificat de multipli ai săi: „Simbolismul acestui număr este extrem de bogat în creștinism. Combinarea dintre patru, numărul liniilor spațiale, și trei, numărul timpului sacru ce măsoară crearea-recreare dă doisprezece, numărul lumii desăvârșite; doisprezece este numărul Ierusalimului ceresc (cu 12 porți, 12 apostoli, 12 pietre de temelie etc.); este numărul ciclului liturgic, al anului de douăsprezece luni și al expresiei cosmice a acestuia, zodiacul. Într-un sens mai mistic, numărul trei se leagă de Treime, numărul patru de creație, dar simbolismul numărului doisprezece rămâne același; o desăvârșire a creatului pământesc, prin absorbirea lui în increatul dumnezeiesc. [...] Ierusalimul ceresc din Apocalipsă are douăsprezece porți pe care sunt scrise numele celor douăsprezece seminții ale lui Israel, iar zidul lui are douăsprezece pietre de temelie, pe care sunt numele celor doisprezece apostoli. Femeia din Apocalipsă (12, 2) poartă pe cap o cunună din douăsprezece stele. Cât despre credincioșii de la sfârșitul timpurilor, aceștia sunt 144 000, câte 12 000 pentru fiecare din cele douăsprezece seminții ale lui Israel (7, 4-8; 14, 1). Tot astfel, cetatea viitoare, cea de aur curat, care stă pe douăsprezece pietre de temelie purtând fiecare numele unui apostol, descrie un cub cu latura de douăsprezece mii de stadii, iar zidul ei de jasp are o sută patruzeci și patru de coți. Numărul simbolic înmulțește cu o mie – simbolul mulțimii) cifra însăși a lui Israel (12), a vechiului și a noului popor ales. Numărul credincioșilor, de 144 000, pătratul lui 12 înmulțit cu 1000, simbolizează mulțimea credincioșilor întru Hristos. Paul Claudel a proslăvit acest [număr]: *O sută patruzeci și patru reprezintă de douăsprezece ori doisprezece; doisprezece înseamnă trei înmulțit cu patru, pătratul înmulțit cu triunghiul. Doisprezece este rădăcina sferei, [numărul] desăvârșirii. De douăsprezece ori doisprezece este desăvârșirea înmulțită cu ea însăși, desăvârșirea la cub, deplinătatea ce exclude orice în afară de sine însăși, paradisul geometric...* [Numărul] doisprezece va reprezenta Biserica, Biserica triumfătoare la capătul celor două faze, de luptă și de pătimire”[40]. Cât despre *pietrele prețioase* amintite, acestea „simbolizează trecerea de la opac la translucid și, în sens spiritual, de la întuneric la lumină, de la imperfecțiune la desăvârșire. Astfel, noul Ierusalim este tot înveșmântat în nestemate [...]. Asta înseamnă că, în acest nou univers, toate condițiile și toate nivelurile de existență vor fi suferit o prefacere radicală, în sensul unei desăvârșiri fără egal pe pământ și de natură exclusiv luminoasă sau spirituală”[41].

„Am primit, prin tradiție, că Ierusalimul cel de sus a fost zidit cu pietre sfinte; și tot din tradiție știm că cele douăsprezece porți ale cetății cerești, asemănătoare pietrelor prețioase, arată acoperit însemnatul har al glasului apostolic. Pe pietrele cele scumpe sunt așezate culorile, iar aceste culori sunt prețioase; restul este lăsat la o parte ca materie pământească. Cetatea sfinților, construită duhovnicește, este zidită simbolic, pe bună dreptate, din aceste pietre. Pe lângă strălucirea cea de neimitat a pietrelor, Scriptura s-a gândit și la strălucirea Duhului, strălucire neîntinată și sfântă a ființei Sale”[42]. Acestea sunt, desigur, adaptări pentru înțelegerea omenească: „Când e vorba de ținuturile de deasupra cerurilor și de prototipurile de acolo ale lucrurilor de pe pământ, despre Ierusalim, căruia îi spunem și *Ierusalimul cel de sus* și *muntele ceresc al Sionului* (14, 1), despre cetatea Dumnezeului celui viu, cea de deasupra lumii, în care prăznuiesc pe Ziditorul lor și Stăpânul lumii întregi prin teologhisiri negrăite și neajunse de mintea noastră mii de cete îngerești și o Biserică a celor *întâi născuți, care sunt scriși în ceruri* (Evrei 12, 22-23), nici un muritor nu e în stare să-l cânte cum s-ar cuveni[43], căci *ceea ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Corinteni 2, 9)”[44].

22: Dar templu n-am văzut în ea, pentru că Domnul Dumnezeu Atotțiitorul este templul ei, precum și Mielul.

Templu n-am văzut în ea: „în împărăția finală a lui Dumnezeu nu mai e nevoie de ritualuri și jertfe. ♦ *Domnul... precum și Mielul:* asociere intimă și de egalitate între Iisus Hristos și Dumnezeu-Tatăl; Ei alcătuiesc unul și același templu ceresc și împărtășesc unul și același tron (vezi 12, 3)”[45]. „Apocalipsa a fost scrisă după distrugerea Templului din Ierusalim. În 3, 12 există deja o aluzie că Templul istoric,

pământesc, nu are o importanță definitivă în sine. Continuă să aibă importanță, însă, ca simbol al strânsei relații de prietenie între umanitate și Dumnezeu”[46].

„La ce folosește biserica [templul] celui ce-L are ca lăcaș și acoperiș pe Dumnezeu?”[47].

23: Și cetatea nu are nevoie de soare și nici de lună ca s-o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o și făclia ei este Mielul.

Dacă acea zi veșnică urmează beznei veacului acestuia, e și situația inversă, pentru păcătoșii condamnați, ce vor avea parte de o stare „ca o noapte care urmează după zi, ca întunericul după lumină, ca doliul după ziua de petrecere”[48].

24: Și neamurile vor umbla-n lumina ei, și-mpărații pământului într-însa își vor aduce slava.

„Ziua în care va apărea acel Soare va fi *ziua Domnului* prin excelență, ziua luminii neînserate. El însuși va fi acea zi, pentru că El este lumina ei. Toate vor umbla în lumina lui Hristos”[49].

Cititorul e chemat în această lumină neînserată: „Urcă-te în finicul biruinței, biruie veacul, ca să fii la înălțimea Cuvântului. Lasă afară acest chip al lumii, lasă afară răutatea. Așează înăuntru bunătatea minții, care are harul în puterea vieții. Spală-ți îmbrăcămintea și intră în cetatea cerului, care este harul cel adevărat al sfinților, în care este cortul lui Dumnezeu, în jurul Căruia se găsesc cărțurarii Domnului, unde nu slujesc zilele, sau soarele, sau luna, ci Însuși Domnul e lumina, care luminează toată cetatea”[50].

25: Și niciodată porțile ei nu se vor închide ziua, căci noapte acolo nu va mai fi.

„Urmând a avea în împărăția lui Dumnezeu numai zi, fără intervenția nopții, să veghem și noaptea ca și ziua, având a ne ruga totdeauna și a aduce mulțumire lui Dumnezeu în cer, să nu încetăm nici aici pe pământ de a-L ruga și a-I aduce mulțumiri”[51].

26: Și-ntru ea vor aduce slava și cinstea neamurilor.

Aici, o traducere diferită permită o altă punere a accentului: „*Și neamurile vor umbla în lumina făcliei Mielului și vor aduce în cetatea Mielului odoarele și comorile lor.* În felul acesta, așteptarea judecății universale e un factor important de stimulare a creației în lume, de participare a fiecăruia la opera comună dată ei de Dumnezeu, pentru a face transparent pe Dumnezeu în relațiile dintre semeni și în cadrul creației”[52].

27: Și-n ea niciodată nimic întinat nu va intra, și nici cel ce meșterește urâciunea și minciuna, ci numai cei scriși în cartea vieții Mielului.

„În Apocalipsă, cerul este locuința lui Dumnezeu, mod simbolic de a semnifica distincția dintre Creator și creația Sa. Cerul intră astfel în sistemul de relații dintre Dumnezeu și oameni. Când aceste relații se schimbă, după [întruparea] mântuitoare de exemplu, sistemul se modifică și el complet și se poate vorbi de un cer nou. [...] Noul cer simbolizează aici reînnoirea universală, care inaugurează epoca mesianică. Legăturile creației cu Dumnezeu ei sunt modificate în totalitate”[53]. „În descrierea din Apocalipsă, Ierusalimul simbolizează noua ordine care avea să înlocuiască lumea actuală la sfârșitul veacurilor. El reprezintă nu paradisul tradițional, ci, dimpotrivă, tot ceea ce este mai presus de orice tradiție: noul absolut. [...] Trebuie insistat asupra formei pătrate a Ierusalimului ceresc, care îl distinge de Raiul pământesc, reprezentat de obicei ca fiind de formă rotundă: căci acesta era *cerul pe pământ*, în timp ce noul Ierusalim este *pământul în cer*. Formele circulare se raportează la cer, cele pătrate la pământ. Transmutarea universului, reprezentat de noul Ierusalim, nu este o întoarcere la un trecut idilic, ci o proiecție într-un viitor fără precedent”[54].

Lucru vrednic de laudă este să ne rugăm pentru aproapele, spre a nu fi el șters din *cartea vieții*: „acopere-i cu dreapta Ta, călăuzește-i la limanul voii Tale și scrie numele lor în cartea Ta”[55]. Căci „de tainele

unei asemenea slave ne-ai apropiat prin Fiul Tău iubit. Căci ne-ai apropiat de picioarele muntelui credinței (Deuteronom 4, 11; Evrei 12, 22), unde locuiesc cele nouă cete ale sălașurilor ființelor spirituale și deasupra cărora e zidirea cetății sfinte, [Ierusalimul de sus]”[56].

[1] ICSS IX, p. 211

[2] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 6

[3] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, XII, G – 1

[4] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 45

[5] ICSS IX, p. 211

[6] Herma, *Păstorul*, 23, 1-2

[7] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 10

[8] NTEP, p. 769

[9] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 198

[10] Sf. Iustin Martirul și Filosoful, *Dialogul cu iudeul Trifon*, I, 45

[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuș*, VII, 46

[12] BBVA, p. 1771

[13] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 29

[14] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 7, 20.33

[15] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 45, 2

[16] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XX

[17] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 157, 1-2

[18] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, I

[19] NTEP, p. 769

[20] Nu în sensul că nu vor cunoaște moartea trupească, ci în acela că n-o vor putea depăși, cum se arată mai departe.

[21] Sf. Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască*, 8

[22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[23] BBVA, p. 1772

[24] BBVA, p. 1772

[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[28] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 5

[29] BBVA, p. 1772

[30] NTEP, p. 770

[31] DS I, art. *Cub*, p. 406

[32] BBVA, p. 1772

[33] DS II, art. *Măsură*, p. 287

[34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[35] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[36] ICSS IX, p. 213

[37] Apropiindu-se calcedoniul de *cărbune*.

[38] Ne-a părut forțată apropierea.

[39] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX – spre a face loc în această înșiruire Sfântului Pavel, a fost omis Sfântul Iacov al lui Alfeu (sau acesta se înțelege contopit cu celălalt Iacov, al lui Zevedei, fratele lui Ioan). Și în pictura iconostaselor se face frecvent această mutație (alături este omis Sfântul Matias, dar sunt și cazuri în care nu apare Sfântul Pavel, numărul Apostolilor trebuind să rămână acela de 12).

[40] DS I, art. *Doisprezece*, p. 454

[41] DS III, art. *Piatră*, p. 87

[42] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 119, 1-2

[43] Sau, oricum, nu pe înțelesul celor ce n-au avut parte de experiențe similare.

[44] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, X, IV, 70

[45] BBVA, p. 1772

[46] ICSS IX, pp. 213-214

[47] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[48] Sf. Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, XVII

[49] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 393

[50] Sf. Ambrozio al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 20

[51] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăciunea domnească*, XXXV

[52] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 364 – Autorul se referă explicit la creația artistică (atunci când aceasta nu e despărțită de sacru), exemplificând cu Voronețul, domurile Occidentului și simfoniile lui Beethoven. Noi, chiar în momentul de față, ne-am gândi la operele lui Rimski-Korsakov... Desigur, exemplele au fost alese în funcție de notorietatea lor, lucrarea nedorindu-se una de critică de artă. Oricum, se înțelege că creația umană din istorie are, într-un fel, și o prelungire eshatologică.

[53] DS I, art. *Cer*, p. 288

[54] DS II, art. *Ierusalim*, p. 143

[55] Sf. Varsanufie și Ioan, *Scrisori duhovnicești*, 187

[56] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 7, 16

CAPITOLUL 22 – *Noul Ierusalim (continuare). Venirea lui Hristos.*

1: Și mi-a arătat un râu al apei vieții, strălucitor ca de cristal, care izvorăște din tronul lui Dumnezeu și-al Mielului.

Râul „înseamnă undele dumnezeiești ce le dăruiesc acelor ființe [Puterile cerești, dar și oamenii mutați la starea cea fericită – n. n.] o revărsare îmbelșugată și abundentă și o rodnicie de viață făcătoare”[1]. Pentru ca acest râu să înceapă de aici, credinciosul e îndemnat să caute străpungerea inimii: „Fiindcă [străpungerea] e un foc dumnezeiesc care destramă munții și stâncile (I Regi 19, 11), face netede toate (Luca 3, 5), le face raiuri și preschimbă sufletele care-l primesc. Fiindcă în mijlocul acestora se face izvor țâșnitor, apă a vieții care izvorăște și curge pururea și le udă din belșug, și se scurge ca dintr-o cisternă peste cei de aproape și peste cei de departe (Efeseni 2, 17) și umple până peste margini sufletele care primesc cuvântul cu credință (Luca 8, 13 ș. a.)”[2].

2: În mijlocul pieței [cetății], și de-o parte și de alta a râului, un pom al vieții, rodind de douăsprezece ori, dându-și roada-n fiecare lună; și frunzele pomului sunt spre tămăduirea neamurilor.

„Textul este nelămurit. Este un singur arbore al vieții în mijlocul fluviului, care se desparte în mai multe brațe? Sunt mai mulți arbori pe malul unui singur fluviu? E greu de spus”[3]. Oricum, în pomul vieții a fost văzut Hristos.

„Prin întrupare, Dumnezeu însuși Și-a făcut din fața omenească o față a Sa și a dat tuturor fețelor, care intră în comuniune interioară cu ea, să se hrănească din pomul vieții, care este El”[4].

După chipul lui Hristos, *pomul vieții*, „dreptul se aseamănă cu pomii roditori”[5]. Dacă pomii sunt mai mulți, ei „*fac rod de douăsprezece ori pe an*, adică rodesc neîncetat. Căci acolo nu va mai fi iarna păcatului, ca să silească *pomii vieții* să-și lepede frunzele, precum vedem că fac în viața aceasta. [...] *Frunzele pomului*, adică ale Pomului Vieții Hristos, închipuie cunoștințele judecăților lui Dumnezeu [...] așa cum și *roadele* lui închipuie cunoștința cea desăvârșită ce se va descoperi în veacul viitor. Și *frunzele* acestea vor fi cu adevărat *spre vindecare*, adică spre curățirea neștiinței acelor neamuri care sunt mai jos în lucrarea faptelor bune”[6].

3: Și nici un blestem nu va mai fi. Și tronul lui Dumnezeu și-al Mielului va fi într-însa, și robii Săi I se vor închina.

„În cetate nu se vor mai afla oameni care, din cauza păcatului lor, să fie sub blestemul lui Dumnezeu”[7].
Robii Săi I se vor închina, adică „Îi vor sluji în calitate de *preoți ai lui Dumnezeu și ai lui Hristos* (vezi 20, 6), aducându-I jertfă de laudă”[8].

4: Și ei Îi vor vedea fața, și numele Lui va fi pe frunțile lor.

5: Și noapte nu va mai fi; și ei n-au nevoie de lumină de lampă sau de lumină de soare, pentru că Domnul Dumnezeu va lumina peste ei și vor împărăți în vecii vecilor.

Hristos luminează pe cei ce s-au făcut una cu El. „În ei, așadar, nu mai e noapte. [...] [Așa ajung] cei ce slujesc lui Dumnezeu și în locul a toate L-au căutat numai pe Acela, L-au găsit numai pe El, L-au iubit numai pe El”[9].

6: Și îngerul mi-a zis: „Aceste cuvinte sunt vrednice de crezare și adevărate; și Domnul, Dumnezeul duhurilor profeților, l-a trimis pe îngerul Său să le arate robilor Săi cele ce trebuie să se întâmple-n curând.

7: Și iată, Eu vin curând. Fericit cel ce păzește cuvintele profeției acestei cărți!”

Aici e a șasea din cele șapte *fericiri* ale Apocalipsei.

„Alți preoți jertfeau pentru ei și pentru poporul lor. Acesta, fiindcă n-a avut păcat să Se jertfească pentru Sine, S-a jertfit pentru toată lumea și prin sângele Său a intrat în Biserică. Acesta este deci Preotul cel nou și Jertfa cea nouă nu din lege, ci peste lege, apărător al lumii, lumină a veacului, care zice: *Iată, vin!*, și a venit. Să ne apropiem de El, de Cel pe Care nu-L vedem cu ochii, dar Îl simțim cu inima”[10].

8: Și eu, Ioan, sunt cel ce-am auzit și-am văzut acestea. Și când am auzit și-am văzut, am căzut să mă închin înaintea picioarelor îngerului care mi-a arătat acestea.

9: Dar el mi-a zis: „Vezi să nu faci asta! Sunt împreună-slujitor cu tine și cu frații tăi, profeții, și cu cei ce păstrează cuvintele acestei cărți. Lui Dumnezeu închină-te!”

„Îngerul din Apocalipsă îl oprește pe Ioan, care voiește să i se închine [...]. Deci e propriu numai lui Dumnezeu să I se aducă închinare [adorare – n. n.]”[11].

10: Și mi-a zis: „Să nu pecetluiești cuvintele profeției acestei cărți, căci vremea e aproape.

„În contrast cu pecetluirea de la 10, 4, de data aceasta cuvintele lui Dumnezeu trebuie puse la îndemâna tuturor, pentru ca oamenii să știe ce-i așteaptă și să se pregătească”[12].

11: Cel ce-i nedrept, să mai nedreptățească; cel ce-i spurcat, să se mai spurce; și cel ce este drept, să mai facă dreptate; și cel ce este sfânt, să se mai sfințească”.

Posibil înțeles al versetului: „timpul e prea scurt pentru ca să se mai poată schimba ceva; planul lui Dumnezeu se va împlini oricum”[13]. Sau: „aceste fraze arată că Ioan nutrește slabe speranțe de penitență ale necredincioșilor”[14].

Cuvintele versetului sunt aplicate persecutorilor care, văzând tăria creștinilor, sporeau în ura lor (deși au fost și numeroase cazuri inverse, când răbdarea mucenicilor a impresionat pe privitori, făcându-i pe mulți să se convertească): „Căci păgânii nu s-au rușinat nici după ce au văzut c-au fost învinși, pentru că ei nu mai aveau judecată omenească, ci s-au aprins și mai cumplit decât o fiară. La rândul lor, și guvernatorul și poporul arătau față de noi aceeași nedreaptă ură[15], ca să se plinească Scriptura: *Cel nelegiuit să mai facă nelegiuri, iar cel drept să fie și mai drept*. Și, într-adevăr, pe cei ce au murit sufocați în temniță păgânii i-au aruncat la câini, păzindu-i cu grijă noaptea și ziua, ca să nu fie careva înmormântat de noi. La vedere au fost lăsate numai resturile pe care le-au lăsat fiarele și focul, fie bucăți sfâșiate, fie resturi arse,

pe când capetele și trupurile sfârtcate care rămăseseră neîngropate, au fost păzite strașnic de ostași zile de-a rândul”[16].

12: „Iată, Eu vin curând, și plata Mea este cu Mine, pentru ca fiecăruia să-i dau după cum îi este fapta.

„Versetele 12-16 exprimă cuvintele lui Iisus”[17].

„Trebuie deci să fim râvnitori spre facere de bine, că de la Dumnezeu sunt toate (Romani 11, 36). [...] Ne îndeamnă, dar, să credem în El din toată inima și să nu fim leneși, nici trândavi spre tot lucrul bun”[18].

13: Eu sunt Alfa și Omega, Cel Dintâi și Cel de pe Urmă, Începutul și Sfârșitul.

„Alfa și Omega arată că nimic nu e nesfârșit, în afară de Dumnezeu (Isaia 41, 4) și că împărăția și puterea Lui sunt nesfârșite”[19].

14: Fericiți cei care-și spală veșmintele, pentru ca să aibă ei putere peste pomul vieții și prin porți să intre-n cetate!

Cei care-și spală veșmintele: „= cei ce le spală și le înălbesc în sângele Mielului (vezi 7, 14)”[20]. E cea de-a șaptea *fericire* a Apocalipsei. „În 7, 14, cei care și-au spălat hainele sunt cei care au ieșit din marea tulburare și le-au făcut albe cu sângele Mielului. Chiar dacă toți credincioșii sunt mântuiți prin sângele Mielului (1, 5b), aici sunt proclamați fericiți, în mod special, cei care au murit pentru credință (cf. 12, 11)”[21].

15: Afară câinii și vrăjitorii și desfrânații și ucigașii și închinătorii la idoli și toți cei ce iubesc și lucrează minciuna!

„După toate probabilitățile, prin *câini* sunt desemnați pervertiții erotici de orice fel, dar și ereticii”[22].

Într-un anumit context istoric, cuvântul e aplicat (deși se poate, evident, extinde la toți vrăjmașii lui Hristos) învățătorilor iudeilor care, „părăsind cele cinstite și voite de lege ca învechite și învrednicindu-le de puțină prețuire, porunceau că ucenicii lor trebuie să se întemeieze pe învățăturile și poruncile lor omenești”[23]. Desigur, aici e o exagerare, însă, pe lângă învățăturile Legii, se adăugau adeseori și învățături omenești, uneori fiind observate acestea cu mai mare acribie decât celelalte.

16: Eu, Iisus, l-am trimis pe îngerul Meu să vă mărturisească vouă acestea cu privire la Biserici. Eu sunt rădăcina și odrasla lui David, Steaua strălucitoare a Dimineții”.

„De ce este nevoie, așadar, să cercetez nașterea și pieirea semnelor la al căror răsărit țarinile nearate sunt spintecate de pluguri grele, iar la apusul lor se năruie holda bogată? O singură Stea îmi este prea de ajuns pentru toate, Steaua strălucitoare a dimineții, la al cărei răsărit a fost semănată recolta nu de roade, ci de mucenici, când Rahila și-a plâns copii săi (Ieremia 31, 15; Matei 2, 16-18), pentru ca, spălați cu lacrimile ei, să-i jertfească pentru Hristos. Apusul acestei Stele a înviat din morminte cele biruitoare, formate nu din surcele uscate, ci din morți înviați”[24].

17: Și Duhul și Mireasa zic: „Vino!” Și cel ce aude, să zică: „Vino!” Și cel însetat să vină, cel ce vrea să primească-n dar apa vieții.

Mireasa: „= Mireasa Mirelui (vezi 21, 9): Biserica lui Hristos, în Care este prezent și lucrează Duhul Sfânt”[25]. *Apa vieții:* „apa, care în Vechiul Testament este, mai presus de toate, simbol al vieții, devine simbol al Duhului în Noul Testament”[26], adică tot simbol al vieții, dar, de data aceasta, al vieții celei veșnice.

18: Și eu îi mărturisesc oricui ascultă cuvintele profeției acestei cărți: Dacă le va mai adăuga cineva ceva, Dumnezeu îi va adăuga plăgile care sunt arătate în cartea aceasta;

19: iar de va scoate cineva ceva din cuvintele cărții acestei profeții, Dumnezeu îi va scoate partea lui din pomul vieții și din cetatea cea sfântă, care sunt arătate în cartea aceasta.

Ereticii „să se înfricoșeze de acel *vai* menit celor care adaugă sau înlătură [părți din Scriptură]!”[27]. Aici e un *vai* subînțeles, căci nu apare ca atare în text. Chiar dacă Sfântul Ioan s-a referit aici doar la scrierea sa, ulterior cuvântul a fost extins asupra întregii Sfinte Scripturi. La fel pune problema și un autor de la finele celui de-al doilea veac, identificat de către unii cu episcopul Abercius de Ieropole; acesta, vorbind despre anume erezie, spune că a ezitat să compună o lucrare despre aceea, „nu atât că n-aș fi fost în stare să o combat și să aduc o mărturie pentru adevăr, cât mai ales de frica și de îngrijorarea că ar putea crede cineva că eu aș adăuga ceva nou la învățătura Noului Testament și a Evangheliei, față de care nimeni din cei care vor să se conducă după Evanghelia însăși nu are voie nici să adauge, nici să elimine nimic”[28].

20: Cel ce mărturisește acestea, zice: „Da, vin curând”. – „Amin! Vino, Doamne Iisuse!”

Da, vin curând: „Cuvintele lui Iisus, ca răspuns la chemarea *Vino!* din versetul 17. ♦ *Amin! Vino, Doamne Iisuse!*: Replica lui Ioan. Admirabil și emoționant final al Apocalipsei și al Noului Testament”[29].

21: Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi cu toți! Amin.

Ultimul verset, „adresat Bisericii cărora le-a fost adresată scrierea, reproduce obișnuita formulă de încheiere a epistolelor pauline și sobornicești”[30].

Fie ca venirea Mântuitorului Hristos în slavă să ne mute și pe noi la veșnica existență fericită!

[1] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 9

[2] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, IV

[3] NTEP, p. 771

[4] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 337

[5] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 117, 4

[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XXI

[7] NTEP, p. 771

[8] BBVA, p. 1772

[9] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXVII

[10] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 19

[11] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 23

[12] BBVA, p. 1773

[13] BBVA, p. 1773

[14] ICSS IX, p. 216 – În plus, am adăuga noi, în întreaga istorie, convertirile cele cu adevărat au fost rare.

[15] Fragmentul e dintr-o relatare alcătuită de către creștinii din Galia, care au scris Bisericii din Asia și Frigia despre persecuțiile prin care au trecut. Dintre martiri, sunt pomeniți diaconul Sanctus din Vienne, Maturus, Attalus din Pergam, Blandina, Vivlida (adusă inițial să acuze pe creștini dar care, sub tortură, și-a mărturisit credința) episcopul Potin al Lyonului, Alexandru, medic de origine frigiană, Ponticus, fratele Blandinei, la care s-au adăugat și alții, care nu sunt nominalizați în document.

[16] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 1, 58-59 – Pentru echilibru, includem aici și o altă relatare, deși fără legătură directă cu *Apocalipsa*, spre a arăta că și creștinii pot manifesta o cruzime similară cu a păgânilor, natura omenească fiind aceeași, atunci când apropierea de Hristos e doar una superficială: „Era în Alexandria o femeie pe nume Hipatia, fiică a filosofului Teon, atât de erudită, încât întrecea pe filosofi aceluși timp, în școala platonicească înființată de Plotin devenind ea succesoarea acestuia, prin cursurile de filozofie pe care le ținea. De aceea toți veneau la ea, pentru încrederea pe care o aveau în

cunoștințele ei. Se ducea și la judecători fără nici o sfială, alături de bărbații care o respectau pentru neprihana ei. Dar, împotriva acestei femei s-a aprins ura. Fiindcă se ducea adesea la Orest [prefectul Alexandriei, aflat în dușmănie cu Sfântul Chiril al Alexandriei – n. n.], oamenii Bisericii s-au pornit împotriva ei, bănuind-o că l-ar opri de la raporturi prietenești cu episcopul [Sf. Chiril]. Împinși de aprigă ferveare, următorii, în fruntea cărora era un citeț numit Petru, au oprit-o pe când se întorcea [probabil, de la Orest – n. n.] și, dând-o jos din vehicul, au dus-o cu sila până la biserica numită a lui Cezar, au dezbrăcat-o și au ucis-o cu pietre. Apoi i-au sfâșiat trupul și i l-au ars în locul care se numește Cinar. Această faptă a adus mare necaz lui Chiril și Bisericii Alexandriei, căci omorurile și crimele sunt străine creștinilor [cum s-a văzut, nu întotdeauna! – n. n.]. S-au petrecut acestea în al patrulea an al episcopatului lui Chiril, al zecelea consulat al lui Onorie și al șaselea al lui Teodosie [anul 415], în luna martie, în Păresimi” – Casiodor, *Istoria bisericească tripartită*, XI, 12 (în volumul: Casiodor, *Scrieri, Istoria bisericească tripartită*, traducere de Liana și Anca Manolache, introducere și note de Ștefan Alexe, PSB 75, EIB, București, 1998) – Casiodor citează textul de mai sus după Socrate, *Istoriei*, VI, 15. Desigur, acesta nu-i singurul exemplu de cruzime din istoria Bisericii.

[17] BBVA, p. 1773

[18] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXXIV, 2.4

[19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XXI

[20] BBVA, p. 1773

[21] ICSS IX, p. 217

[22] BBVA, p. 1773

[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, V

[24] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 11

[25] BBVA, p. 1773

[26] DS I, art. *Apă*, p. 111

[27] Tertulian, *Împotriva lui Hermoghene*, XXII, 3

[28] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 16, 3

[29] BBVA, p. 1773

[30] BBVA, p. 1773

Sfârșit